

”Täällä on mun koti, täällä on mun paikka”

Tutkimus halislaisten maahanmuuttajanaisten koti-
kokemuksista

Ulpu-Maria Ikonen

Pro gradu -tutkielma

Kansatiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2015

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Humanistinen tiedekunta
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

IKONEN ULPU-MARIA: ”Täällä on mun koti, täällä on mun paikka”. Tutkimus halislaisten maahanmuuttajanaisten kotikokemuksista.

Pro gradu -tutkielma 109s., 2 liites.
Kansatiede
Toukokuu 2015

TIIVISTELMÄ

Tutkimukseni käsittelee Turun Halisten kaupunginosassa asuvien maahanmuuttajanaisten kotikokemuksia. Pohdin kodin määrittymistä maahanmuuttajalle eri aika tasoilla paikallisen sekä ylijarjaisen arkielämän kautta.

Työssäni selvitan mitä merkityksiä naiset antavat kotimailleen sekä kodeilleen niin entisessä asuinmaassaan kuin Suomessa. Tutkin sitä, miten Halinen sekä siellä sijaitseva nykyinen koti koetaan ja millaisia ajatuksia entinen sekä kuviteltu tulevaisuuden koti heissä herättävät. Pääteemana tarkastelen ylijarjaisen kotikokemuksen muotoutumista maahanmuuttajan arkikäytänteiden kautta.

Tärkeimpänä tutkimusaineistonani toimii kenttähaastattelut, jotka olen kerännyt vuosien 2011–2012 aikana. Teemahaastattelin kymmentä naista, jotka asuvat tai ovat asuneet Halisissa.

Maahanmuuttajan koti on haasteellinen ja laaja käsite. Uudessa asuinmaassa kotia ja paikkaa rakennetaan omien sekä paikallisten tapojen ja kulttuurien risteyskohdassa. Tärkeinä työkaluina tässä neuvotteluprosessissa toimivat entisen kotimaan sukulaisiin ja ystäviin yhteydenpito, näissä maissa vieraileminen sekä omien kulttuuristen tapojen ylläpitäminen. Nämä käytänteet muokkaavat maahanmuuttajan transnationaalista arjen tilasta merkityksellisen paikan eli kodin, joka haastatteluissani konkreettisen paikkakokemuksen sijaan määrittyy mentaalisesti ajatukseen perheestä ja läheisistä ihmissuhteista.

Asiasanat: koti, kotimaa, transnationaalisuus, paikka, maahanmuuttajat, lähiöt, Halinen

SISÄLLYS

1. JOHDATUS TUTKIMUKSEEN	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Itsereflektio	3
1.3 Tutkimuskysymykset ja -näkökulma	4
1.4 Aikaisempi tutkimus	5
2. TUTKIMUSAINEISTOT JA -MENETELMÄT	11
2.1 Tutkimuksessa käytetty kirjallisuus	11
2.2 Haastattelut kentällä	12
2.3 Haastateltavien taustoista	18
2.4 Teema-analyysi aineiston analysoinnin apuna	21
3. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	23
3.1 Kaupunkitutkimus	23
3.2 Henry Lefebvren kolme dimensiota	24
3.3 Arki	26
3.4 Tila ja paikka	28
3.5 Koti	29
3.6 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat	31
3.7 Transnationalismi ja diaspora	33
4. LÄHIÖN RAKENTUMINEN	36
4.1 Suomalaisen lähiöiden kehitys	36
4.2 Halisten alue	38
4.3 Halisten fyysinen ja demografinen rakentuminen	39
5. LÄHIÖ ELETTYNÄ JA KOETTUNA TILANA	41
5.1 Johdanto lukuun	41
5.2 Halisten palvelut	42

5.3 Arki ja vapaa-aika lähiössä	45
5.4 Lähiön asukkaat ja sosiaaliset suhteet	50
5.5 Halinen asuinympäristönä	54
6. KOTIKOKEMUKSET	61
6.1 Johdanto lukuun	61
6.2 Maahanmuuttajanaisten sosiaaliset verkostot internetissä	62
6.3 Vierailu entiseen kotimaahan	64
6.4 Kulttuuriset tavat ja niiden ylläpitäminen uudessa kotimaassa	66
6.5 Menneen ja tulevan ajan merkitys kodin kokemisessa	75
6.5.1 Mennyt koti	76
6.5.2 Nykyinen koti	78
6.5.3 Tulevaisuuden koti	83
6.6 Maahanmuuttajan kuuluminen	87
7. GLOBALISOITUVA KOTI MAAHANMUUTTAJAN PAIKKANA	93
Lähteet	96
Liitteet	110

1. JOHDATUS TUTKIMUKSEEN

1.1 Tutkimuksen tausta

Opinnäytetyöni käsittelee maahanmuuttajanaisten kotikokemuksia. Haastattelumateriaalin sekä sen tulkinnan avulla tarkastelen fyysisten elementtien, kuten rakennetun kodin ja lähiöalueen lisäksi olennaisesti kodin aineettomia ja transnationaalisia ulottuvuuksia menneisyyden, nykyisyyden sekä tulevaisuuden näkökulmista. Tutkimukseni sijoittuu Turun Halisten kaupunginosaan ja edustaa täten tapaustutkimusta alueella asuvien ihmisten yllirajaisesta arjesta.

Uusi asuinmaa ei ole ainoa merkittävä paikka maahanmuuttajan elämässä vaan erilaiset kulttuuriset tai konkreettiset siteet yhdistävät heitä useisiin muihin maantieteellisiin paikkoihin ja kulttuurisiin yhteisöihin (esim. Hall 1999). Tätä tilannetta, jossa diasporassa elävillä maahanmuuttajilla on useita kiinnekohtia nykyiseen kotimaahansa, aiempaan asuinmaahan sekä maailmalaajuisiin sosiaalisiin suhteisiin, voidaan kutsua monipaikkaiseksi kuulumiseksi (Huttunen 2002). Omassa työssäni selvitän naisten yllirajaista arkea monipaikkaisen kuulumisen kautta: mitä merkityksiä naiset antavat kotimaalleen ja kodeilleen, niin entisessä asuinmaassa kuin Suomessa. Miten sosiaaliset suhteet, vierailut entiseen kotimaahan, kommunikaatioteknologian hyödyntäminen, sekä omat kulttuuriset tavat toimivat ja näkyvät maahanmuuttajan rajoja ylittävässä arjessa.

Nykyinen yhteiskuntateoria on täynnä pakolaisuuden, diasporan, ajan ja tilan tihentymän, ”nomadologian” ja eri maiden välisten muuttoliikkeiden kuvastoa. Globalisaation seurauksena perinteiset käsityksemme kodista, kotimaasta ja kansakunnasta ovat järkkyneet. Tästä johtuen koti sekä paikka vaativat uudelleenmäärittelyä. (Morley 2003, 158–159.) Muuttoliikkeet ja globalisaatioon liittyvät prosessit ovat haastaneet käsitykset myös staattisesta ja homogeenisestä yhdestä ainoasta kulttuurista ja paikasta, sillä suhteita luodaan eri edellytyksillä kuin aikaisemmin. Tästä syystä myös kansatieteelliselle

tutkimukselle olennainen kulttuurin¹ käsite on kokenut muutoksen. Kulttuuria ei voi enää sitoa yhteen yhteiskuntaan tai valtioon, sillä maantieteellisten rajojen merkitys vaikutteiden siirtymisessä on hävinnyt kokonaan. (Hannerz 1992, 95.) Tämä maailmanlaajuinen liikehdintä on herättänyt myös suomalaiset pohtimaan meneillään olevien prosessien luonnetta ja merkitystä suomalaisesta, kansallisesta näkökulmasta. Eletty arkemme on yhä enenevässä määrin sidoksissa muita kieliä puhuvien tai erilaisen ihonvärin omaavien ihmisten arjen kanssa. (Virtanen 1995, 13–14.)

Globalisaatio, joka määrittää myös tutkimukseni maahanmuuttajanaisten kokemuksia, ei ole ainoastaan viime ajan ilmiö, vaan se kattaa koko modernin ajanjakson (Hall, 2003 100–103). Useat maailmankolkat olivat tietoisesti yhteydessä toisiinsa jo kauan ennen kuin globalisaatiosta alettiin puhua. Muutamat historialliset seikat ovat kuitenkin vaikuttaneet maailmanlaajuistumisprosessin voimaperäistymiseen. Kylmän sodan loppuminen ja kahden jännitteisen blokin, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen vihanpidon päättyminen avasi ovet kansainväliselle maailmankaupalle. 1990-luvulta suosiotaan kasvattanut Internet ja sen rinnalla kehittynyt matkapuhelin sekä nationalistinen, etninen, alueellinen ja uskonnollinen identiteettipoliittikka ovat vaikuttaneet myös merkittävästi globalisoitumiseen. (Hylland Eriksen 2007, 3–4.)

Maahanmuutto on pitkästä historiastaan huolimatta edelleen ajankohtainen tutkimusteema Suomessa. Työni aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä Halisten maahanmuuttajien arkiset ja omakohtaiset kokemukset ovat tutkimisen arvoisia teemoja. Tutkimusaiheeni ei ole siis loppuun kulutettu vaan näen, että pystyn tuomaan sen avulla esiin uusia näkökulmia maahanmuuttajien transnationaalista eli ylirajaisesta elämästä uudessa asuinmaassa. Tutkimukseni saattaa myös lieventää ennakkoasenteita, sillä kulttuuritaustasta riippumatta arki on kaikille samanlaista päivittäistä rutiinien toistoa. Koska koti toimii useimmille ihmisille arjen näyttämönä, voi kuka tahansa samaistua tutkimukseni pääteemoihin ja siten ymmärtää myös maahanmuuttajien elämää paremmin. Tavallisen ihmisen arkielämä on

¹ Kulttuurilla viitataan johonkin, mikä on suhteellisen pysyvää, tuleville jälkipolville siirrettävää, mutta samaan aikaan kuitenkin myös uusiutuvaa. Kulttuuri voi näkyä esimerkiksi henkilön uskonnossa, ruokatavoissa, pukeutumistavassa, tapakulttuurissa, moraalissa ja arvoissa. (Martikainen ym. 2006, 11–12.)

tyypillisesti ollut kansatieteellisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteena. Mikäpä olisikaan enemmän arjen keskiössä kuin koti ja kokemukset, jotka kietoutuvat sen ympärille?

1.2 Itsereflektio

Itsereflektio on oman ajattelun kriittistä tarkastelemista. Billy Ehnin ja Barbaro Kleinin (1994, 78) mukaan tutkijan reflektio on erityisen tärkeää juuri siksi, että tutkimus perustuu usein subjektiiviseen näkökulmaan ja tulkintoihin. Tutkimusta tehdessämme käsittelemme joka tapauksessa omaa elämäämme ja peilaamme kentän tapahtumia ja havaintoja omiin kokemuksiimme. Täten voidaan ajatella, että tutkija on osa tutkimuskohdetta vaikka ei olisikaan tutkittavan yhteisön jäsen. Tutkijan tulisi reflektoida myös tutkimusteemojaan, sillä niihin vaikuttavat niin ajanhenki, media sekä julkinen yhteiskunnallinen keskustelu.

Seuraavaksi on syytä tarkastella omaa tutkijanpositiotani. Kiinnostukseni monikulttuurisia ilmiöitä kohtaan on voimistunut vähitellen opiskeluvuosieni aikana. Kulttuurinen kohtaaminen sekä etnisyyden, yllirajaisuuden ja identiteetin käsitteet monikulttuurisessa kontekstissa ovat erityisesti olleet mielenkiintoni kohteina. Kiinnostukseni on saanut alkunsa kuitenkin teoreettiselta pohjalta, luentosaleista ja tenttikirjoista. Haastatteluiden kautta pääsin ensimmäistä kertaa käytännössä tämän ilmiön sisälle.

Tiesin, että opinnäytetyöni tulee sijoittumaan Halisten kaupunginosaan, mutta aiheen rajaaminen tuotti aluksi minulle vaikeuksia. Alueen monimuotoisen kulttuurin takia valinta tutkittavien teemojen välillä tuntui vaikealta. Aikaisempien monikulttuurisuusopintojeni kautta kuitenkin löysin vastauksen ongelmaani. Koska Halinen on yksi Turun maahanmuuttajapainotteisimmista lähiöistä (Salminen 2012, 16), sain monikulttuurisuusteeman yhdistettyä helposti lähiöteemaani. Täten oli selvää, että tulisin haastattelemaan maahanmuuttajataustaisia asukkaita. Kotikokemukset rajautui tutkimukseni ytimeksi kansatieteelle tyypillisen arki-käsitteen pohdinnan jälkeen.

Tutustuin Halisiin ensimmäisinä opiskeluvuosinani, alueen opiskelijakylässä asuessani. Haliskylän lisäksi sain vapaa-ajallani hyvän käsityksen myös lähiön luonnosta ja liikekeskuksesta. Kiinnostukseni Halista kohtaan on luultavasti saanut alkunsa juuri tuosta ajasta. Paikan tuttuudesta huolimatta koen, että suhtautumiseni alueeseen on neutraali. Oma kodinkokemukseni sen sijaan ei ole selkeä. Muutin Turkuun opiskelemaan vuonna 2006. Moneen vuoteen en tuntenut oloani kotoisaksi sillä koin ”oikeaksi” kodikseni lapsuudenkotini keskisuomalaisessa maaseutumaisemassa. Tämä tunnetila kattoi niin kodin rakennuksena kuin mentaalisenä paikkana. Haliskylän asuntoa sekä muita Turussa sijainneita asuntojani en mieltänyt kodikseni. Useiden vuosien jälkeen olen juurtunut ja mieltynyt vahvasti Turkuun ja koen kaupungin omaksi paikakseni, kodikseni. Tällä hetkellä identiteettini on kuitenkin vielä kahdensuuntainen myös puhumani murteen takia. Oma monimutkainen kodinkokemukseni on osittain syynä siihen, että olen kiinnostunut selvittämään, miten eri valtioista ja kulttuuriympäristöistä kotoisin olevat naiset kokevat saman asian.

1.3 Tutkimuskysymykset ja -näkökulma

Tämä työ käsittelee Turun Halisissa asuvien maahanmuuttajanaisten kokemuksia kodista. Selvitän haastattelujen avulla, miten maahanmuuttajat kokevat kodin ja asuinlähiön, miten he siis merkityksellistävät tilaa ja paikkaa sekä rakentavat kotia ylijarjaisessa arjessaan.

Tutkin sitä, millaisena arkielämän Halinen näyttäytyy rakennettuna, koettuna ja elettyinä tilana maahanmuuttaja-asukkailleen. Toisena tärkeänä teemana tarkastelen moniulotteista ja ylijarjaista kodinkokemuksen muotoutumista menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden kautta.

Koti ja lähiö ovat arkisen ja tutun luonteensa lisäksi hyvin monimerkityksellisiä tiloja. Ne määrittyvät kokijoilleen eri tavoin. Koska maahanmuuttajalla on ainakin yksi entinen kotimaa, voi kodin ajatella määrittävän hänelle laajana ja monimuotoisena käsitteenä. Tästä syystä maahanmuuttajien näkökulma antaa työlleni haasteellisuutta. Tutkimukseni esittelee

maahanmuuttajan arkista toimijuutta lähiöympäristössä. Toisaalta se edustaa myös tutkimusta globalisaation seurauksista arkiselta tasolta ja täten tarkastelee ihmisen kokemusmaailmaa sekä kodin ja kuulumisen neuvottelua muuttoliikkeen määrittämässä maailmassa, jossa ihmiset liikkuvat yli rajojen. Kodin ja kuulumisen kysymykset ovat ensiarvoisen tärkeitä maahanmuuttajien jokapäiväisen elämän kannalta. Ne jäsentävät henkilön suhdetta sekä Suomeen uutena kotimaana että entiseen kotimaahan. (Huttunen 2002, 13.)

Käytän työssäni kaupunkitutkimuksellista näkökulmaa, jonka avulla esittelen maahanmuuttajan arkista tilan ja paikan luomista ja kokemista kaupunkiareenalla (Lappi 2007). Toisena tarkastelutapana sovellan sosiologi Henry Lefebvren kolmen tilan dimension teoriaa, jolla maahanmuuttajan havaittuja, käsitteellistettyjä ja elettyjä tiloja voidaan havainnollistaa, puhuttaessa niin kodista moniulotteisena sosiaalisena paikkana kuin Halisista arjen toimintakenttänä ja rakennettuna kaupunkitilana. (Lefebvre 1991.) Lefebvren tilaulottuvuuksien ohella tulen käyttämään arkkitehti Jan Gehlin julkisen tilan kolmijakoa, jolla selvennän lähiön toiminnallisuutta välttämättömien, vapaaehtoisten ja sosiaalisten toimintojen avulla (Gehl 1987, 11–12).

1.4 Aikaisempi tutkimus

1960-luvun suomalainen kansatieteellinen kaupunkitutkimus kohdistui kaupunkiin muuttaneisiin maalaisiin ja heidän elämänsä muutoksiin (Lappi 2007, 48–49). Kansatieteilijä Eero Sappisen (2000) väitöskirja *Arkielämän murros 1960- ja 1970-luvuilla. Tutkimus suomalaisen työväestön elämäntavoista ja niiden paikallisista raumalaisista piirteistä* tutkii juuri tuota elinkeinorakenteen murrosaikaa, jolloin myös kansatieteellinen tutkimus alkoi siirtyä maaseudulta kaupunkiin. Tutkimuksen metodologiaa tai lähestymistapaa maalta kaupunkiin siirtyminen ei vielä juuri muuttanut (Lappi 1997, 22), vaan alkuaikoina tieteenalan kaupunkitutkimuksen näkökulma keskittyi nimenomaan entisten maalaisten elämän tutkimiseen (Lappi 2007, 22; Talve 1963, 138–139).

Arjen nostaminen kaupunkikansatieteellisen tutkimuksen keskiöön korosti ulkoisen kaupunkikulttuurin sijaan asumiseen ja jokapäiväiseen elämään läheisesti sitoutuvia teemoja, elämisen tapoja ja käytäntöjä kunkin omassa lähiympäristössä. Tätä kautta tulivat näkyviksi yksittäisten ihmisten näkökulmat ja suhde laajempaan sosiaaliseen ja materiaaliseen kaupunkikulttuuriin ja ympäristöön. Anna-Maria Åströmin (1990) toimittama artikkelikokoelma *Hemma bäst: minnen från barndomshem i Helsingfors*, selvittää arkista elämän kulkua helsinkiläisissä työläis- ja porvarisperheissä 1900–1930-lukujen välisenä aikana kyselyaineiston avulla. Julkaisun tarkoituksena oli tutkia sekä yksityisiä kaupunkeja että koota tietoa ruotsinkielisen väestön perinteistä ja kokemuksista eri kaupungeista. (Lappi 2007, 61–62.) Helsinkiläistä kotia ovat tutkineet myös Marja-Liisa Rönkkö, Marja-Liisa Lehto ja Bo Lönnqvist (1986). *Koti kaupungissa. 100 vuotta asumista Helsingissä*, esittelee kotikulttuurin ja -ideologian muotoutumista Helsingissä.

2000-luvun alusta lähtien kansatieteellinen tutkimus on pyrkinyt hahmottamaan ympäristöä inhimillisen toiminnan kenttänä. Kaupunkia ei ole enää viime vuosikymmeninä haluttu nähdä ainoastaan maantieteellisenä alueena tai arjen toimintojen kulissina vaan aikaan nivoutuvien merkityksellisten kokemusten monimuotoisena ympäristönä, jonka ymmärtämisessä oleellisina vaikuttajina ovat olleet kokemuksellisuus ja yksilölliset tulkinnat. (Åström & Korhokangas 2005, 7–5.) Etnologi Helena Ruotsalan (2011, 204) mukaan kansatieteellinen tutkimus on siirtynyt paikallisten ilmiöiden tutkimisesta globaalien ilmiöiden sävyttämän arkielämän tutkimiseen. Kun aikaisemmin tutkimuksen keskipisteessä olivat kulttuurialueiden kartoitus, niin nykyisin kiinnostuksen kohteina ovat liikkuvuus, monipaikkaisuus, ylijärjestyminen, kakkosasunto-ilmiö, modernit liikkeessä olevat identiteetit tai epäpaikat sekä tilan ja paikan näkeminen sukupuolittuneena.

Etnologi Tiina-Riitta Lapin (2007, 69–70) mukaan perinteisen kaupunkitutkimuksen vähittäinen irtautuminen asumiskeskeisestä näkökulmasta aiheutti osaltaan tutkimusparadigman muuntumisen. Kaupunkilaista ei tarkasteltu enää passiivisena sopeutujana vaan aktiivisena toimijana, joka luo ja muokkaa kaupunkikulttuuria. Pohdittavaksi tuli se, miten tilalliset ja sosiaaliset ympäristöt asettuvat ja rajautuvat suhteessa toisiinsa. Lappi on väitöskirjassaan (2007), *Neuvottelu tilan tulkinnoista*.

Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa, lähestynyt tutkittavaa Jyväskylän kaupunkia sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutussuhteena. Tutkimuksen ydin kietoutuu ihmisen ja hänen ympäristönsä välisen suhteen varioiviin käsityksiin ja tulkintoihin, jotka tuotetaan kertomusten avulla. Lappi pohtii kaupungin tilallisuutta, eli tarkemmin rajattuna kaupunkilaisten arkielämän suhteutumista niihin kaupungin paikkoihin ja tiloihin, joita kaupunkisuunnittelun ja -politiikan avulla määritellään, tuotetaan ja muutetaan. (Lappi 2007, 11–12.) Lappin teos toimi tärkeänä tutkimuskirjallisuutenani. Esimerkkinä tämän tyyppisestä etnologisesta tutkimuksesta mainitsen Turun kansatieteen oppiaineessa vuonna 2009 tehdyn Jassi Ahon pro gradun, *Moisio – etnologinen tulkinta turkulaisen kaupunginosan alueidentiteetistä*. Työssään Aho tutkii kyseisellä kaupunkialueella asuvien ihmisten paikkojen ja identiteetin määrittymistä haastatteluaineistonsa avulla.

Kansatieteen lisäksi kaupungin tutkiminen on ajan saatossa lisääntynyt myös muilla tieteenaloilla ja oppiaineissa. Tilan ja paikan käsitteet ovat esimerkiksi myös maantieteessä kietoutuneet kaupunkitutkimukseen. (Lento & Olsson 2013, 10.) Maantieteilijä Jussi Semin (2010) väitöskirja *Sisäiset sijainnit. Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista* keskittyy perustavanlaatuisesti kaupungin asukkaiden paikankokemisprosesseihin. Hän tutkii työssään joensuulaisten sukupolvien paikkakokemuksia kolmesta lähtökohdasta käsin. Semi aloittaa kokemuksen alkupisteestä, jolla hän viittaa elettyyn elämään, muistoihin ja kaikkeen siihen, joka toimii asukkaan paikkasuhteiden lähtökohtana. Toiseksi hän keskittyy kokemuksen käytäntöihin, joilla hän viittaa arkeen, rutiineihin, paikkoihin sekä yksilöiden tapoihin käyttäjä ja tuottaa tilaa osana jokapäiväistä elämäänsä. Kolmantena Semi pohtii paikkasuhteiden muodostumista virallisen suunnittelun kautta. (Semi 2010, 15–16.)

Tuoreimmista kaupunkitutkimuksen julkaisuista, Anna-Maria Åströmin ja Jonas Lillqvistin (2012) toimittama etnologinen artikkelikokoelma *Stadens Hjärta- Tätä ytor och symboliska element i nutida nordiska städer*, keskittyy kaupunkielämän tutkimukseen pohjoismaisissa kaupungeissa. Teos havainnollistaa esimerkiksi sitä, miten urbaani tila syntyy osittain suunnittelun päätöksen teon ja rakennetun kautta mutta myös kaupunkilaisten omien

aktiviteettien sekä reflektioiden kautta. Katri Lenton ja Pia Olssonin (2013) toimittama *Muistin kaupunki. Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana* käsittelee monitieteellisten artikkelien kautta sitä, miten yksittäiset kaupunkilaiset, yhteisöt ja instituutiot tuottavat ja ylläpitävät muistoilla ja muistamisella kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen liittyviä merkityksiä. Tarkastelun kohteina ovat eri tavoin tuotetut henkilökohtaiset muistot, konkreettiset muistin ja unohtamisen paikat sekä museoiden ja kaupunkisuunnittelun rooli kaupunkimuistojen tuottajina.

Ruotsissa monikulttuurisuus- ja etnisyytutkimuksella on maahanmuuttajien määrän nopean kasvun ansiosta pidempi historia kuin Suomessa. Karl-Olov Arnstbergin ja Billy Ehnin. *Etniska minoriteter i Sverige förr och nu* ilmestyi jo 1976. Norjalainen antropologi Fredrik Barth (1969) puolestaan tutki ulkoeurooppalaisia kulttuureja. Hänen teoksessaan *Ethnic groups and boundaries* määritellään monikulttuurisuustutkimuksellekin tärkeä etnisyyssäsite. Barthin (1969, 10–11) mukaan etnisyys ei ole sama asia kuin kulttuuri, se ei ole staattinen ilmiö, eikä sitä voida pitää jonkun ryhmän ominaisuutena. Hän korostaa, että etnisyys on tapa luoda ja osoittaa kulttuurisia eroja, koska etniset ryhmät luokitellaan aina suhteessa toisiinsa. Kulttuuriset erot näiden ryhmien välillä tulevat relevanteiksi vasta silloin kun niillä on merkitystä ryhmien välisessä vuorovaikutuksessa.

Uudempana ruotsalaisena monikulttuuristutkimuksena mainitsen esimerkkinä etnologi Pia Karlsson Mingantin väitöskirjan (2007) *Muslima. Islamic Revival and Young Women's Negotiations on Gender in Contemporary Sweden*, jossa hän käsittelee islamilaista identiteettiä ruotsalaisessa kontekstissa. Maria Bäckmanin (2009) teos *Miljonsvennar. Omstridda platser och identiteter* tutkii monikulttuurisella alueella asuvien tukholmalaisnuorten kokemuksia ja käsityksiä ruotsalaisuudesta.

Suomalaisessa kansatieteessä etnisyyden ja monikulttuurisuuden tutkimusta edustaa esimerkiksi Timo J. Virtasen (1995) liseniaattityö *Läheinen kaukainen toiseus. Kaupunkikansatieteellisen tutkimustavan tarkastelua*, jossa tarkastellaan etnisyyden lisäksi kansatieteelle tyypillisiä teemoja kuten arkea, kaupunkitilaa, verkostoja sekä näitä kaikkia yhdistävää aikaa (Lappi 2007, 71.) Anna-Maria Åströmin (1995) toimittama *Meikäläisiä*

muukalaisia. Kulttuurien kohtaaminen käytännössä sisältää laajasti monikulttuurisuutta käsitteleviä tekstejä, joissa tarkastellaan kulttuurien kohtaamista sekä maahanmuuttajan akkulturaatioprosessia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Turun kansatieteen oppiaineessa tehtyjä maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien pro gradu -töiden määrä on lisääntynyt vuosien varrella. Ensimmäisen aiheeseen liittyvän työn, *Riisivainioilta perunamaahan. Indokiinalaisen ja suomalaisen kulttuurin kohtaaminen ruokakulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna*, teki Leena Hietala (1992). Viimeaikoina valmistuneita opinnäytetöitä ovat esimerkiksi seuraavat: Mari Kuosmanen (2010) *Kaikki rakastavat kuningasta: Thaimaalaisten kokemus thaimaalaisuudesta ja Suomeen sopeutumisesta*, jossa Kuosmanen käsittelee thai-naisten integroitumista Suomeen ja Turkuun. Marja Tiilikalan (2012) työ *”Tieto on aina omaa”*. *Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutusvalinnat monikulttuurisessa Suomessa* selvittää maahanmuuttajanuorten toisen asteen koulutusvalintoja. Nora Tarmion (2013) työ *”Suomessa mä olen Suomen bosnialainen ja Bosniassa mä olen Bosnian suomalainen”* *Bosnialaistaustaisten nuorten aikuisten monimuotoinen etninen ja paikallinen identiteetti uudessa asuinympäristössä*, tutkii bosniakki-haastateltavien nykyidentiteettiä sekä kulttuurisen monimuotoisuuden ja etnisen murroksen näkymistä heidän arjessaan.

Halisten kaupunginosaa koskevat tutkimukset ovat pääasiallisesti olleet yhteiskuntatieteellisiä, kun taas humanistista tutkimusta alueella on tehty vielä verrattain vähän. Taina Rönkön (2010) Turun yliopiston sosiologian oppiaineeseen tekemä pro gradu -työ *Maahanmuuttajanaisten asumiskokemukset Turussa – haastattelututkimus sosiaalisten suhteiden merkityksestä asumisessa* tarkastelee haastatteluiden avulla Turun alueen asumissegregaatiota, integraatiota sekä maahanmuuttajien asumiskokemuksia ja toiveita. Sosiologian oppiaineessa on valmistumassa myös Halisiin liittyvä väitöskirja. Carita Lockmerin tutkimus tarkastelee naapuruussuhteita sekä erilaisia kontakteja valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden välillä monikulttuurisessa Halisten lähiössä.

Yhteiskuntatieteellisen maahanmuutto- ja monikulttuurisuustutkimuksen näkökulmaa määrittää hyvin usein ongelma- tai yhteiskuntakeskeinen lähtökohta. Tutkimusnäkökulma

saattaa siis painottua esimerkiksi maahanmuuttajan akkulturoitumis-², assimiloitumis-³, tai integroitumisprosesseihin⁴. Sosiaali antropologi Laura Huttusen (2002, 1, 5) mukaan näillä käsitteillä on pyritty analysoimaan yksittäisen maahanmuuttajan tai maahanmuuttoryhmien suhdetta uuteen kotimaahansa mutta niillä on myös pyritty hahmottamaan, millaisia näiden suhteiden tulisi olla. Tämänkaltaisessa tutkimuksessa yksilön ääni saattaa jäädä olemattomaksi. Tästä syystä en tarkoituksellisesti pyri omassa työssäni selvittämään maahanmuuttajien suhdetta ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

² Akkulturoituminen on ilmiöiden tai kulttuurivaikutteiden siirtymistä antavalta kulttuurilta vastaanottavalle kulttuurille, siten että vaikutteet aiheuttavat vastaanottavassa kulttuurissa rakennemuutoksia tai vaikutteisiin sopeutumista (Apo & Kinnunen. Perinteentutkimuksen terminologia 1998–2001).

³ Assimilaatio- eli sulautumisvaiheessa oleva (alempi) kulttuuri sulautuu voimakkaampaan kulttuuriin (Apo & Kinnunen. Perinteentutkimuksen terminologia 1998–2001).

⁴ Integraatio viittaa tässä asiayhteydessä prosessiin, jonka aikana maahanmuuttaja tulee suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaiseksi, toiminnalliseksi jäseneksi (Martikainen ym. 2006, 20–21).

2. TUTKIMUSAINIESTOT JA -MENETELMÄT

2.1 Tutkimuksessa käytetty kirjallisuus

Sosiaalitiiteilijä Anni Vilkkonen (2010a, 12) huomauttaa, että yhteiskuntatieteissä kotia on usein lähestytty asumisen ja perheen näkökulmista. Tästä syystä itse koti on jäänyt itsestäänselvyydeksi ja toissijaiseksi tutkimuskysymykseksi. Vilkon tekstit sekä esimerkiksi artikkelikokoelma *Kotia paikantamassa* (2010) toimivat omassa tutkimuksessani kodin paikantamisen lähdekirjallisuutena, sillä useissa muissa kotiin liittyvissä tutkimuksissa näkökulma on kohdistettu yksityisten kotikokemusten sijaan asumiseen, sisustamiseen, asuinalueeseen tai rakennettuun kulttuuriin.

Asumiseen ja lähiöön liittyvää tutkimuskirjallisuutta edustaa esimerkiksi kaupunkisosiologi Matti Kortteisen (1982) *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*, jossa keskitytään lähiöasumisen suurimpien ongelmien selvittämiseen elämäntapojen kannalta. Teos sisälsi samankaltaista lähiön kokemista palveluineen ja vapaa-ajan aktiviteetteineen kuin omassa haastatteluaineistossani.

Taidehistorioitsija Kirsi Saarikankaan (2002) *Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa* käsittelee modernin asunnon muodostumisen historiaa sekä asumisen ja elämisen eri toimintojen eriytymistä 1900-luvun kaupunkiasumisessa. *Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia* -teoksessa Saarikangas (2006) pohtii asukkaiden ja arkisen ympäristön, tilan ja sukupuolen välisiä suhteita sekä rakennetun ympäristön merkityksiä ja merkitysten muotoutumista. Nämä tutkimukset auttoivat minua ymmärtämään lähiöympäristön arkea sekä tilan merkityksellistämistä nimenomaan naisasukkaan näkökulmasta.

Sosiaaliantropologi Laura Huttusen (2002) väitöskirja *Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa* käsittelee maahanmuuttajien arkeen, transnationalisuuteen sekä asumiseen liittyviä teemoja. Huttusen tutkimuksen

maahanmuuttajien elämäkertakirjoitusten sekä omien haastatteluitteni kerronnoissa oli havaittavissa samankaltaisuuksia. Antropologi Liisa Malkin (2012) *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike* käsittelee pakolaisen paikkaan kuulumista ja paikattomuutta. Malkki kyseenalaistaa monikulttuurisuuden tutkimustraditioon liittyviä käsityksiä esimerkiksi ihmisten luokittelusta paikkaan sidottuina ja paikallaan pysyvinä. Vertauskohtana hän käyttää etnografisia kenttätöyömateriaalejaan, jotka hän on kerännyt Tansaniassa burundilaisten pakolaisten keskuudessa. Malkin julkaisu toimi Huttusen väitöskirjan ohella tutkimukseni tärkeänä lähdekirjallisuutena maahanmuuttajien koti- ja paikkokokemusta selvittäessäni. Hille Janhonen-Abruquahin (2010) kasvatustieteen väitöskirja-tutkimuksessa *Immigrant women and transnational everydaylife in Finland* tarkastellaan maahanmuuttajanaisten ylijärjennön arjen rakentumista samankaltaisten teemojen avulla kuin omassa työssäni.

Maahanmuuttoa sekä monikulttuurisuutta käsittelevää kirjallisuutta luin muiden muassa Tuomas Martikaisen (toim. 2006) *Ylijärjennön kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*, Mikko Lehtosen ja Olli Löytyn (toim. 2003) *Erialaisuus*, sekä Laura Huttusen, Olli Löytyn ja Anna Rastan (toim. 2005) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* artikkelijulkaisuista, joissa suomalaista monikulttuurisuutta on käsitelty laajasti yhteiskunnallisista ja teoreettisista näkökulmista. Monitieteiset julkaisut toimivat käsitteellisenä apunani tutkimustyötä tehdessäni. Suomalaiseen monikulttuurisuuteen liittyvää monitieteistä kirjallisuutta onkin mielestäni laajasti tarjolla.

2.2 Haastattelut kentällä

Teemahaastattelut toimivat tutkimukseni pääaineistona. Menetelmänä teemahaastattelu sopii käytettäväksi silloin, kun haastateltavalta tiedustellaan päivittäisen tiedonvälityksen tai elämän ydinalueiden ulkopuolelle jääviä asioita, joiden tiedostaminen, muistaminen ja esiintuominen saattaa olla haastavaa lomakehaastatteluna tai avoimena haastatteluna. Haastattelija tietää, mitä hän haluaa saada selville mutta teema-alueiden piiriin kuuluvia

asioita ei välttämättä käsitellä tietyssä järjestyksessä ja esimerkiksi haastattelun yksityiskohdat määräytyvät haastattelutilanteen mukaan. (Ruotsala 2005, 65–66.)

Haastattelin opinnäytetyötäni varten kymmentä maahanmuuttajanaista. Haastattelua varten minulla oli kysymysrunko (Liite 1), jossa pääkysymykset oli jaoteltuna kolmeen teemaan: perustiedot haastateltavasta, arkielämä ja vapaa-aika, koti ja Halinen. Lähes jokaisella naisella oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin kotonaan ennen virallista haastattelua. Tällä keinolla pyrin kasvattamaan luottamusta haastateltavissani, jotta säästyisin myös pahimmilta kieliongelmilta haastattelutilanteissa. Vaikka haastattelurunko oli kaikille sama, pyrin mahdollisuuksien mukaan tekemään tarkentavia ja syventäviä kysymyksiä, osittain juurin kieliongelmilta välttymisen, osittain informaation puutteen takia.

Haastatteluista ainoastaan yksi päädyttiin tekemään informantin Halisten kodissa. Kolme tehtiin opetuskoti Mustikassa ja saman verran Halisten päiväkodissa. Tein haastatteluja myös haastateltavani uudessa kodissa sekä työpaikalla. Yksi tehtiin sähköpostitse.

Apua haastateltavien etsimiseen sain ensisijaisesti Halisten päiväkodista, jossa eräs työntekijä auttoi minua kentälle integroitumisessa. Päiväkoti on asiakastaustaltaan erittäin monikulttuurinen ja työllistää myös maahanmuuttajanaisia esimerkiksi työharjoitteluin. Avainhenkilö kertoi päiväkodissa työskenteleville naisille maahanmuuttajien kotikokemuksiin liittyvästä tutkimuksestani ja halustani löytää haastateltavia. Kansatieteilijä Helena Ruotsala (2005, 54–55) huomauttaa, että usein avainhenkilö on itse tutkittavan kulttuurin jäsen mutta monikulttuurisessa ympäristössä avainhenkilö saattaa kuitenkin olla enemmistökulttuurin jäsen. Pohdittava on sitä, millaisen kuvan enemmistökulttuuria edustava avainhenkilö antaa tutkittavasta ryhmästä. Edustaako hän yhteisöä vai pyrkiikö hän tietoisesti kontrolloimaan sitä kuvaa, minkä tutkija saa yhteisöstä? Edustaako avainhenkilö itse asiantuntijuutta tutkittavan ryhmän silmissä? Työn alkuvaiheessa tutkija saattaa kuitenkin olla kentällä erityisen riippuvainen avainhenkilöstä varsinkin tilanteessa, jossa tutkija ei puhu tutkittaviensa kanssa samaa kieltä. Tutkimuksen etenemisen kannalta tämän kaltainen kulttuurinen tulkki on siis välttämätön. Päiväkoti oli

tärkein tukipisteeni Halisissa kenttätöajanjaksona vuosien 2011 ja 2012 aikana. Päiväkodin lisäksi sain apua haastateltavien etsintään Opetuskoti Mustikasta⁵.

Maahanmuuttajataustaisten haastateltavien etsiminen itsenäisesti olisi ollut hyvin haastavaa. Näen, että avainhenkilön vaikutuksesta mutta myös monikulttuurisen ympäristön ja yhteisöllisyyden avustamina naiset suostuivat haastateltavikseni helposti. Ruotsala (2002, 56) mainitsee, että erityisesti etnisten ryhmien liiallinen tutkimus on aiheuttanut ajoittain ryhmien kyllästymisen, jolloin ovet kentälle ovat sulkeutuneet uusilta tutkijoilta. Halisten suhteellisesta pienuudesta huolimatta vältyin kyllästyneiltä kieltäytymisiltä. Yksi nainen tosin myönsi, että häntä on hiljattain haastateltu lehteen sekä opinnäytetyötä varten. Tästä huolimatta hän suostui haastateltavakseni.

Sekä päiväkodissa että opetuskodissa oli järjestettävissä hyvät tilat haastatteluille. Päiväkodissa ajoitimme haastattelut niihin hetkiin kun lapset olivat luokissaan tai päiväunillaan. Haastattelut pidimme rauhallisissa tiloissa. Opetuskoti Mustikan erilaisen luonteen takia aivan kaikki haastattelut eivät olleet yhtä rauhallisia ja taustameluttomia kuin päiväkodissa.

Ainoaksi pääkriteeriksi haastateltavalle otokselle asetin Halisten alueella asumisen. Tästä jouduin kuitenkin pian joustamaan, sillä eräs haastateltavani oli muuttanut Halisista noin puoli vuotta ennen haastattelun tekemistä. Haastavan, joskin myös hyvin mielenkiintoisen tästä haastattelusta teki se, että tein sen informantin nykyisessä kodissa. Keskustelu kääntyi silloin tällöin tämän hetkiseen kotiin, vaikka haastattelussa tarkoitus oli palata muistoissa nimenomaan Halisten aikoihin.

Olin valmis tekemään haastattelut suomeksi tai englanniksi. Luotin siihen, että avainhenkilöni osaisi välittää minulle haastateltavia, joiden kanssa pystyisimme kommunikoimaan samalla kielellä. Lopulta ainoastaan kahdessa haastattelussa jouduin turvautumaan englannin kieleen. En myöskään halunnut rajata tutkittavia maahanmuuton

⁵ Opetuskoti Mustikan toiminta perustuu muun muassa maahanmuuttajanaisten opetukseen ja kulttuuritietoiseen palveluohjaukseen (Sateenkaarikoto.fi).

syiden tai kansallisuuksien perusteella. Näillä seikoilla ei oman tutkimukseni kannalta ollut merkitystä, sillä olin kiinnostunut laajasti eri kulttuuritaustaisten ihmisten kokemuksista niin suomalaisessa kuin ylijaraisessa elinympäristössä. Muutaman haastattelun jälkeen huomasin, että olin haastatellut ainoastaan naisia. Päiväkodissa ja opetuskodissa työskentelevät maahanmuuttajat olivat kaikki naisia, joten jos olisin halunnut löytää mieshaastateltavia, olisi minun täytynyt etsiä muita suomalaisia avainhenkilöitä. Havahduin myös haastateltavien samankaltaisiin kulttuuritaustoihin, sillä lopulta minulla oli haastateltavanani useampi samasta maasta kotoisin oleva nainen, sekä useampi samalta alueelta (Eurooppa, Lähi-itä, Afrikka) oleva nainen. Naisinformanttien haastattelu toimi hyvänä rajauksena, vaikka alun perin se ei ollut tietoinen valinta. Koen, että esimerkiksi äitiys toimi haastateltavia yhdistävänä tekijänä. Mainitsemisen arvoista on myös se, että naiset valikoituivat tutkimukseeni sattumanvaraisesti.

Aavistin kohtaavani kieliongelmiä kentällä. Vaikka olin muotoillut kysymykset mahdollisimman helpoiksi ja selkeällä suomenkielellä, koin, että kaikki haastateltavani eivät ymmärtäneet kysymysten symbolista ja syvällistä puolta. Syyksi tähän näen myös sen, että nämä haastateltavani eivät puhuneet englantia tai ruotsia edes auttavasti. Itse en osaa ranskaa, jota muutama haastateltavistani puhui äidinkieltensä lisäksi. Kieliongelmista johtuen koin johdattelevani informanttejani muutamassa haastattelussa. Huomasin toistuvasti esittäväni kysymyksen siten, että olin muotoillut sen jo valmiiksi vastaukseksi. Tällaista toisaalta tapahtui ainoastaan silloin kun vastaus esittämäni kysymykseen jäi minulle epäselväksi.

Kielelliset ongelmat kohtasin konkreettisesti vasta aineiston analyysiä tehdessäni, kun huomasin saavani aineistosta tutkimustuloksiksi vain pintaraapaisuja. Tämä oli työni kannalta kuitenkin vain pieni takaisku, sillä aineiston tarkemman analysoinnin kautta löysin tarpeelliset tiedot lähes kaikista haastatteluista. Koska haastateltavieni suomenkielen taito vaihteli huomattavasti, on mielestäni ymmärrettävää, että vain osassa haastatteluissa osattiin pohtia esittämiäni kysymyksiä tarkemmin. Samantyyppisen ongelman kohtasi myös Mari Kuosmanen (2011, 9) pro gradu -tutkimusta tehdessään. Hän haastatteli thainaisia englanniksi ja suomeksi. Vaikka hänellä oli epäselviä tilanteita varten tulkki apunaan, joutui

hän hylkäämään muutaman haastatteluistaan, huomattavasti kielimuurin vaikuttavan liikaa lopputulokseen. Myös Noora Tarmio (2013, 5) pohtii pro gradu -työssään kielikysymystä tutkimuksensa validiuden kannalta. Hänen haastateltavansa kertoivat identiteettikokemuksistaan suomenkielellä, vaikka se ei ollut heidän äidinkieltään. Suomenkielellä tehty haastattelu on saattanut vaikuttaa siihen, miten nuoret kokivat ja sanoittivat identiteettinsä. Vastauksissa olisi saattanut myös ilmetä eroja, mikäli haastattelut olisi tehty bosnian kielellä bosnialaisessa ympäristössä. Tarmio korostaa, että kielelläkin on identiteettiä muovaava vaikutuksensa.

Muutaman naisen kanssa keskustellessani minusta tuntui, että he olivat ymmärtäneet tutkimukseni käsittelevän heidän henkilökohtaista kotoutumistaan. Kodin käsite on kieliasultaan hyvin lähellä kotoutumista, integraatio- termiä, jolla monikulttuurisessa kontekstissa tarkoitetaan sitä prosessia, jonka myötä maahanmuuttajasta tulee osa ympäröivää yhteiskuntaa (esim. Forsander 2001, 39). Näen, että käsitteen väärinkäsityksestä johtuen en päässyt syvän tiedon jakamisen asteelle kaikkien informanttien kanssa. Tämän lisäksi kieliongelmat saattoivat osaltaan aiheuttaa molemminpuolisia väärinymmärryksiä.

Nauhoitin haastattelut sanelimelle sekä tein muistiinpanoja. Ennen haastattelun aloittamista annoin arkistointilupalomakkeen informanteille sekä kerroin heille sen sisällöstä ja merkityksestä. Arkiston käyttämään lomakkeeseen tietonsa antamalla haasteltavat sallivat aineiston arkistoinnin sekä mahdollisen tulevan tutkimuskäytön. Toimenpide tehdään Suomen lainsäädännön vuoksi. (Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkisto.) Ainoastaan yksi haastatelluista epäröi lomakkeen allekirjoittamista, koska pelkäsi henkilötietojensa tulevan julki opinnäytetyössäni. Haastattelun tein hänen kanssaan englanniksi kirjallisesti, minkä näen syyksi siihen, että hän ymmärsi minut ja lomakkeen tarkoituksen aluksi väärin.

Annoin haastateltaville vapauden päättää, missä haastattelu tehtäisiin. Ehdotin kodin lisäksi kahvilaa ja kirjastoa. Luulen, että tein tässä kohtaa virheen, sillä haastateltavat eivät ehkä halunneet näyttää kotiaan ulkopuoliselle, suomalaiselle tutkijalle, varsinkaan kun muitakin

vaihtoehtoja oli tarjolla. Toisaalta suurin osa tekemistäni haastatteluista tehtiin päiväkodissa informanttien työaikana, joten on ymmärrettävää, että näissä tapauksissa minut pyydettiin kodin sijaan mieluummin työpaikalle.

Helena Ruotsala (2002, 42, 47) huomauttaa, että tutkijan on suhtauduttava aina kriittisesti haastatteluaineistonsa sekä omaan objektisuuteensa. Kertovatko haastateltavat todella omasta kokemusmaailmastaan vai kertovatko he asioita, joita valtakulttuuria edustava tutkija heidän mielestään haluaisi kuulla? Edustin kentällä suomalaisena tutkijana toiseutta, jota vielä 1980-luvulla pidettiin kulttuurien tutkimuksessa itsestäänselvyytenä. Tuolloin ajateltiin, että liian läheisten, kotoisten aihepiirien tutkiminen olisi voinut aiheuttaa tutkijan katseen sokaistumisen. Väitöskirjassaan *Muuttuvat Palkiset. Elo, työ ja ympäristö Kittilän Kyrön paliskunnassa ja Kuolan Luujärven poronhoitokollektiiveissa vuosina 1930–1995* Ruotsala selvittää poronhoitoyhteisön kokemia muutoksia. Tutkijana hän saavutti haastateltavien poromiesten luottamuksen esittäytymällä poromiehen tyttäreksi, jolloin hän edusti myös tutkittavaa yhteisöä. Ruotsala mainitsee, että kotikentän tutkiminen sallii tutkijalle enemmän toimintamahdollisuuksia, kuin vieraalle tutkijalle. Toisaalta yhteisön jäsenenä tutkijalta myös odotetaan kulttuurista osaamista, ulkopuoliselta tutkijalta tällaista ei vaadita. Tällaisessa tilanteessa voi kuitenkin käydä niin, että vieraalle tutkijalle välitetään valheellista tietoa.

Monikulttuurisessa tutkimuksessa, jossa haastateltavat yksilöt edustavat eri yhteisöjä, on tutkijan käytännössä mahdotonta saavuttaa täydellinen luottamus informantin kanssa yhden haastattelun aikana. Haastatteluotokseni monipuolisuuden takia minulta puuttui myös syvempi esiyymmärrys ja kulttuurinen kompetenssi, jota olisin voinut käyttää apunani kentällä (Ruotsala 2002, 57). Osaltaan tähän vaikutti myös se, että en tiennyt käytännössä mitään haastateltavistani ennen haastattelutilannetta.

Toisaalta, tutkipa kohdettaan läheltä tai etäältä, on kummassakin tavassa myös huonot puolet ja puutteensa. Tutkija kantaa kentällä sekä kulttuurisia että biologisia painolasteja, jotka osaltaan ovat voineet vaikuttaa tutkijaan ja hänen informanttien suhteeseen (Suojanen 1995, 153, 156–157). Olin tietoinen tästä ja siksi pyrin pienentämään välillämme olevaa

etäisyyttä kertomalla haastateltaville, että olen itsekin asunut Halisissa. Näen, että tämän arkisen tiedon jakaminen haastateltavien kanssa auttoi minua pääsemään tutkittaviani hieman lähemmäksi.

Haastattelujen tuloksia ei tule ajatella läpi elämän kestävinä kokemuksina ja identiteetteinä. Ne kertovat siitä tapahtumaketjusta, joka muodostaa globaalien ihmisten arkisen kodinkokemuksen ja juurtumisen tunteen. Voi olla, että useita vuosia haastattelujen tekemisen jälkeen samat informantit kertoisivat erilaisista paikka- ja kotikokemuksistaan. (Huttunen 2002, 21.)

2.3 Haastateltavien taustoista

Useimmat naisista olivat asuneet Halisissa vuosia ja osalla nykyinen koti saattoi olla jo kolmas. Lyhin alueella asuttu aika oli noin vuosi (nainen 44). Useiden vuosien alueella asumisen jälkeenkään maahanmuuttaja ei välttämättä koe identifioituvansa lähiöalueeseen tai asuntoonsa eli erityistä ”kodintunnetta” ei välttämättä synny koskaan (Tuan 2006, 27). Tästä syystä en näe naisen asumisen lyhytaikaisuutta negatiivisena seikkana tutkimustulosteni kannalta.

Lähes kaikki haastateltavani olivat asuneet Suomessa useita vuosia jo ennen Halisiin muuttamistaan. Monella oli entisessä kotimaassaan enemmän kuin yksi koti ja yksi nainen oli asunut myös naapurimaassa jonkin aikaa (nainen 44). Kahdella haastateltavistani oli pakolaistausta, loput naisista olivat muuttaneet Suomeen muiden syiden, kuten esimerkiksi miehen työpaikan takia. Tutkimuksessani en ota kantaa Suomeen muuttamisen taustatekijöihin, sillä esimerkiksi pakolaistaustaisten naisten kertomukset eivät poikenneet merkittävästi muiden syiden takia Suomeen muuttaneiden naisten haastatteluista. Tutkimuksessani en myöskään erittele syitä, minkä takia naiset ovat päätyneet alun perin asumaan Halisten alueelle.

Sivun 19 taulukko esittelee karkeasti haastateltavieni taustaa seuraavilla tiedoilla: haastateltavan ikä, alue, josta hän on kotoisin sekä Halisissa asuttu aika. Miellän nämä tiedot mielenkiintoisiksi ja kyllin informatiivisiksi. Huomasin, että nimenomaan näillä seikoilla on merkitystä haastatteluista esiin nousevien erojen tai yhtäläisyyksien kannalta. Usein esimerkiksi eurooppalaisilla haastateltavillani oli erilainen näkemys asioista kuin kauempaa Suomeen muuttaneilla naisilla. Tutkimuksessani käyttämät sitaatit ovat suoria lainauksia haastatteluistani. Joissain kohdin olen joutunut muokkaamaan tekstiä ymmärrettävämmäksi, sen sisällön kuitenkin kärsimättä. Käytän aika ajoin sitaateissa myös sanoja ”omanmaalainen” ja ”entinen kotimaa”, jotta haastateltavien identiteetit eivät paljastuisi.

Taulukko on tarkoitettu taustatiedoksi tutkimuksen lukijalle. Taulukon numerot eivät edusta absoluuttista totuutta vaan toimivat suuntaa antavina lukuina. Aivan kaikkien haastateltavien kohdalla ei esimerkiksi ole tietoa Halisissa asutusta ajasta.

Halisissa asuvien maahanmuuttajanaisten taustat		
Haastateltavan ikä	Alue, josta haastateltava on kotoisin	Halisissa asuttu aika
23	Lähi-itä	10 vuotta
30	Eurooppa	2 vuotta
31	Afrikka	7 vuotta
35	Eurooppa	5 vuotta
35	Eurooppa	4 vuotta
35	Afrikka	x vuotta
39	Eurooppa	3 vuotta
43	Afrikka	10 vuotta
44	Lähi-itä	1 vuosi
55	Lähi-itä	13 vuotta

23-vuotias nainen on muuttanut Lähi-idästä Suomeen perheen yhdistämisen takia ensimmäisen kerran alle kouluikäisenä. Hän muutti myöhemmin lähtömaahansa mutta palasi takaisin Suomeen muutaman vuoden päästä. Halisissa hän on omien sanojensa mukaan asunut yhteensä kymmenen vuotta, ensiksi lapsuudessaan ja myöhemmin miehensä ja lastensa kanssa. Haastateltava on asunut lapsuudessaan myös toisessa turkulaisessa lähiössä. Nainen on haastattelun tekohetkellä työtön kahden lapsen kotiäiti. Kummatkin lapset ovat syntyneet Suomessa.

30-vuotias nainen on Kaakkois-Euroopasta. Halisissa hän on asunut kaksi vuotta ja Suomessa yhteensä seitsemän vuotta. Halisten asunto on hänen toinen asuntonsa Turussa. Haastattelun tekohetkellä nainen on työharjoittelussa.

31-vuotias länsiafrikkalainen nainen on muuttanut Suomeen miehensä opintojen perässä. Suomessa nainen on asunut seitsemän vuotta, josta käytännössä koko ajan Halisissa. Perheen tämän hetkinen asunto on jo heidän kolmas kotinsa Halisten alueella. Nainen käy töissä ja hänellä on kaksi Suomessa syntynyttä lasta.

35-vuotias länsieurooppalainen nainen oli asunut Suomessa ensimmäisen kerran jo opiskeluaikanaan. Myöhemmin hän muutti yhdessä miehensä kanssa Suomeen. Halisiin perhe päättyi esikoisen odotusaikana. Halisissa perhe on asunut viisi vuotta. Naisella on kolme Suomessa syntynyttä lasta ja haastatteluhetkellä hän on kotiäitinä.

Toinen Länsi-Euroopasta tuleva 35-vuotias haastateltavani on muuttanut Suomeen suomalaisen miehensä takia. Perhe muutti Halisiin, jossa he ovat haastattelun tekohetkellä asuneet neljä vuotta kahdessa eri asunnossa. Naisella on kaksi entisessä kotimaassa syntynyttä lasta ja hän on työelämässä.

35-vuotias pohjoisafrikkalainen nainen muutti Suomeen miehensä töiden takia. Hän on asunut Suomessa yhteensä 13 vuotta, josta 11 vuotta Halisissa. Asunto, josta haastattelussa keskustelimme, oli naisen perheelle jo toinen Halisten alueella. Haastateltaessa nainen on työharjoittelussa ja hänellä on neljä lasta, joista kolme on syntynyt Suomessa.

39-vuotias länsieurooppalainen nainen muutti Suomeen suomalaisen miehensä vuoksi. Hän on asunut Halisissa kolme vuotta, tätä ennen hän asui keskustan alueella. Perheessä on kaksi Suomessa syntynyttä lasta, joista pienemmän kanssa haastateltavani viettää päivät ja työskentelee samalla osa-aikaisesti.

43-vuotias pohjoisafrikkalainen nainen muutti Suomeen miehensä töiden perässä. Halisissa hän on asunut kymmenen vuotta. Naisella on kolme Suomessa syntynyttä lasta. Haastattelun tekohetkellä hän on työharjoittelussa.

44-vuotias nainen on Lähi-idän alueelta. Hän on asunut Halisissa vuoden, mutta Suomessa hän on perheineensä asunut yhteensä seitsemän vuotta. Perhe on asunut myös muissa Turun kaupunginosissa. Nainen on haastateltaessa työharjoittelussa ja hänellä on kolme lasta, joista kaksi on syntynyt Suomessa.

55-vuotias nainen Lähi-idästä on saapunut Suomeen perheenyhdistämisen takia. Nainen asui Suomeen tulonsa jälkeen toisessa Turun kaupunginosassa 4 vuotta. Halisissa hän on asunut yhteensä 13 vuotta. Haastattelun tekohetkellä hän asuu nuorimman tyttärensä kanssa kahdestaan. Naisella on kuusi lasta, joista nuorin on syntynyt Suomessa.

2.4 Teema-analyysi aineiston läpikäymisen apuna

Haastatteluiden jälkeen vuorossa oli litteraatioiden tekeminen kerätystä materiaalista. Käytin aineiston analyysin pohjana teema-analyysia (ks. esim. Eskola & Vastamäki 2001, 42). Etsin haastatteluista tutkimukseni kannalta tärkeimmät teemat ja merkkasin ne erivärisillä ylivaikeuksilla. Ensimmäiseen teemaan valitsin perustiedot haastateltavasta, johon lukeutui myös asumishistoria niin entisessä kotimaassa kuin Suomessakin, maahanmuuton syy, sekä perhe- ja työtilanne. Toinen teemani liittyi haastateltavan kotiin ja sen merkityksiin. Poimin vastaukset sekä nykyiseen että edelliseen fyysiseen ja mentaaliseen kotiin liittyen, selvitin myös näiden kahden eroja sekä haastateltavan tämänhetkistä identiteettiä ja paikkakokemusta. Kolmas teema oli transnationaalisuus, joka

tulee tutkimuksessani olemaan yhtenä johtavana teemana. Tähän liittyivät objektit, sosiaaliset suhteet ja vierailu ja yhteydenpito entisen kotimaan sukulaisiin ja ystäviin, sekä omat kulttuuriset tavat. Myös tunnetilat, kuten kodin kaipaaminen, koti-ikävä ja ajatus paluumuuttamisesta kuuluivat olennaisesti tähän teemaan. Neljäntenä teemana nostin haastatteluista esiin Halisiin ja arkeen liittyvät seikat.

Teemoittelun jälkeenkin aineistoni oli sekava ja epäyhtenäinen. Muokkasin aineistoa uudelleen vielä siten, että otin lähiluvun teemoittelun avulla litteraatioista suoraan teemaan kuuluvat tekstiosuudet. Jokaisen haastateltavan teeman mukaiset vastaukset löytyivät näin huomattavasti nopeammin, mikä oli analyysin tekemisen kannalta myös käytännöllisempää.

3. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Kansatieteellinen kaupunkitutkimus

Kaupunki on epätäydellinen ja hajanainen sosiaalisten, etnisten, ajallisten sekä alueellisten ympäristöjen mosaiikki, jota ei tulisi käsittää kokonaisuudeksi (Virtanen 1995, 30–40). Se on kerrostunut kokonaisuudessaan fyysisesti, mentaalisesti sekä materiaalisesti (Lappi 2007, 15–16). Kompleksisen ja laaja-alaisen luonteensa vuoksi kaupunki on haasteellinen tutkimuskohde.

Kaupungit sekä kaupunkilaisten elintavat ovat kehittyneet ja monimuotoistuneet viime vuosikymmenten aikana paljon. Kansatieteen keskeiset tutkimuksen määrittäjät aika, paikka ja sosiaalinen sidonnaisuus eivät ole kaupungissa niin yksiselitteisiä ja helposti tavoitettavissa kuin niiden on ajateltu olleen maaseutumaisissa yhteisöissä. (Lappi 1999, 242–243.) Kaupunkitutkimuksen erityisenä haasteena on ottaa kohteensa haltuun samanaikaisesti sekä sosiaalisena että fyysisenä ympäristönä (Lappi 2007, 10–11). Fyysisen ja kokemuksellisen ympäristön analyysi usein korostaa eri tavoin joko kaupunkitilan yksiselitteisyyttä, elämyksen objektiivisuutta tai kulttuuristen merkitysten tuottoa ja ylläpitämistä (Kervanto Nevanlinna 2005, 97–99).

Tekemissäni haastatteluissa ominaista ovat ajan, paikan ja kertojan erityisyys, eli kertojan omakohtainen kokemus kaupungista (Lefebvre 1991, 41–42). Nämä kokemukseen pohjautuvat puhunnat ovat erilaisia kuin vakiintuneessa kaupungin katsomisessa, sillä haastateltavat tarkastelevat kaupunkia itsestään käsin (Lappi 2013, 329). Puhunnat saattavat määrittää asumisen, toiminta-alueiden tai muiden elettyjen ympäristöjen kautta (Lefebvre 1991, 41–42). Yksityiset kertomukset tekevät kaupunkilaisen näkyväksi yksilönä ja aktiivisena henkilönä, joka havainnoi, antaa merkityksiä ja muodostaa arvostuksia ja käsityksiä (Lappi 2013, 329). Kaupunkilaiset elävät historiallisesti eriaikaisissa paikoissa, tosin yhden ja saman kaupungin sisällä. Kokemuksen tasolla eriaikaiset kaupungit limittyvät kaupunkilaisten arjessa ja elämäntavoissa sekä kaupunkia koskevissa

käsityksissä ja tulkinnoissa. Yksityisissä puhunnoissa kaupunkiympäristön ajallisuus saattaa näyttäytyä esimerkiksi puheena jostain sellaisesta, jota ei materiaalisena enää ole olemassa. Fyysisen ympäristön muutosten kautta viitataan usein myös sosiaalisiin ja toiminnollisiin muutoksiin eli kaupunkiin nimenomaan elettyinä tilana. (Lappi 2007, 15–16.)

Tiina-Riitta Lappi (2007, 11, 13) korostaa, että kaupungeja tulee tutkia ja tarkastella niiden erityisyyden kautta, sen sijaan, että yritettäisiin löytää niistä yleispäteviä yhteneväisyyksiä. Tutkimuskohteeksi ei tulisi rajata jotain tiettyä fyysistä aluetta, vaan se näkökulma, josta kaupunkia lähestytään. Oman tutkimukseni fyysinen raja vedetään Halisten ympärille mutta tutkimusnäkökulma kohdistuu erityisesti lähioon ja kotiin elämisen paikkoina. Tärkeinä seikkoina korostuvat kaupunkikulttuurin näkymättömät piirteet kuten merkitykset, käsitykset, mielikuvat ja ideat kaupungista (Lappi 1999, 243). Kansatieteellisen kaupunkitutkimuksen tavoin kiinnitän työssäni huomion ihmisten arki- ja paikkakokemuksiin kaupunkitilassa seuraavissa kappaleissa esittelemiäni käsitteiden avulla.

3.2 Henry Lefebvren kolme dimensiota

Sosiologi Henry Lefebvre jakaa sosiaalisen tilan havaittuun, käsitteellistettyyn ja elettyyn tilaan (Semi 2010, 63–65). Näiden kolmen synteesi muodostaa keskinäisessä vuorovaikutuksessa sen, mitä Lefebvre kutsuu tilaksi (Shields 1999, 161). Kolme dimensiota havainnollistaa paikan ja tilan merkittävyyttä teoreettisesti ja sopii sen vuoksi tutkimukseeni, sillä siinä huomio kiinnitetään rakennetun, fyysisen tilan lisäksi myös abstrakteihin asioihin, kuten esimerkiksi sosiaaliseen kanssakäymiseen ja kokemuksiin (Semi 2010, 57). Lefebvren (1991, 101–102) mukaan sosiaalinen tila on yhtä aikaa sekä toiminnan taso, että sen perusta, jossa yhdistyvät elävät ja elottomat olennot, objektit sekä merkit ja symbolit.

1. Tilalliset käytännöt eli havaitut tilat

Lefebvre (1991, 33, 38–39) määrittelee havaitun tilan ensisijaisesti arkiseksi ja visuaaliseksi havaitun tasoksi. Siihen kuuluvat arkiset rutiinit mutta myös paikkojen laadulliset merkitykset, mielikuvat sekä myytit. Tilaa ei kuitenkaan havaita ainoastaan visuaalisesti, vaan kokemukseen vaikuttavat myös tilaratkaisut. Halisissa ihminen kulkee tilallisessa ja rajatussa kokonaisuudessa, joka odottaa toimijaltaan tietynlaista käyttäytymistä. (Shields 1999, 160, 162–163.) Ihmisen arkinen havaitseminen kietoutuu siis näin ollen visuaalisen lisäksi myös fyysiseen tilaan, jossa kokeminen tapahtuu tilan kokonaisvaltaisen, ruumiillisen käytön avulla (Semi 2010, 63). Tämän liitän omassa tutkimuksessani esimerkiksi halislaisen arkiseen toimijuuteen lähiöalueella ja nykyisessä kodissaan. Havaittu tila voi siis käsittää lähiöalueen jokapäiväisen käytön kotirakennusta kehystävine kauppoineen tai luontopolkuineen.

2. Tilan representaatiot eli käsitteellistetyt tilat

Käsitteellistetyn tilan dimensio viittaa suunnittelijoiden ja arkkitehtien taulukoihin, piirustuksiin ja karttoihin, jotka konkretisoituvat myöhemmin fyysisessä olomuodossaan esimerkiksi rakennuksina tai asuinalueina (Semi 2010, 64). Näillä tiloilla on strategisia ja päämääräsuuntautuneita käyttötarkoituksia ja niiden voidaan ajatella suuntautuvan ajallisesti hallinnan ja suunnittelun välineinä (Franzén 2004, 55). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna käsitteellistetty tilan ulottuvuus on tavallisen ihmisen arkisesta tilankokemisesta kaukana. Tila on abstraktista luonteestaan huolimatta aina osana poliittista ja sosiaalista käytäntöä, sillä suunnittelussa huomio kiinnitetään tilassa tapahtuvaan toimintaan mutta samalla siinä pyritään ajamaan jonkun tietyn ryhmän etuja (Lefebvre 1991, 41). Halisten lähiö asuinalueena on suunniteltu ensisijaisesti asukkaita varten. Tällä tavoin Halisissa asuva ihminen kokee suunnittelijoiden pöydältä lähteneen käsitteellistetyn tilan osana omaa arkista tilatuntemustaan. Haastatteluaineistostani käsitteellistetyn tilan ulottuvuus nousee esiin arkisen tilankäytön avulla. Miten kaavoitettua aluetta käytetään jokapäiväisessä elämässä ja miten suunniteltu alue voi esimerkiksi rajoittaa asukkaan

elämää? Havaitun tilan sekä käsitteellistetyn tilan ulottuvuuksia käsittelen haastateltavieni näkökulmista luvussa 5.

3. Representaation tilat eli elettyt tilat

Eletty tila eroaa olennaisesti kahdesta edellä mainitusta tilan ulottuvuudesta. Se on arkipäivän aistimellinen tila, joka ei koskaan ole neutraali (Lefebvre 1974, 41–55). Lefebvren (1991, 41–42) mukaan elettyt tilat nousevat lapsuuden muistoista, unelmista, mielikuvista ja symboleista ja muodostuvat ihmisen omista määritelmistä. Elettyyn tilaan kiinnittyvät sekä arkipäiväisen ympäristön historialliset kerrostumat että uutta luovat tilakäsitykset. Ulottuvuus käsittää myös uusia tiloja tuottavia tilallisia käytäntöjä, jotka kyseenalaistavat ja rikkovat vallalla olevia käsityksiä ja samaan aikaan tuottavat uusia tiloja ja antavat niille uudenlaisia merkityksiä. (Shields 1999, 161, 163.) Tilan dimensio kuvaa parhaiten tutkimukseni kotia, joka rakennetun luonteensa lisäksi määrittynyt haastatteluissa useiden ulottuvuuksien mentaaliseksi tilaksi, joka henkilökohtaisen kokemuksen ja subjektiivisen toimijuuden kautta saa merkityksellisen paikan määritteen. Kotia elettyinä tilana tarkastelen erityisesti luvussa 6.

3.3 Arki

Arjen käsite edustaa kansatieteellisen tutkimuksen ydintä ja on siis olennainen osa myös omaa tutkimustani. Eero Sappisen (2000, 25–26) mukaan arkielämää on kategorisoitu analyttisena käsitteenä monin eri tavoin. Se on voitu määritellä ihmisen yksityiselämäksi, hänen historiakseen, tai rutiiniksi, eli päivästä toiseen samanlaisena toistuvaksi elämäksi. Jokapäiväisyys on myös monissa kielissä arkea kuvaavan sanan perusosa. Usein arki määrittynyt myös juhlapäivän vastakohtaksi. Väitöskirjassaan Sappinen kuitenkin sisällyttää vuotuisjuhlat osaksi arkipäivää. Tätä hän perustelee sillä, että juhlat ovat ennakoitavia. Vuotuisjuhlat kuten myös viikonloput ja lomat ovat säännöllisiä arjen rytmiin kuuluvia tapahtumia.

Yhteiskuntapoliitikko Eeva Jokisen (2005, 10) mukaan arkea on kaikkialla mutta kaikkea ei tule mieltää arjeksi. Sen sijaan arki tai arkisuus on inhimillisen toiminnan ja olemassaolon muoto, jonka takia sen esiintymisen mahdollisuus on kaikkialla. Arki on aktiivinen prosessi, joka kuuluu jokaiselle ja joka koetaan aina henkilökohtaisesti.

Rita Felski (2000, 26–31) havainnollistaa arkea ajallisuuden, modaalisuuden ja tilallisuuden käsitteiden avulla. Ajallisuudella hän viittaa arjen toisteisuuden ulottuvuuteen. Arki ei ole erityistä tai ainutlaatuista, vaan se toistuu aina kerta toisensa jälkeen. Arjen modaalisuus liittyy tavanomaisuuteen, kuten tapoihin sekä asenteisiin. Tavat ovat usein puoliautomaattisia, tahattomastikin toistettuja tekoja. Ne voivat olla rasittavia, konservatiivisia tai jopa terrorisoivia mutta ne kuuluvat myös välttämättömästi elämän kulkuun. Tilallisuuden ulottuvuudella eli kodintunnolla Felski viittaa kotiin samanaikaisesti sekä konkreettisena että vertauskuvallisena paikkana. Nykypäivänä kodin ja arjen raja ei nimittäin ole selkeälinjainen. Teknologian ja arkkitehtuurin myötävaikutuksena raja kodin ja muun maailman välillä tiukentuu, sillä yhä useammalla ihmisellä on kotonaan pyykinpesukoneet, viihdekeskukset ja saunat. Toisaalta rajat kodin ja ulkomaailman välillä hälvenevät esimerkiksi tietoliikenneyhteyksien laajenemisen myötä. Kodintunnon ristiriitainen luonne on havaittavissa myös omasta haastatteluaineistostani sillä maahanmuuttajien arkinen tilaulottuvuus ylsi päivittäin konkreettisesta kodista esimerkiksi internetin välityksellä entisiin kotimaihin. Tätä arjen ylijärjaisuutta tulen tarkastelemaan tarkemmin haastattelumateriaaliani vasten tutkimuksen myöhemmissä luvuissa.

Maahanmuuttajan arki jatkuu uudesta kotimaasta huolimatta transnationaalisten käytänteiden takia edelleen myös vanhassa kotimaassa, ja juuri tästä syystä heidän arkikokemusten tutkiminen on arvokasta (Janhonen-Abruquah 2010, 38). Arkielämän kulku Halisten lähiössä sekä arkinen toiminta kodissa olivat tutkimukseni oleellisia osia. Kysymykseni koskivat kotia, asumista, perhe-elämää, töitä ja vapaa-aikaa. Nämä haastatteluaineistostani esiin nousevat arjen määritykset toimivat tutkimukseni analyyttisinä käsitteinä.

3.4 Tila ja paikka

Tilan ja paikan käsitteet vaikuttavat olennaisesti tutkimukseni taustalla. Seuraavaksi problematisoin näitä käsitteitä ja selvitän, kuinka käytän niitä etnologisessa tutkimuksessani.

Kirsi Saarikangas (2006, 11) määrittelee teoksessaan *Eletyt tilat ja sukupuoli. Aukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia*, tilan muuttunutta moni- ja poikkitieteistä määritelmää seuraavalla tavalla:

Uudessa tilatutkimuksessa on kyseenalaistettu eri näkökulmista ajatus geometrisesta tai abstraktista ja merkityksiltään tyhjästä kolmiulotteisesta tilasta, joka muodostaa taustan ihmisten toiminnalle. Sen sijaan on korostettu moniulotteista ja -merkityksellistä sosiaalista tai elettyä tilaa, jonka merkitysten muotoutumisessa tilassa toimivat ihmiset, heidän keskinäiset suhteensa, aistimukset, havainnot, aikaan ja paikkaan kiinnittyvät ja siten muuttuvat seikat ovat olennaisia tilan fyysisten ja visuaalisten ominaisuuksien lisäksi.

Vaikka visuaalisuus ja materiaalisuus ovat mielenkiintoisia kaupunkitutkimuksen aspekteja, ei rakennettu tila yksinään muodostu merkitykselliseksi, ilman tilassa elävää, käyttävää ja kokevaa subjektia. Tilan, kuten esimerkiksi kodin tai lähiön merkitykset muodostuvat siis tilan ja käyttäjien sekä nykyisen ja menneen ajan kohtaamisissa (Saarikangas 2002b, 48–49.)

Kulttuurintutkija Stuart Hallin (2003, 91–94) mukaan miellämme paikan joksikin todelliseksi, fyysiseksi paikaksi, jolle ajan kuluessa on muodostunut moninaisista erilaisista suhteista koostuva elämä. On myös ajateltu, että ajatus paikasta on tärkeä osa tavassamme ymmärtää kulttuuria. Globalisaation ja lisääntyneen liikkuvuuden keskellä eläessämme yhteinen merkitysjärjestelmä voi kuitenkin syntyä sellaisten ihmisten välille, joiden fyysinen etäisyys on huomattavan suuri. Vaikka paikka ei siis ole välttämätön kulttuurille, näyttää se toimivan symbolisena takuuna kulttuurisesta yhteenkuuluvuudesta.

Maantieteilijä Doreen Massey (2003, 51–53) mukaan maahanmuuttajat ovat paikoilleen asettumisensa jälkeen tuoneet mukanaan uuden kulttuurin, mikä johtaa siihen, että vanha ”paikallinen” yhteisö hajoaa. Massey (2008, 144; 2003, 74) määrittelee paikan sosiaalisten suhteiden alati muuttuvaksi verkostoksi. Paikka tulisikin käsittää osana sitä prosessia, jossa sosiaalinen toiminta organisoituu tilassa ja ajassa. Monet näistä tällä tavalla syntyneistä sosiaalisista suhteista yhdistävät eri paikkoja toisiinsa. Näin ymmärrettynä paikat eivät ole eristyksissä toisistaan tai vain oman sisäisen historiansa tuotteita. Paikat ovat siis yhteydessä toisiinsa mutta myös riippuvaisia toisistaan.

Omassa tutkimuksessani edellä mainitut tilan ja paikan käsitteet nivoutuvat yhteen dynaamisesti. Tutkin haastateltavien kodinkokemuksia arjen tilassa, joka muotoutuu heidän merkityksenantojensa sekä kokemuksellisuutensa kautta tietyksi, eletyksi paikaksi. Tämä paikka saattaa olla erittäin monimuotoinen ja laaja kokonaisuus. Vaikka maahanmuuttajat elävät konkreettista arkeaan Halisissa, on eletty paikka eli koti nähtävä kuitenkin useiden paikkojen ja niitä ympäröivien tilojen synteinä.

3.5 Koti

Koti on monimerkityksellinen käsite. Se ei ole sama kuin rakennus tai asunto vaan se muistuttaa ennemminkin tilannetta, joka syntyy erilaisista tunnetiloista eri aikakausina ihmisen elämässä (Pallasmaa 1994). Siihen liitetään esimerkiksi muistoja, hajuja ja ihmisiä (Saarikangas 2006, 222; Aro 2001, 165). Koti saattaa määrittyä merkitykselliseksi paikaksi nimenomaan tunteen perusteella ”täällä olen kotonani” (Lappi 2007, 37). Kodin voidaan ajatella edustavan merkityssisällöltään kaikkein rikkainta paikkaa sillä se tarjoaa meille suojaa ja yksityisyyttä, siellä syömme ja lepäämme. Tämän lisäksi se on sukupuolisen kanssakäymisen sekä intiimien sosiaalisten suhteiden maailma. (Tuan 2006, 16.) Koti toimii myös turvallisuuden ja rauhallisuuden tyyssijana ja käsittää näiden ominaisuuksiensa lisäksi esimerkiksi usein myös ihmiset, esineet, ilmapiirin ja suhteet (Saarikangas 2006, 222; Aro 2001, 165). Kotia voidaan ajatella paradoksaalisesti yhtä aikaa järjestyksenpidon, hoivan sekä nautiskelun paikkana. Järjestyksenpito tulee esille siivousteiden tai esimerkiksi

sisustamisen kautta, hoivan paikkana koti näyttäytyy erityisesti fyysisten ja psyykkisten tarpeiden kuten perheen ruokkimisen ja lastenhoidon kautta. Koti nautiskelun paikkana näyttäytyy esimerkiksi herkutteluna tai vaikkapa saunailtana. (Aro 2001, 169–174.)

Asuminen ja koti mielletään usein vahvasti toisiinsa (Saarikangas 2006, 222). Koti-sanalla onkin alun perin viitattu keilamuotoiseen asumukseen, ihmisen suojaan ja turvaan ulkomaailmaa vastaa (Tuomi-Nikula ym. 2004, 10). Suomenkielen perussanankirjassa koti määritellään yhden tai useamman henkilön, yleensä perheen vakituiseksi asunnoksi (Haarla ym. 1996). Käsite viittaa ensisijaisesti kalustettuun asuntoon tai taloon. Nykyisin yhdellä ihmisellä voi olla omistuksessaan kuitenkin useampi kuin yksi koti. Näitä ovat esimerkiksi kaupunkikoti ja kesäkoti vapaa-ajanviettoon tai esimerkiksi eläkevuosia varten hankittu ulkomaankoti. (Tuomi-Nikula ym. 2004, 10.) Koti voi sijaita myös monessa eri tasossa ja kerroksessa sillä se voi laajentua käsittämään kesämökin, puutarhan tai vaikkapa kaupunginosan. Mitä kauemmaksi fyysisestä kotitalosta kodin käsitettä ryhdytään laajentamaan, sitä enemmän ”oikean” kodin tuntu alkaa heiketä. (Tuan 2006, 17.)

Kotiin liitetään herkästi ajatus paikasta, ajattomuudesta ja muuttumattomuudesta. Maantieteilijä Yi- Fu Tuan (2006, 15, 18–19) on selittänyt pysyvyyden tarvetta inhimillisenä ominaisuutena, joka ilmenee erityisesti paikoissa, joihin toivomme voivamme palata kuin eiliseen. Jotkut paikat muuttuvat niin hitaasti, että ne saattavat tuntua ajattomilta ja pysähtyneiltä. Tämän voi nähdä esimerkiksi vanhassa lapsuudenkodissaan, jossa oma huone ja siellä olevat tavarat on jätetty niille sijoilleen, joilla ne ovat aina olleet. Vaikka aikuisikään tullessamme olemme asuneet jo useissa kodeissa, on aito koti mielestämme kuitenkin yleensä se paikka, jossa vietimme lapsuutemme. Lapsuudenajan kodissa monelle muotoutuu kuva asumisen peruselementeistä ja tarpeista, joilla on myöhemmässä elämässä suuri emotionaalinen merkitys. Moni saattaa ottaa vaikutteita lapsuudenajan kodistaan seuraaviin muualle perustettaviin koteihin. (Tuomi-Nikula ym. 2004, 9.)

Kotiin liittyy olennaisesti myös ajatus kotipaikasta. Kotipaikaksi tunnetaan seutu, jolla jokainen on viettänyt varhaiset kouluvuotensa. Lapsen elämysmaailman voimakkuuden takia kotikäsite on tuona aikana laajimmillaan, eikä koti rajoitu pelkästään perheen

asunnoksi vaan siihen kuuluvat olennaisesti pihat, kellarit, ullakot, kulkureitit naapurustoon sekä esimerkiksi koulutie. Aikuisena kotipaikka käsite laajenee noudattamaan kunnan rajoja. (Lönqvist 1986, 33.)

Koti on siis erittäin moninainen ja laaja-alainen paikka- ja tilaulottuvuus. Se toimii arkisen elämänmenon tilana, joka yleensä mielletään yksityiseksi sijainniksi, ja jonka vastakohtana voidaan pitää palkkatyön, julkisten instituutioiden sekä yhteisöllisten kokemusten asemapaikkoja. Kodilla on kuitenkin myös yksityisen luonteensa lisäksi yhteys julkiseen sillä kodin ja sitä ympäröivän maailman rajat eivät ole yksiselitteisen selvästi erotettavissa. Monimuotoistunut koti on menettänyt itsestään selvää luonnettaan ja se toimii eri elämäntilanteiden yhteensovittamisen taistelulenttänä. (Vilko 2007, 21–22; Vilko 2010a, 13.)

Kaiken kaikkiaan ”koti on jokaisen henkilökohtaisesti määrittelemä ilmaisu, sillä koti on koti vain sille, joka tuntee kodin omakseen” (Tuomi-Nikula ym. 2004, 10). Omassa tutkimuksessani kiinnitän huomion maahanmuuttajan määrittelemään paikkaan, joka on saanut erityisen merkityksensä subjektin tilassa tapahtuvan, ajallisesti moniulotteisen toimijuuden, sekä kokemuksen kautta. Näin ollen tila määrittyy käytössä olevaksi paikaksi, jota oman tutkimukseni lähiö ja ennen kaikkea koti edustavat. Toisin sanoen tutkimukseni keskittyy maahanmuuttajan henkilökohtaisiin muistoihin ja menneisyyteen, jotka nykyhetken kokemuksellisuuden sekä tulevaisuuden pohdiskelun synteessissä muodostavat paikantunteen sekä ajatuksen kodista. (Semi 2010, 56.)

3.6 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat

Yksinkertaisimmillaan monikulttuurisuus kertoo tilanteesta, jossa yhteiskunnassa asuu rinnakkain monia kulttuuriltaan poikkeavia ryhmiä. Sanaa käytetään usein normatiivisena, poliittisena käsitteenä, kun sen avulla halutaan osallistua väittelyyn siitä, millainen tavoiteltavan ja hyvän yhteiskunnan tulisi olla. Samalla sillä määritellään eri ryhmien välisiä suhteita. Ongelmalliseksi termin tekee se, että sitä on käytetty sekä tiettyä asiantilaa

kuvailevana sanana että tuon asiantilan seurauksia määrittelevänä terminä. Lopulta se on myös tulevaisuuteen suuntautuva, tavoitteita ja ihanteita asettava sana. (Huttunen ym. 2005, 19–21.)

Monikulttuurisuuden ajatellaan usein olevan 1990-luvun alun ilmiö, joka on seurausta lisääntyneestä maahanmuutosta (Keskinen & Vuori 2012, 9). Monikulttuurisuuteen ja erilaisuuteen suhtautuminen ovat kuitenkin olleet ajankohtaisia asioita suomalaisessa yhteiskunnassa jo paljon tätä aiemmin (Lehtonen & Löytty 2003, 8–13). Esimerkkinä tästä ovat saamelaisten ja romanien vähemmistöasemat, joita on järjestetty toisinaan pyrkimyksellä näiden ryhmien assimiloitumiseen valtaväestöön, toisinaan tunnustamalla heidän oikeutensa ja omat tapansa. Vielä tänäkään päivänä näiden ryhmien yhteiskunnallinen kuuluminen, osallisuus ja tasavertainen asema eivät ole itsestäänselvyyskysymyksiä vaan edellyttävät neuvottelua ja kamppailua. Myös suhde viimeaikoina maahan muuttaneisiin ryhmiin sisältää pitkän ajan kuluessa muotoutuneita suhtautumistapoja ja käytäntöjä. (Keskinen & Vuori 2012, 9.)

Maahanmuuttaja-termi on otettu käyttöön korvaamaan siirtolais-sanaa, joka nykymerkityksessään viittaa ensisijaisesti työperäiseen maahanmuuttoon. Maahanmuuttaja on edellistä käsitettä huomattavasti laajempi, sillä se kategorisoi sisäänsä kaikista eri syistä maahan muuttaneet. (Martikainen ym. 2006, 25.) Suomeen muutetaan esimerkiksi työn, opiskelun, perheenmuodostamisen, turvapaikan hakemisen tai pakolaisuuden takia (Haikkola 2010).

Arkikeskustelussa maahanmuuttajaksi ei yleensä mielletä henkilöitä, jotka ovat tulleet Suomeen muista kehittyneistä teollisuusmaista, vaan sillä viitataan kehittyvistä ja kolmansista maista kotoisin oleviin ihmisiin. Maahanmuuttajuus on väliaikainen olotila. Tästä huolimatta sanaa käytetään jopa kymmeniä vuosia henkilön maahan saapumisen jälkeen. Pidemmällä aikavälillä tämä johtaa syrjintään ja voi muuttua lopulta pysyväksi olotilaksi. (SOU 2006:79.)

Suomen maahanmuuttajat voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: länsimaista muuttaneet, entisen Neuvostoliiton sekä Itä-Euroopan alueelta muuttaneet sekä muut maahanmuuttajat. Ensimmäinen ryhmä koostuu suomalaisista paluumuuttajista, avioliiton kautta Suomeen tulleista, ja työperusteisista syistä maahanmuuttaneiden ryhmä on myös kasvanut. Toiseen ryhmään lasketaan entisen Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan alueelta tulleiden lisäksi myös inkerinsuomalaiset ja avioitumisen sekä opiskelujen kautta Suomeen tulleet. Kolmas ja pienin ryhmä koostuu ensisijaisesti pakolaisista ja turvapaikan hakijoista, sekä perheen yhdistämisen kautta maahan saapuneista muuttajista. Tähän ryhmään kuuluvat saapuvat useimmiten Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maista kuten myös Somaliasta sekä muutamista Aasian maista. Tämä ryhmä edustaa suomalaisen maahanmuuttokeskustelun ydintä. Suurimpia yksittäisiä maahanmuuttoryhmiä Suomessa edustavat somalit ja venäläiset. Valtaosa Suomessa asuvista etnisistä, kielellisistä, kansallisista sekä kulttuurisista ryhmistä ovat näihin kahteen verrattuna pieniä. (Martikainen ym. 2006, 30–32.)

Tutkimukseni maahanmuuttajat edustavat kaikkia kolmea edellä mainittuja maahanmuuttajaryhmiä. Joukossa on sekä avioliiton kautta Suomeen muuttaneita, pakolaisina ja perheen yhdistämisen vuoksi tulleita, sekä työn perässä muuttaneita naisia. Käytän maahanmuuttaja-sanaa yleiskäsitteenä, jolla viitataan tutkimuksessani Suomeen muuttaneisiin ei-syntyperäisiin henkilöihin. Monikulttuurisuutta käsittelen työssäni eri maasta ja eri kulttuurialueelta kotoisin olevan ihmisen oman kokemuksen kautta. Näen maahanmuuttajan ylijärjestyksen arjen monikulttuurisena ilmiönä, joka tekee selvän eron syntyperäisen suomalaisen ja maahanmuuttajan välille. Tästä syystä käsite kehystää työni teemoja selkeästi.

3.7 Transnationalismi ja diaspora

Transnationalismi viittaa erilaisten vuorovaikutusten, riippuvuuksien ja suhteiden verkostoihin, jotka ovat syntyneet yksilöiden, perheiden, sukujen, etnisten ryhmien, yritysten tai poliittisten liikkeiden välille kansallisvaltioiden rajojen yli tai poikki.

Kulttuuriset merkitykset sekä kulttuurinen monimuotoisuus ovat keskeisessä asemassa tästä ilmiöstä puhuttaessa. (Hannerz 1998, 235–240.) Transnationalismi on seurausta globalisaatiosta ja ihmisten lisääntyneestä liikkuvuudesta (Martikainen ym. 2006, 23–25). Käsitteen rinnalla on Suomessa käytetty myös ylijaraisen termiä mutta transnationalismia voidaan kuitenkin pitää näistä kahdesta selkeämpänä ja laajempana, sen käsittäessä myös rajojen yli tapahtuvan kansallisen toimijuuden ulottuvuuden. Käsite kertoo siten myös siitä, että rajojen yli tapahtuva globaali liike ei ole muokkaavalla luonteellaan hävittänyt kansojen ja kansallisvaltioiden olemassaoloa. (Huttunen 2012, 17.) Itse tulen käyttämään transnationalismin ja ylijaraisuuden käsitteitä yhdenvertaisina omassa tutkimuksessani.

Transnationaalisuus voidaan jakaa kolmeen tasoon. Makrotasolla transnationaalisuus näkyy esimerkiksi kansainvälisissä sopimuksissa, joiden puitteissa yhteisöjen ja yksilöiden väliseen toimintaan asetetaan rajoja ja mahdollisuuksia. Mesotason transnationaalisuus viittaa erilaisten organisoitujen yhteisöjen ylijaraiseen toimintaan, joita ovat esimerkiksi seurakuntien ystävyystoiminta ja yritysten kansainvälinen toiminta. Oman tutkimukseni käsittelee transnationalismin mikro eli yksilötasoa, joka viittaa maahanmuuttajan tai hänen perheensä ei- institutionaalisiin, muihin valtioihin ulottuviin suhteisiin. (Martikainen ym. 2006, 24.) Tulen selvittämään mitä merkityksiä naiset antavat kotimaalleen ja kodeilleen, niin entisessä asuinmaassa kuin Suomessa. Miten sosiaaliset suhteet, vierailut entisessä kotimaassa, kommunikaatioteknologian hyödyntäminen sekä omat kulttuuriset tavat toimivat maahanmuuttajan rajoja ylittävässä arjessa.

Transnationalismia rajatumpi käsite on diaspora, jolla nykyisin kuvataan kahden tai useamman paikan välistä erityistä riippuvuussuhdetta (Martikainen ym. 2006, 23–24). Diasporalla on perustavanlaatuisesti viitattu ihmisten muuttoon ja hajaantumiseen itselleen vieraisiin paikkoihin sen seurauksena, että heidän on täytynyt lähteä alkuperäisestä kotimaastaan (Hall 2003, 106–107). Laura Huttusen (2002, 41, 44) mukaan maahanmuuttotutkimuksessa keskeisiä kysymyksiä ovat olleet lähdön syyt tai toisaalta suhde uuteen asuinmaahan. Nämä näkökulmat eivät kuitenkaan ole aina yhdistyneet samassa tutkimuksessa. Diasporan käsitteen huomioiminen avaa laajemman näkökulman maahanmuuttajan elämään, sillä sen avulla voidaan tutkia maahanmuuttajan paikan- ja

kodintunteen muodostumista, jos oletuksena on, että maahanmuuttajalla on erityinen ja vahva suhde entiseen kotimaahansa (Martikainen ym. 2006, 24–25). Diaspora merkitsee siis, paitsi aikaisemmasta kotimaasta ja kodista lähtemistä, myös yhteydenpitoa entiseen kotimaahan ja uudenlaisia mahdollisuuksia (Tiilikainen 2003, 15).

Laura Huttunen (2002, 29–30, 208) tutkii väitöskirjassaan *Kotona maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa* maahanmuuttajien kirjoitusten kautta heidän diasporisia asentojaan. Diasporisen asennon käsitteellä Huttunen selvittää, miten maahanmuuttaja on suuntautunut kertomuksensa paikkoihin ja maisemiin, menneeseen ja nykyiseen. Kirjoittajat saattavat suunnata katseensa nykyiseen, kertoa nykyisestä maisemasta siinä eläen tai he voivat kirjoittaa katse menneeseen päin ja olla suuntautuneita menneisiin maisemiin. Nämä asennot voivat olla puolustavia tai puolustautumaan virittyneitä, rentoutuneita tai varautuneita, paikalleen asettuneita tai liikkeeseen pyrkiviä. Maahanmuuttajalle, jonka katse on lähtömaahan suunnattuna, on aivan erilainen diasporinen asento kuin esimerkiksi maahanmuuttajalla, joka suunnittelee tulevaisuuttaan Suomessa. Huttusen mukaan diasporan käsitteeseen liittyy olennaisesti ajatus paluusta takaisin kotimaahan, sekä jatkuvasta psykologisesta tai materiaalisesta suhteesta lähtömaahan tai kuviteltuun ”kotimaahan”. Omassa tutkimuksessani tulen tulkitsemaan maahanmuuttajanaisten diasporista asentoa tarkemmin Huttusen ajatuksen mukaan paluumuuton suunnittelun näkökulmasta luvussa 6.6.

4. LÄHIÖN RAKENTUMINEN

4.1 Suomalaisen lähiön kehitys

Lähiö voidaan nähdä kerrostalopainotteiseksi, muutaman palvelun omaavaksi alueeksi kaupungin laidalla tai keskustan ulkopuolella. Suomalaisissa lähiöissä on niin omakoti-, kerros- kuin rivitaloarkkitehtuuria. Sen sijaan pelkkiä omakotitaloalueita ei mielletä lähiöiksi. (Saarikangas 2007, 107.)

Kirsi Saarikankaan (2007, 105) mukaan kaupungistuminen merkitsi asutuksen siirtymistä lähiöalueille. Asumälähiöstä tuli 1950-luvulla kaupungistumisen näkyvimpiä ilmentymiä suomalaisessa yhteiskunnassa (Lönnqvist 1986, 28). Mallia lähiörakentamiseen otettiin ulkomailta mutta kaiken kaikkiaan suomalaiset lähiöt ovat syntyneet monen vaikutteen synteessä. Suomeen lähiöaatteen toi asemakaavaopin professori Otto-I. Meurman, jonka mukaan kaupunkien rakentamisessa tuli ottaa perusohjeeksi elimellinen hajakeskitys. Meurmanille lähiö edusti väljää ja luonnonläheistä paikkaa, jossa oli yhdistettynä puutarhakaupunkiaatteen piirteitä lähiöjärjestelmään. (Lappi 1997, 91–93.)

Uudet lähiöasutusalueet, metsälähiöt, joita erityisesti rakennettiin Helsingin seudulle, olivat suurimmaksi osaksi koskemattomaan maahan kerralla rakennettuja asuinalueita. Näiden asuinalueiden rakentamisella pyrittiin perinteisen maaseutu–kaupunki-jaottelun poistamiseen. Tarkoituksena oli muodostaa aivan uudenlaisia asuin ympäristöjä, jotka toimisivat eräänlaisina liminaalitaloina näille kahdelle. Monet lähiöihin muuttaneet ajattelivat asuinalueiden yhdistävän maaseudun ja kaupungin hyvät puolet. Niitä pidettiin paremman elämän asuinpaikkoina, rauhallisina ja turmeltumattomina tyssijoina. Lähiöön muuttaville moderni merkitsi pikemminkin ruohoa, hiekkalaatikoita ja parvekkeiden yksityistä maailmaa, kuin keskustan kahviloita tai julkisia kulkuneuvoja. (Saarikangas 2002b, 50–54.)

Ensimmäiset lähiömuuttajat saapuivat 1950- ja 1960-lukujen alkupuolella kantakaupungista, vanhojen esikaupunkialueiden ahtaista ja huonoina pidetyistä asunnoista. Vasta 1960-luvun kuluessa lähiöihin alettiin muuttaa suoraan maaseuduilta. (Saarikangas 2002b, 60–61.) Lähiöt muodostuivat ajan myötä nuorten perheiden paratiisialueiksi, joissa pääsi lähelle luontoa sekä kauas keskustan melusta ja hektisyydestä. Asunnot näillä alueilla olivat myös edullisempia kuin keskustassa. Sodan jälkeisen ajan asuntopula ajoi useat myös tahtomattaan asumaan lähiöihin, sillä äkillisen kaupungistumisen seurauksena kaupungilla ei ollut vuokra-asuntoja tarpeeksi tarjolla halukkaille. Toisaalta joillekin maalta muuttaneille lähiö saattoi olla ainut mahdollisuus löytää vuokra-asunto, sillä kaupungin vuokratalon asuntoihin olivat oikeutettuja ainoastaan ne, jotka olivat asuneet kaupungissa jo viisi vuotta. (Saarikangas 2007, 101,104.)

Lähiörakennuskulttuuria leimasi moderni, funktionalistinen tyyliasuuntaus, joka pyrki kokonaisavaltaiseen suunnitteluun sekä kerralla rakentamiseen. Väljyys rakennusten välillä korostui ja perinteinen katutila vaihtui asuintaloja ympäröiviin pihoihin, jolloin muodostui uusia kulkureittejä kuten polkuja ja metsiköitä. Uusi rakennettu ympäristö rajoitti ja muunsi liikkumista, elämistä ja ajankäyttöä asunnossa sekä kaupunkiympäristössä. (Saarikangas 2002b, 50–52.)

Lähiörakentamiskulttuurille tyypillistä oli asumisen yhdenmukaistaminen, normittaminen, standardisoiminen sekä samanlaisen perheen ja työnjaon mallin ulottaminen koko asuntosuunnitteluun. Asunnon sääteleviksi perustehtäviksi muotoutuivat pian kotityöt, perheen yhdessäolo ja lepo, jolle jokaiselle oli varattuna oma tila asunnosta. Minimalistinen asuntotila oli kaikille asukkaille lähes sama. Koti koostui keittiöstä, yhdestä tai useammasta makuuhuoneesta, sekä olohuoneesta. Monelle muuttajalle uutta oli asunnossa valmiina oleva lämmitys, lämmin vesi ja parveke. Muutos entiseen asuntoon oli jopa niin suuri, että ”oikeita asumisen tapoja” opetettiin asukkaille erilaisilla asumisen kursseilla. (Saarikangas 2002b, 61.)

Perhe sekä naisen ja kodin liitto olivat lähiörakentamisen yksi perusajatuksista. Suunnittelussa panostettiin lasten ja naisten hyvinvointiin, niin kodissa kuin sen

ulkopuolisessa ympäristössäänkin. Uusille alueille rakennettiin esimerkiksi lastentarhoja, pesutupia, ostoskeskuksia ja leikkikouluja. Myös asuntosuunnittelussa huomio kiinnitettiin siihen, että äidin oli helppo vahtia lapsiaan samalla kun hän teki kotitöitään. Nyt myös perinteisesti suljettujen ovien takana tapahtuneet naisten työt tulivat julkisiksi uuden tilan avoimuuden ja jatkuvuuden takia. (Saarikangas 2002a, 448; Saarikangas 2002b, 62.)

1970- ja 1980-lukujen aikana lähiöt saivat kuitenkin vähitellen negatiivisen maineen. Niitä kritisoitiin niin tutkimuksissa kuin kirjallisuudessakin. Lähiöalueita kuvattiin juurettomien maalaisihmisten ja sosiaalisten ongelmien kohtauspaikaksi. Tämän lisäksi lähiöitä moitittiin nukkuviksi, vain asumiseen tarkoitetuiksi paikoiksi, jotka eivät edustaneet enää mitään, eivät maaseutua eivätkä kaupunkia. Lähiö-sanalla on edelleen negatiivinen konnotaatio. Mielenkiintoiseksi tämän tekee se, että esimerkiksi pääkaupunkiseudun asukkaiden kodit sijaitsevat enimmäkseen lähiöissä. Toisin kuin lehdissä kirjoitetuissa negatiivissävytteisissä lähiöteksteissä, 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa kerättyjen lähiöasukkaiden haastatteluissa oma asuinlähiö on yleensä tuotu esiin positiivisessa valossa. (Saarikangas 2002b, 50; Saarikangas 2007, 102.)

4.2 Halisten alue

Halisten alueella on pitkä historia. Arkeologisten löytöjen perusteella tiedetään, että alueella on ollut asutusta jo rautakaudelta lähtien. Tunnetun Halisista tekee sen läpi virtaava Aurajoki sekä Halisten koski, josta on historiankirjoissa ensimmäinen maininta jo vuodelta 1352. Halisten kosken vesimylly on Suomen ensimmäinen tunnettu mylly, joka 1540-luvulla perustetun verkatehtaan ohella oli Turun linnan merkittävimpiä tuotantolaitoksia. Alueella on jäljellä myös vanhaa rakennuskantaa. Turun maakuntamuseo löysi inventoinnissaan useampia vanhoja rakennuksia, joista vanhimpien on arvioitu olevan peräisin 1700-luvulta. Suurin osa muista rakennuksista sijoittuu 1800-luvulta 1950-luvulle. (Jokinen ym. 2007, 3–6.)

Halisten alue kuului Maarian kuntaan vielä 1944, jonka jälkeen se liitettiin osaksi Turun kaupunkia. Ennen Halisten alueen kaavoittamista ja lähiön rakentamista 1976 tehdyssä yleiskaavassa aluetta kuvaillaan yhtenäiseksi ja kylämäiseksi. Asutus sijoittui joen läheisyyteen, Frantsintien ja vanhan Ravattulan tien varteen. Lähes kaikki talot olivat tuolloin omakotitaloja. Vuonna 1983 Halisten alueesta päätettiin laatia kaava. Suunnitelman vaiheseutukaavassa huomioitiin alueen virkistyskäyttömahdollisuudet sekä erillissuojelukohteiksi esitettiin Halisten kylämaisemaa sekä viikinkiajan loppuun ja ristiretkiaikaan ajoittuvaa ruumiskalmistoa, joka on merkitty muinaismuistoalueeksi. (Jokinen ym. 2007, 7–8.)

Halisten yhtenä vetovoimaisena tekijänä kosken lisäksi ovat kulttuuri- ja luontopolut, jotka on tehty yhteistyössä Aurajokisäätiön kanssa. Halisten Virnanmäellä näiden vanhojen asutuspaikkojen läheisyyteen on ideoitu opastauluja, jotka kertovat alueen luonnosta ja monimuotoisesta historiasta. (Jokinen ym. 2007, 7–8.) Alue vanhoine rakennuksineen on museoviraston määritelmän mukaan Halistenkosken sekä Turun vesilaitoksen rakennusten kanssa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (Museovirasto). Halisissa on myös peltoalueita ja viljelypalstoja, jotka omalla tavallaan tuovat vivahteikkautta ympäristöön.

4.3 Halisten fyysinen ja demografinen rakentuminen

Halisten kaupunginosa on kohonnut Gregorius IX:n tien varrelle, joka rakennettiin kulkemaan uuden Halisten sillan yli 1980-luvulla. Vanha silta toimii nykyisin kävelysiltana. Nykyistä lähiötä alettiin rakentaa kuitenkin vasta 1990-luvulla. Lähiö on siis kohtuullisen nuori verrattuna muihin, sodan jälkeen rakennettuihin lähiöihin ja kaupunginosiin. (Jokinen ym. 2007, 7–8; Lohijoki & Tiilikkala 2007, 43.) Lähiön rakentamisen jälkeenkään Halisten perinteinen kylämäisyys ei ole kokonaan kadonnut. Alue on vanhoine ja moderneine rakennuksineen tunnistettavissa kaupungin ja maaseudun risteytykseksi. Tämän lisäksi on helppo havaita alueen kartografinen jakautuminen vanhaan ja uuteen osaan. Vanha Halinen eli Ylä-Halinen on joen lähellä oleva maaseutumainen alue, jossa myös ensimmäiset

rakennukset ovat sijainneet. Uusi Halinen eli Ala-Halinen, joka edustaa niin kutsuttua lähiöaluetta, sijaitsee puolestaan joesta hieman etäämmällä ja rajoittuu Gregorius IX:n⁶ ja Koroistenkaari- teiden risteyskohtaan ja ulottuu kaistaleena metsään asti. Haastatteluissani huomasin, että suurin osa naisista ei tehnyt selkeää eroa uuden ja vanhan alueen välillä.

Nuoren ikänsä lisäksi Halinen on myös asukasikarakenteeltaan suhteellisen nuori, lapsiperhevaltainen alue (Lohijoki & Tiilikkala 2007, 42; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2011). Vuoden 2011 tilastotiedon mukaan Halisissa asui 3445 asukasta. Suurinta ikäryhmää edustivat 25–34-vuotiaat, joita koko alueen väestöstä oli 660. Lasten ikäryhmistä suurin oli 3-5-vuotiaiden ryhmä (lapsia 182) Vuonna 2011 Halisten väestöstä 934 puhui äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia. Suomea äidinkielenään puhui 2384 ja ruotsia 125. Puhutun kielen perusteella Halinen on Turun kolmanneksi suurin maahanmuuttopainotteinen lähiö. (Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2001.) Maahanmuuttajien tilastointiin vaikuttaa myös Haliskylän opiskelija-asunnoissa asuvien vaihto-opiskelijoiden suhteellisen suuri lukumäärä (Salminen 2012, 6).

6 Kartalta katsottaessa voidaan havaita Halisten kadunnimistön jakautuvan uskonnollisiin ja agraarikulttuuriin nimiin. (Ks. liite 2). Uskonnollinen nimistö on peräisin ajoilta, jolloin Halisten naapurissa, Koroistenniemellä, sijaitti piispanistuin. Halisten alue oli ennen lähiön rakentamista maaseutukylä, mikä selittää agraari-nimistön.

5. LÄHIÖ ELETTYNÄ JA KOETTUNA TILANA

5.1 Johdanto lukuun

Tiina- Riitta Lappi (1997) on tutkimuksessaan *Mielikuvia kaupungista. Ympäristösuhteen etnologista tarkastelua Jyväskylän Kuokkalassa* käyttänyt Jan Gehlin kolmijakoa julkisten tilojen toiminnallisuudesta, joka sopii Henry Lefebren havaittujen ja käsitteellistettyjen tiladimensioiden ohella selventämään naisten tapaa käyttää lähiötä. Gehl jakaa kaupungin avoimissa, julkisissa tiloissa tapahtuvat toiminnot yksinkertaistaen kolmeen kategoriaan sen perustella, millaisia vaatimuksia ne asettavat julkisille alueille. Erilaiset toiminnot tapahtuvat todellisuudessa limikkäin, mutta teoreettisesti näitä kolmea voidaan kuitenkin tarkastella toisistaan erillisinä.

Gehl (1987, 11–12) puhuu välttämättömistä, vapaaehtoisista ja sosiaalisista toiminnoista. Ensimmäinen toiminta edellyttää osallistujiltaan ainakin jonkin asteista aktiivista roolia kuten kaupassa käyntiä, linja-auton odottamista pysäkillä, töihin tai kouluun menemistä. Vapaaehtoiset toiminnot eroavat edellisestä totaalisesti, sillä niihin osallistuminen on riippuvainen sekä osallistujan tahdosta että ajan ja paikan suomista mahdollisuuksista. Tämän kaltaisia toimintoja saattaisivat olla esimerkiksi pysähtyminen, syöminen ja leikkiminen. Näitä kaikkia toimintoja kuitenkin määrittää julkisten ulkoalueiden kunto. Jos alueet ovat korkealuokkaisia, niiden käyttäminen on pitempiä aikaista. Sosiaalisiksi toiminnoiksi Gehl määrittelee ne toiminnot, jotka vaativat toisten läsnäoloa. Esimerkiksi lasten leikit, tervehtiminen, sekä passiiviset kontaktit kuten toisten ihmisten näkeminen ja kuuleminen. Sosiaalisten toimintojen kehittyminen on sidoksissa muihin kategorioihin silloin kun muita ihmisiä on läsnä samassa tilassa. Kun välttämättömille ja vapaaehtoisille toiminnoille luodaan paremmat olosuhteet, ne tukevat epäsuorasti sosiaalisia toimintoja julkisessa tilassa.

Se, miltä lähiössä eläminen todellisuudessa tuntuu, voidaan selvittää siellä asuvien ihmisten kokemusten kautta. Gehlin kolmijaon avulla selvitan haastatteluista esiinnousseiden

teemojen avulla lähion merkityksiä eli sitä, millaisena arjennäyttämönä Halinen näyttäytyy asukkailleen.

5.2 Halisten palvelut

Halisiin tullessa Gregorius IX:n tien varrella sijaitsee alueen palvelukeskittymä, jossa toimii S-marketin ohella lemmikkitarvikekauppa, kampaamo, kebab-pizzeria ja Otto-automaatti. Samassa pihassa on myös itsepalveluautopesula, seurakuntakoti, kaksi kylmäasemaa sekä Hesburger. Koroistenkaarella sijaitsee myös Siwa. Näistä alueen palveluista haastateltavani myönsivät käyttävänsä ainoastaan S-markettia, muita palveluita vain satunnaisesti.

Asioiden hoitaminen, kuten kaupassa käynti tai lasten hakeminen koulusta ja harrastuksista, hoidettiin yleensä Halisiin kulkevalla bussilla tai henkilöautolla. Haastateltavien kouluikäiset lapset käyttivät bussia päivittäin. Useat haastateltavistani mainitsivat käyvänsä ruokaostoksilla kauppoissa kuten Prismassa, Lidlissä ja Citymarketissa. (esim. nainen 35C; nainen 55; nainen 44; nainen 35A).

Yleensä me lähdimme autolla kerran viikossa Prismaan tai Lidliin. -- mutta jos jotain puuttui tai me halusimme kävellä tai pyöräillä kauppaan, sitten me lähdimme S-markettiin.⁷ (nainen 35A)

Halisten alueella ei ole yhtään kuusiluokkaista alakoulua, vaan haastateltavien lapset ovat jatkaneet oppivelvollisuuttaan alakoulun kolmannen luokan jälkeen Nummen tai keskustan kouluissa. Suurin osa haastateltavien alle kouluikäisistä lapsista oli päiväkodissa Halisten alueella. Lastensa harrastuksia miettiessään äidit mainitsivat palveluina myös leikki- ja jalkapallokentät. (esim. nainen 35C; nainen 31; nainen 44; nainen 35A.) Yhden haastateltavan tytär kävi Jumppalassa⁸ (nainen 35A). Kirjasto mainittiin myös muutamassa

⁷ Sitaateissa käyttämäni merkintätapa -- osoittaa sanojen poisjättöä.

⁸ Jumppalassa toimii Turun urheiluliiton voimistelu- ja liikuntajaosto.

haastattelussa Halisten palveluksi, vaikka käytännössä Nummen kirjasto ei sijaitse enää Halisten alueella. Näen kuitenkin, että palvelu on tärkeä osa halislaisen arkielämää, jonka vuoksi lasken sen Halisten palveluksi.

Tärkeiksi palveluiksi mielletyt posti, pankki ja apteekki puolestaan puuttuvat alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä. Halisista poismuuttanut informanttini kuvailee palvelutilannetta seuraavasti:

No kauppa kyllä, S-market meillä on aina ollut. Meistä aina oli kumma että posti ei ollut siellä, piti aina lähteä [Hannunniittuun], se [posti on siellä niin pitkä matka.] (nainen 35A)

Palvelujen puuttuminen ja niiden hakeminen esimerkiksi Nummenmäeltä tai keskustan alueelta kertoo omalla tavallaan lähiön arkielämästä. Ihmiset käyvät päivän aikana tai työpäivän jälkeen hoitamassa asioitaan lähitienoolla, mutta palaavat pian kuitenkin takaisin lähiöönsä. Tämä rytmi kuuluu olennaisena osana Halisten arkeen ja tilan käyttöön.

-- bussitkin kulkee viistoista minuuttii kaupunkiin, se ei oo mikään pitkä matka. (nainen 23)

Matti Kortteisen (1982, 53) 1970-luvulla tutkiman Kaukialan lähiö Helsingissä tarjosi keskustaan verrattuna heikommat mahdollisuudet henkilökohtaisesti merkityksellisen tekemiseen. Kortteinen kuitenkin painottaa, että Kaukialan palvelujen tarjonta ei suinkaan ollut Helsingin lähiöiden huonoimmasta päästä, sillä alueelta sai ostettua ainakin kaikki kulutusvälttämättömyydet. Suurimmat puutteet kuitenkin liittyivät vapaa-ajan toimintojen köyhyyteen. Sama tilanne on mielestäni myös Halisissa. Alueella on kaksi lähikauppaa, joten asukkaat pystyvät halutessaan hankkimaan peruskulutustarvikkeet läheltä. Vapaa-ajan toiminnoille Halinen ei luontonsa ja Jumppalan lisäksi pysty paljon aikuisille asukkailleen tarjoamaan. Vapaa-ajan aktiviteettimahdollisuuksia ei haastatteluissa minulle kuitenkaan erityisesti moitittu.

Taina Rönkkö (2010) haastatteli pro gradu -työhönsä maahanmuuttajanaisten lisäksi TVT Asunnot Oy:n asumisneuvoja Suvi Santasta sekä isännöitsijä Kimmo Tilliä. Santasen mukaan hyvät liikenneyhteydet keskustaan puhuvat nykyisen palvelurakenteen puolesta. Palveluiden lisäämiseen alueella vaadittaisiin todella paljon yhteisöllisyyttä. Tillin mukaan Halisten palvelurakennetta on harvennettu esimerkiksi kustannustehokkuuden vuoksi. Alue kuuluu yhteiseen palvelualueeseen Nummen kaupunginosan kanssa ja niillä on yhdessä kaikki olennaiset palvelut, vaikkakin hieman hajallaan. Rönkön tekemän haastattelun jälkeen posti on lopettanut toimintansa Nummenmäeltä ja siirtynyt Hannunniitun K-Supermarketin kautta Kupittaaan Citymarkettiin.

Yksi haastatelluista myönsi henkilökohtaisesti olevansa pettynyt Halisten niukkaan palvelutarjontaan

It (Halinen) is planned without having in mind the needs of young families -- stay at home mothers (no coffee shops, no nice places where to meet others, where to take their visitors, no in-door playgrounds, no supermarket close by --).⁹ (nainen 39)

Toinen haastateltavani haaveili Skanssin kaltaisesta ostoskeskuksesta (nainen 30) ja kolmas pohdiskeli Halisten puuttuvia palveluita ulkomaalaisten ja sosiaaliongelmiaisten yksilöiden näkökulmasta:

-- Halisissa on paljon tällainen ihmiset, ja heille varmasti tarvitsee paljon sairaaloita tai... mikä, apteekki joo. Sosiaalitoimisto on kaukana... (nainen 44)

Toiset naiset eivät vaikuttaneet kaipaavan alueelle enempää palveluita.

Mun mielestä se on kaikki ok, mä en tarvitse mitään. (nainen 35B)

⁹ Halinen on suunniteltu siten, että nuorten perheiden ja kotiäitien tarpeita ei ole otettu huomioon. (ei kahviloita, ei mukavia paikkoja, jossa voisi tavata muita tai jonne voisi viedä vieraat, ei sisäleikkipaikkoja, eikä supermarketteja lähetyvillä.)

Jan Gehlin (1987, 14–15) mukaan lähiön palveluiden käyttäminen voidaan mieltää julkisen tilan välttämättömiksi toiminnoiksi. Peruspalvelut olivat haastateltavieni mielestä hieman puutteelliset mutta riittävät. Syyksi tähän tyytyväisyyteen näen nimenomaan maahanmuuttajaäitien osallistumisen haastatteluun. He viettävät vapaa-aikaansa kotonaan, jolloin ylimääräisiä aktiviteettien tai palveluntarjoajia ei tarvita tai niitä ei osata kaivata lähiöalueelle. Halisten alueella siis hoidettiin arkisia askareita ja käytiin ruokaostoksilla.

Lefebvren havaitun tilan dimension näkökulmasta tarkasteltuna Halinen rajoittaa naisten arkielämää ainakin palveluiden suhteen, sillä heidän toiminnallisuus suuntautuu lähiöstä pois päin. Palveluiden puuttumiseen tai niiden muualta hakemiseen on selkeästi myös totuttu. Tämä tulee ilmi esimerkiksi siten, että Lausteen uimahallissa lastensa kanssa käyvät naiset eivät maininneet kaipaavansa uimahallia Halisten alueelle. (nainen 43; nainen 35C.) Toisaalta esimerkiksi juuri Rönkön (2010, 61) tekemien haastattelujen perusteella voisi väittää päinvastaista. Hänen tutkimuksensa naiset olivat lähes poikkeuksetta pettyneitä Halisten palvelutarjontaan ja kaksi heistä erityisesti toivoi uimahallia alueelle. Haastateltavien mielipiteiden selkeän eriäväisyyden taustalla saattaa vaikuttaa haastateltavan otannan erilaisuus. Tutkimukseni haastateltavat olivat yksinkertaisesti tyytyväisempiä alueen palveluiden toimivuuteen. Toiseksi mahdolliseksi syyksi näen sen, että en keskittynyt haastatteluissa tarpeeksi itse alueen palvelutyytyväisyyteen tai -tyytymättömyyteen. Nuo seikat jäävät kokonaisvaltaisen kodinkokemuksen varjoon.

5.3 Arki ja vapaa-aika lähiössä

Naiset kertoivat arkensa rakentuvan suurilta osin perheensä ja kotinsa ympärille. Töiden jälkeen lapset käytiin hakemassa koulusta tai päiväkodista, minkä jälkeen heidän kanssaan mentiin kotiin laittamaan ruokaa. Pienten lasten äidit, jotka olivat päivät kotona, hoitivat kotiaskareita sekä viettivät pienimpien kanssa aikaa kunnes mies ja vanhemmat lapset tulivat kotiin töistä ja koulusta. (nainen 35A; nainen 35C; nainen 31; nainen 39; nainen 43; nainen 35B.)

Päivällisen jälkeen perheen kanssa katseltiin yhdessä televisiota, mentiin pihalle leikkimään tai esimerkiksi kävelemään (esim. nainen 44; nainen 39; nainen 31; nainen 35C; nainen 43). Muutaman haastateltavan lapsi harrasti jalkapalloa, joten näiden lasten perheiltä kului aikaa harrastuksen parissa muutama ilta viikossa (nainen 35B; nainen 35C). Islaminuskoisten haastateltavieni arkeen kuuluu olennaisena osana päivittäinen rukoulu (nainen 35C; nainen 44; nainen 43; nainen 31; nainen 55, nainen 23). Lasten nukkumaanmenon jälkeen aikaa vietettiin jutustellen kumppanin kanssa, seuraavan päivän työasioita järjestellen tai tietokoneen tai television ääressä istuskellen (nainen 39; nainen 35C; nainen 43; nainen 35B). Television korostunut merkitys vapaa-aikaan kuuluvana osana on havaittavissa seuraavista sitaateista:

U: -- mitä sun arkipäivään kuuluu?

H: Työssä ja työn jälkeen menen hakemaan lapset.

U: Lapset päiväkodista joo...

H: Joo, me tulemme katsomaan pikkukakkosta. -- sen jälkeen kun on hyvä ilma, menee leikki ulos.

U: Joo, meetsä heidän kanssaan, vai meneeks he kahestaan?

H: Me menee kaikki menee siellä, leikkipuistoon. Mä menen aina heidän kanssaan. Ja me menee kauppaan, ostaa jotain, mitä meillä ei ollut. Niin, tää on meidän arkipäivä. (nainen 31)

H: Illalla joskus [koko] perhe istuu olohuoneessa ja puhuu asioita kanssa, mitä he tekevät koulussa, miten päivä menee... ja kun kaikki lapset menevät nukkumaan, minä istun mieheni kanssa katson televisiosta, vähän joo. (nainen 35C)

Eeva Jokisen (2005, 111) mukaan televisiota voidaan pitää arkisuuden symbolina, sillä usein esimerkiksi lastenohjelma Pikku Kakkonen rytmittää lapsiperheiden arkipäivää. Ohjelman katsominen on sekä television katsomista että lapsen hoitamista, mutta se voi edustaa myös arjen yhteisöllisyyttä, kun koko perhe istuu hetkeksi alas television ääreen.

Matti Kortteisen (1982, 52) mukaan ihmisen arkielämän kaksijakoisessa perusrakenteessa palkkatyö ja vapaa-aika vuorottelevat. Henkilökohtainen vapaa-aika antaa mahdollisuuden

lepohetkeen, voimien keräämiseen mutta myös omien yksilöllisten taipumusten ja halujen toteuttamiseen. Tämä kaksiosainen malli määrittää jokaisen lähiössä asuvan palkkatyöläisen elämään. Tutkimuksessani suurin osa haastateltavista oli kotiäitejä, työharjoittelussa tai osa-aikatyössä olevia naisia. Haastateltavat viettivät sekä arkensa että vapaa-aikansa kodissaan ja sen piirissä.

No se on hyvin harvoin itselle se hetki ja mun täytyy sanoo, myös, että mä vähän niinku unohdin, miten se toimii ja miten sen voi ottaa sen oman hetken, koska jos se arki on noin täynnä kaikkee se on helppo vaan antaa mennä ja se kaikki on sit arki, eikä osaa enää nauttii. (nainen 35B)

U: No tota, mitä sää teet kun sulla on vapaa-aikaa? Se nyt voi liittyä tähän ihan normaaliin arkipäivään tai sitten vaikkapa kun sulla on vapaapäivä, mitä sä vaikka harrastat?

H: Joo, mä katon setalaite, meidän maan setalaite. Tiedätkö mikä..?

U: Satelliitti?

H: Ja tvt, Suomen tvt ja mulla on kotona, mikä se on... polkupyörä ja...

U: Siis kuntopyörä, sisällä?

H: Joo, sisällä.

U: Ai sä poljet sitä sitten?

H: (Naurua) Joo! Ja joskus mä meen kävellen ulos...

U: Missä päin sä tykkäät kävellä?

H: Joskus mä meen [Aurajoelle] mun miehen kanssa, siellä kiva maisema.

(nainen 44)

Ulkoilu Halisten luonnossa sekä ystävien tapaaminen olivat tärkeitä suurimmalle osalle haastateltavistani. Toisaalta useamman naisen ystävät asuivat jossain muualla kuin Halisten alueella, joten tuttavია ei kovin usein arkipäivänä ehditty nähdä. Nuorin haastateltavani, joka oli työtön, vietti lastensa kanssa paljon aikaa veljiensä vaimojen sekä heidän lastensa kanssa. Internetissä tuttavien ja kotimaassa asuvien sukulaisten kanssa jutteleminen tai esimerkiksi äidinkielisten uutisten tai sarjojen seuraaminen olivat kaikille haastateltavilleni tärkeitä arkisia harrastuksia. Muutama mainitsi myös lukemisen sekä ompelemisen harrastuksikseen. (esim. nainen 35A; nainen 43; nainen 44, nainen 50.)

U: Mitä sä luet? Luetsä jotain romaaneja vai tiedekirjoja vai lehtiä?

H: Ööö, lehtinen on joskus, luen sama kuin suomalaisen. On [omanamaalainen] luen lehti, on nuoret, mitä sä teet ja mikä on trendi. (nainen 30)

Edellisen sitaatin haastateltava kertoo lukevansa vapaa-ajallaan kotimaansa trendilehtiä mutta myös suomalaisia lehtiä. Näen, että oman maan trendien seuraaminen edustaa arkista transnationaalista toimijuutta, sillä nainen haluaa edelleen olla osana entisen maansa nuorisokulttuuria mutta samalla kuitenkin olla perillä myös suomalaisen yhteiskunnan asioista.

Viikonloput olivat kaikilla informanteillani ja heidän perheillään virallisesti vapaa-aikaa, joten tuon ajan eroaminen tavallisesta arjesta kiinnosti minua. Myöhäisemmät aamut, paremman ruuan laittaminen ja esimerkiksi leipominen nousivat ensimmäisinä esille viikonloppuaktiviteeteista kysellessäni. (nainen 35B, nainen 35A; nainen 23.)

Ja semmosta, nukutaan pitkään ja syödään yhdessä aamupalaa ja tehdään ruokaa. Yleensä mun mies tekee ruokaa, hän on parempi. -- minä leipon... tai olen leiponut, mut nyt must tuntuu, et mulla on liian paljon työtä, mä en jaksa enää, mut periaatteessa se kuului mulle niinku viikonloppuisin. (nainen 35B)

Kaikki haastateltavani myönsivät huolehtivansa kodin siivoamisesta viikonloppuisin, sillä viikolla tähän ei ollut aikaa. Viikonloppuisin perheen kanssa pyrittiin yleensä aina myös lähtemään kotiympäristöstä hetkeksi pois. Pari naista kertoi käyvänsä perheensä kanssa uimahallissa. (nainen 43; nainen 35C) Yksi nainen kävi usein viikonloppuisin lastensa kanssa miehensä kummitäidin luona eri kaupungissa (nainen 31) ja kolmas kertoi järjestävänsä retkiä perheelleen viikonloppuisin (nainen 35A). Kupittaaan seikkailupuisto oli yhden perheen suosima vapaa-ajanviettopaikka mutta myös kauppatorilla tai esimerkiksi Ruissalossa osa haastateltavistani kävi mielellään perheidensä kanssa (nainen 39; nainen 35B).

H: On weekends my husband takes the kids out to the playground in the morning, later we do the cleaning and housework in the house and have lunch. We normally

go out during the afternoons (to town, to Naantali or Ruissalo.) Sometimes we take walks around Halinen.¹⁰ (nainen 39)

H: No me yleensä yritämme lähteä retkelle tai autolla jonnekin tai sitten retkeillä.

U: Joo.

H: Joo, tai jonnekin muualle.

U: Pois kotoo?

H: Joo.

U: Selvä, mutta se riippuu paljon vuodenajasta ja säästä?

H: Niin, totta. Me olemme enemmän kotona ja joskus me [leivomme] tai laitamme vähän parempi ruoka -- (nainen 35A)

Naisten omat kulttuuriset tavat korostuivat viikonloppuisin. Osa eurooppalaisista haastateltavistani kävi satunnaisesti oman seurakuntansa jumalanpalveluksissa (nainen 35A; nainen 35B). Islaminuskoiset haastateltavani puolestaan kävivät perjantaisin moskeijassa. Yhden islaminuskoisen haastateltavan kotona vietettiin silloin myös perhepäivää, jolloin laitettiin parempaa ruokaa. Sunnuntaisin haastateltavien miehet ja pojat lähtivät lukemaan koraania moskeijaan. Lapset saattoivat myös opiskella arabiankieltä sunnuntaisin. (esim. nainen 23)

H: Perjantaisin meillä on niinku yleensä, et mejän pitää tehdä kanaa.

U: Kanaa perjantaisin?

H: Joo, koska se sellain meidän niinku perinteinen juhlaruoka ja perjantaisin meillä on yleensä juhlapäivä. Mut... jotkut välittää tästä perjantaipäivästä, jotkut, se menee ohi välillä... (nainen 23)

H: -- perjantai on niinku perhepäivä, perhe kokoontuu tai jos sä haluat pyytää niinku jotain sun luokse syömään, niin sä pyytäisit hänet perjantaina moskeijan jälkeen tulis kotia syömään ja se olis vähän niinku sellasta muslimiarkea. (nainen 23)

¹⁰ Viikonloppuaamuisin mieheni vie lapset leikkikentälle. Myöhemmin siivoamme, hoidamme kotiaskareet ja syömmme lounaan. Yleensä menemme ulos iltapäivällä (keskustaan, Naantaliin tai Ruissaloon). Joskus kävelemme Halisten alueella.

Haastattelujeni perusteella voin väittää, että suurin osa naisten arjesta ja vapaa-ajasta konkretisoitui Halisten alueella ennen kaikkea kotiympäristöön ja perheeseen. Koska haastateltavani olivat kahta lukuun ottamatta kouluikäisten tai tätä nuorempien lasten äitejä, ymmärtää kodin läheisen merkityksen heidän elämässään hyvin. Naisten vapaa-aikaa voidaan tarkastella Lefebvren havaitun tilan ulottuvuuden avulla, jossa arkinen toimijuus liittyy visuaalisen ja rakennetun lisäksi myös toiminnallisuuteen. Haastatteluistani oli nähtävissä se, miten maahanmuuttajat käyttivät Halisten tilaa hoitaessaan asioitaan. Toimijuus näkyi lähiön alueella esimerkiksi kauppareissuina, kävelylenkkeinä tai lasten kanssa leikkikentillä ajan viettämisenä. Edellä mainitut aktiviteetit liittyvät Jan Gehlin mukaan julkisten tilojen vapaaehtoiseen toimijuuteen, jolle Halisten alue tarjoaa siis suotuisat puitteet. (Gehl 1987. 14–15.)

5.4 Lähiön asukkaat ja sosiaaliset suhteet

Alkuaikojen lähiöt olivat päivisin täynnä äitien ja lasten toimijuutta, sillä miehet kävivät töissä asuinalueiden ulkopuolella. Mittakaavaltaan kävellen hahmotettavat lähiöalueet muodostuivat vähitellen toimijuuden kautta merkityksellisiksi sosiaalisiksi tiloiksi, naapurustoiksi. Käveleminen mahdollisti myös sen, että naiset tapasivat väistämättä toisiaan arkisissa askareissaan puolijulkisissa lähiön tiloissa. Lähiöiden sosiaalinen elämä rakentui siis lasten ja naisten varaan. (Saarikangas 2002a, 447–465; 2002b, 70–73.)

Yhteneväisyys ensimmäisten lähiöiden sosiaalisiin verkostoihin on nähtävissä myös omassa haastatteluaineistossani. Halisten toimijuuden voidaan nähdä olevan haastattelujeni perusteella nimenomaan naisten harteilla, koska suurin osa heistä ei käynyt kokopäiväisessä palkkatyössä. Kaikista haastatteluista kävi ilmi, että naiset käyttävät enemmän aikaa lähiöalueella kuin heidän ansiotyössä käyvät kumppaninsa.

Kortteisen (1982, 74–75) lähiötutkimuksesta selviää, että Kaukialan lähiössä suurin asukkaita yhdistävä tekijä ovat lapset. Seuraavan sitaatin haastateltavani oli saanut naapuristaan kahvitteluseuraa heidän lastensa ystäväystymisen jälkeen:

Minun naapuri suomalainen. Aina hänen tyttö leikkii minun [tytön] kanssa. Kaksi viikko sitten ajattelen tai kymmenen päivää sitten hän tulee, äiti ja lapsi tulee ja hän kysyy: ”Saisiko mun tyttö tulla sun lapsi kanssa?” [Minä] sanoo: ”Joo joo, mulla vapaa-aika.” Hän tuli minun kotiin ja me laittaa kahvia ja otin vähän keksejä... (nainen 43)

-- joo joo, ei se haittaa jos mun naapuri haluaa hän juomaan kahvia tai syö ruokaa, sama. Jos minä laittaa ruokaa ja hänen tyttö, joskus neljä tyttöä minun kotona lapseni kanssa, jos se ruoka valmis, minä antaa kaikille. (nainen 43)

Monet haastateltavistani kuitenkin myönsivät, että ystävyysuhteista ei naapureiden kanssa voitu puhua, vaikka naapurit olisikin koettu mukaviksi.

U: Käyttekste toistenne luona kylässä vaikka kahvilla tai teellä?

H: Naapurilla?

U: Nii niin.

H: Joskus indialainen tulee. (nainen 44)

Poikkeuksena olivat kuitenkin kaksi ylä-Halisissa asuvaa eurooppalaista haastateltavaa, joilla kertomusten perusteella oli hieman tiiviimmät suhteet naapureihinsa kuin muilla naisilla. Heillä on muihin haastateltaviin nähden korkeampi koulutus, mutta lisäksi heidän suomenkielentaitonsa oli havaintoni mukaan huomattavasti parempi kuin muiden haastateltavien.

H: Mut sit oli muitakin naapureja pelkästään mut sit semmosiakin, joiden kanssa jaksaa enemmän keskustella ja sit lapset oli saman ikäisiä ja tuli juttuun et se on ollut eri siinä. (nainen 35B)

H: Joo... no meidän seinänaapureita tuli todella meidän ystävä. Ne ovat nyt meidän vauvan [kummeja]. (nainen 35A)

Näiden kahden naisen naapurustossa suurin osa asukkaista oli suomalaisia. Paavinkadun ja sen läheisyydessä asuvat haastateltavat elivät sekalaisessa kulttuuriympäristössä kun taas

edellä mainitut naiset asuivat naapurustossa, jossa asukkaiden kulttuurinen variaatio ei ollut lainkaan niin suuri. Paavinkadulla useista eri kansallisuuksista peräisin olevilla asukkailla saattaa olla ongelmana myös yhteisen kielen puuttuminen, jonka näen vaikuttavan suoraan sosiaalisten suhteiden syntymiseen.

Koska olin tietoinen Halisten jakautumisesta niin maantieteellisesti kuin väestöllisestikin erilaisiin alueisiin, olin kiinnostunut kuulemaan, miten haastateltavani kokivat väestön monimuotoisuuden omassa arjessaan.

Halinen is a place where all those people live, that are not wanted in town (families with small children, foreigners, roma, ex-cons, social cases) or that don't have enough money to buy an omakotitalo.¹¹ (nainen 39)

Nainen viittaa tässä sitaatissa Halisten alueeseen vähävaraisten kaupunkilaisten kotipaikkana mutta myös lapsiperheiden, ulkomaalaisten, romaaninen, entisten vankien ja sosiaalitapausten asuinalueena. Viimeisimmällä haastateltava lienee tarkoittaa Halisten alueella sijaitseviin kaupungin tukiasuntoihin, joissa asuu päihdeongelmaisia henkilöitä.

Ehkä sanon ulkomaalais-kansainvälinen, koska kansainvälinen on mun mielestä positiivisempi kuin ulkomaalaispainoinen, ja niit on, siin on ero eli jos meet sinne Paavinkadulle, oikealle kun tulee bussi, siin on kansainvälinen alue, ja jos menee vasemmalle puolelle, siin on se ulkomaalainen alue, eli minä vähän niinku erotan sen sil taval. -- sitten taas Ylä-Halisissa, mä kutsuisin sitä... hyvin vähän asuu ulkomaalaisia sit loppujenlopuks. Kyl se ulkomaalaisuus loppus melkein siinä sillan kohdalla, kun se bussi ajaa sinne ylös. (nainen 35B)

Haastateltava jakaa Halisten alueen karkeasti kolmeen osaan. Kansainvälisellä puolella hän viittaa Halisten opiskelijakylään, jossa ulkomaalaiset opiskelijat asuvat väliaikaisesti. Paavinkadulla asuivat maahanmuuttajat. Ylä-Halisissa hänen sanojensa mukaan asui muutama ulkomaalaistaustainen henkilö. Tämä Halisten alueen jako kuulostaakin siltä, että

¹¹ Halinen on paikka, jossa asuvat kaikki ne, joita ei haluta kaupunkiin (pikkulapsiperheet, ulkomaalaiset, romanit, entiset vangit, sosiaalitapaukset) tai joilla ei ole tarpeeksi rahaa ostaa omakotitaloa.

haastateltavani luokittelee itsenä suomalaisiksi ja Paavinkadulla asuvat maahanmuuttajat, jotka suurimmaksi osaksi ovat alun perin kauempaa lähtöisin kuin hän itse, ulkomaalaisiksi. (nainen 35B). Olen myös itse havainnut tämänkaltaisen väestöllisen jaon julkisissa puhunnoissa. Paavinkatua pidetään pahamaineisena paikkana sen monikulttuurisuuden vuoksi. Ylä-Halinen on puolestaan saanut lempinimen ”akateeminen ghetto”, siellä asuvan akateemistaustaisen väestön vuoksi.

Yhden haastateltavan mielipide alueen asukkaista oli kuitenkin selkeästi muita negatiivisempi. Naisen mukaan hänen alkuperäänsä olevat asukkaat aiheuttavat alueella epämiellyttävän ilmapiirin sosiaalisella kontrolloinnillaan. Hän koki islaminuskaisuuden olevan suurin syy tähän, sillä naapurustossa tarkkailtiin, miten uskonnonnormeja noudatettiin. (nainen 23)

H: Niist tulee tiäksä tosi niinku vihollisia oikeestaan...

U: Toi kuulostaa kauheelta.

H: Se on kamalaa oikeestaan. Et jos sä elät niinkun oman perheen arkea, niinku et mullekin tapahtu mont juttua, et mä huomaan et ihmiset vihaa mua sen takia, et mä elän niinku omaa elämäni, tai sitä elämää, mitä mä olen itse piirtänyt. Ei mua haittaa, mä otan molemmast kulttuurista ja mä teen sen mitä mä haluan. (nainen 23)

Maahanmuuttajien alueellista keskittymistä tutkineen sosiaalipoliitikko Jarkko Rasinkankaan (2010, 110) mukaan oman etnisen ryhmän sisäisen kontrollin ja hallinnan liiallinen voimistuminen on ilmiö, joka on nähtävissä alueilla, joiden asukaskanta on maahanmuuttajapainotteinen. Edellisestä lainauksesta päätellen, uskonnollisen ryhmän sosiaalinen kontrolli on realismia myös Halisissa.

Asukkaiden sosiaalisiin suhteisiin vaikuttaa se, ketä alueella asuu, mutta myös alueen koolla on merkitystä. Suurien alueiden asukas pohjaan mahtuu enemmän vaihtelua ja niillä on enemmän asukasvaihtuvuutta, järjestyshäiriöitä tai rikollisuutta. Joillain alueilla naapuruston yhtenäisyyden ja luottamuksen puutetta on selitetty etnisellä monimuotoisuudella. (Putnam 2007, 151, 153.) Halinen on asuinalueena suhteellisen pieni.

Näen kuitenkin, että haastateltavieni löyhät naapuruussuhteet saattavat johtua juuri tästä monietnisestä asukas pohjasta.

All in one can say that in Halinen there are very diverse groups living side by side but there is no way for interaction.¹² (nainen 39)

Jan Gehlin (1987, 14–15) kolmijaon mukaan vapaaehtoisia toimintoja ovat myös sosiaaliset toiminnot. Haastateltavieni mukaan nämä määrittyivät naapuruus- ja ystävyysuhteina, jotka eivät jokaisen naisen kohdalla kuitenkaan näyttäytyneet pelkästään positiivisella tavalla. Sosiaalisten toimintojen kehittyminen on sidonnainen välttämättömien ja vapaaehtoisten toimintojen ohella hyviin olosuhteisiin julkisessa tilassa. Vaikka fyysinen ympäristö ei suoraan vaikuta sosiaalisten kontaktien laatuun, voivat suunnittelijat vaikuttaa näiden toimintojen mahdollistumiseen. Halisissa asukkaiden sosiaaliset suhteet ovat hahmotettavissa jalan. Perheen ja kodin ulkopuoliset suhteet rajoittuvat lähinaapureihin tai esimerkiksi pihapiirin leikkikentillä tapahtuviin satunnaisiin tapaamisiin. Lefebvren (1991) kolmijaon mukaan miellän käsitteellistetyn tilan rakennetuksi tilaksi, oman tutkimukseni kaupunkitilaksi. Tämän ulottuvuuden kautta näen naisten sosiaalisten suhteiden syntymisen olevan kiinni alueen fyysisestä rakenteesta, joka suuntaa naisten arkista toimijuutta alueelta pois päin tai vastavuoroisesti mahdollistaa jollain tasolla sosiaalisten suhteiden syntymisen esimerkiksi lasten leikkikentillä.

5.5 Halinen asuin ympäristönä

Usein kaupungissa asuva tai siellä vieraileva henkilö hahmottaa kaupunkia sen keskustaluonnon kautta, sillä siellä sijaitsevat kaupungin luonteenomaisimmat rakennukset, maamerkit sekä tori. Keskustan maine antaa luonteen myös koko kaupungille. (Åström 2012, 9.) Perinne ja muistot liitetään automaattisesti historialliseen korttelikaupunkiin, jolloin lähiöitä on vastavuoroisesti kritisoitu perinteettömyydestä. Tähän osaltaan vaikuttaa

¹² Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että Halisissa asuu hyvin erilaisia ryhmiä rinnakkain ilman minkäänlaista vuorovaikutusta.

se, että suomalaiset lähiöt, Halinen mukaan luettuna, ovat iältään vielä hyvin nuoria, joten niihin ei ole ehtinyt muodostua arvostettavaa ja vanhaa kulttuuria. Lähiö luo kuitenkin perinnettään alituisen siellä eletyn elämän ja asukkaiden kautta. (Saarikangas 2002, 50.)

Paikan tärkeimpiä ominaisuuksia on sen henkilökohtainen merkitys käyttäjälleen. Ihminen suhteuttaa itseään paikkaan jatkuvasti sekä objektiivisesti että subjektiivisesti, elämyksellisesti. Halisista voidaan siis luoda mielikuva vasta kun sen tilasta on oman kokemusmaailman kautta tehty paikka. (Horelli 1982, 85–86.) Tästä huolimatta olen havainnut, että julkisissa puhunnoissa, kuten esimerkiksi kaupunkilaisten keskuudessa lähiötä huonosti tuntevat ihmiset puhuvat paikasta joskus negatiiviseen sävyyn. Halisilla on siis huono maine turkulaisten mielissä. Itse Halisissa asuessani koin useaan otteeseen ihmettelyä asuinpaikastani. Kommentoijilla ei selvästi ollut omakohtaista kokemusta alueesta vaan ”tieto” perustui huhupuheisiin, joille negatiivinen mainekin käytännössä pohjautui. Tätä yleisten puhuntojen Halis- kuvaa voidaan verrata haastattelumateriaaliini, jossa alueen maine korostui julkisia puhuntoja paremmaksi. Itse asukkaat arvostavat kotialuettaan eri tavalla, koska heillä on olemassa siitä ensikäden tieto.

Varissuolla, joka on Turun yksi maahanmuuttajapainotteisimmista lähiöstä, toteutettiin 1990-luvulla projekti, jonka erityispiirteenä oli Varissuosta tehdyn uutisoinnin huomioiminen alueen huonon maineen ylläpitäjänä. Tutkimuksessa todettiin, että uutisointi oli muuttunut negatiivisempaan suuntaan 1990-luvun puolivälissä. Alue mainittiin useimmiten nimeltä negatiivisissa, mutta ei positiivisissa uutisissa. (Rasinkangas 1998, 92.) Asuinalueisiin liittyvät mielikuvat eivät koske pelkästään huonomaineisia lähiöitä. On tavallista, että kaupungeissa on sekä huonompina että parempina pidettyjä asuinalueita. Parempimaineisista alueista saatetaan käyttää tiedotusvälineissä nimityksiä asuinalue tai kaupunginosa mutta huonompimaineiset paikat ovat lähiöitä tai ongelmalähiöitä. Ongelmat myös esitetään usein niin, että niiden syntyminen vaikuttaa liittyvän maahanmuuttajiin itseensä. (SOU 2006:79.)

Turun Sanomissa 31.10.2006 ilmestyneessä kirjoituksessa Jarkko Rasinkangas selvittää, että juuri medialla ja ulkopuolisten ihmisten mielipiteillä on vaikutusta huonon maineen

syntymiseen. Tietyillä alueilla Turussa on kylläkin huono-osaisuuden leima, joka on havaittavissa esimerkiksi asuntojen alemman hinnan perusteella. Halisissa toimeentulotukea sai vuonna 2006 noin neljännes koko väestöstä ja pelkästään vuokra-asuntoja alueella on noin 60 % koko rakennuskannasta. Huono-osaisuuden jakautuminen tietyille alueille aiheuttaa väestön hiljattaisen polarisoitumisen. (Kuusela, 31.10.2006.)

Kirsi Saarikankaan (2007, 122–123) mukaan lähiöiden negatiiviseen maineeseen on vaikuttanut ulkopuolisen tarkkailijan näkökulman lisäksi asukkaan unohtaminen asuinympäristön merkitysten muotoilijana. Julkisuudessa esitetyistä lähiöpuhunnoista rakentuu väistämättä rinnastuksen ja polemisoinnin kohde ja keskustelukumppani. Pari haastateltavaani epäili alueen maahanmuuttaja-asukkaiden suuren määrän vaikuttavan negatiivisesti yleiseen mielikuvaan Halisista (nainen 35B; nainen 35A; nainen 35C). Myös huhut varastelusta ovat saattaneet vaikuttaa heidän mielestään Halisten maineeseen (nainen 44; nainen 31).

H: Joo joo, joskus mä kuulin, en nähnyt, mä kuulin joku varastavat toi polkupyörän ja mikä toi on..pallon, oven vieressä ihan ulkopuoli ja... mutta ei meidän kulttuuri ei, mutta mä kuulin naapuri. (nainen 44)

H: -- ja tiesin aika heti sen jälkeen kun mä muutin Turkuun, et Varissuo on sellainen maahanmuuttajalähiö, mutta tulee yllätys kun kuulin, et myös Halisista sanotaan myös, et se on maahanmuuttajalähiö. Siellä paljon maahanmuuttajia mutta ei tuntunut siltä.

U: Joo, eikä missään vaiheessa, kun te asuite siellä niin tuntunut siltä?

H: Noo, työkaverit on sanonu joskus, että siellä kaikki maahanmuuttajat asuvat tai, no lehdessä on lukenut, mutta meistä ei koskaan tuntunut noi kun asuimme siellä.

U: Okei, eli tarkotatko sä nytten, että susta tuntuu, että lehdissä ja ihmisten yleinen mielipide Halisista on ehkä vähän negatiivinen, mutta kun sä itse asuite siellä niin...

H: Musta tuntuu, että lehdessä Halisista on pahempi maine kuin..

U: Mitä se oikeesti on?

H: Niin. (nainen 35A)

U: -- ihmiset, niin mitä ihmiset ajattelee Halisista? Hyvää vai huonoa?

H: Öö, huono, koska kaikki ulkomaalaiset asuu Halisissa joo. (nainen 35C)

Eräs haastateltavani oli kuullut Halisiin muuttonsa jälkeen tuttaviltaan kauhistelua alueen suuren ulkomaalaisväestön vuoksi. Haastateltavani oli kekseliäästi vastannut negatiiviseen kommentointiin: ”Et eiks me sovita aika hyvin sinne?” (nainen 35B.)

Kaikki haastateltavistani eivät kuitenkaan olleet tietoisia puheista, joiden mukaan Halisilla olisi huono maine. Tämä hieman ihmetytti minua. Ovatko huhupuheet jääneet kuulematta puutteellisen kielitaidon tai kantäväestön kanssa solmittujen sosiaalisten suhteiden puuttumisen takia vai johtuneeko ilmiö välinpitämättömyydestä omaa asuinaluetta kohtaan?

U: -- no entäs sitten, sun mielipide Halisten maineeseen. Minkälainen Halisten maine on sun mielestä?

H: Ööö, nyt on hyvä, mutta minä vain kaksi vuotta asunu täällä, nyt on ihan hyvin kaikki, ei oo häiritse mitään tai ihan hyvin -- (nainen 30)

Haastatteluissani Halista arvoettiin maineen lisäksi myös muista näkökulmista. Alueen pienuus koettiin positiiviseksi ja sympaattiseksi. Lasten leikkipaikat ja luonto sekä Aurajokiranta korostuivat haastatteluissa tiedustellessani Halisin hyviä puolia.

It is a good place for people who like to spend their free-time walking in the ”woods” and for dog-owners, too.¹³ (nainen 39)

H: Kun esikoinen oli vauva, mä kävelin niin paljon hänen kanssaan... vaunuilla siellä joen rannalla ja metsässä, koska hänen ei nukkunut päivällä ollenkaan paitsi kun me kävelin hänen kanssaan, ja se oli niin kiva, että me voisimme lähteä sen eikä tarvitse kävellä kadulla.

U: Autotiellä niin totta, ja varsinkin kun teillä siellä niin päätepysäkillä, niin sieltähän vaan pulahtaa, lähtee ovesta, niin saman tien pääsee sinne (metsään)

H: Niin ja joskus kun talvella voi hiihtää melkein ovelta (nainen 35A)

¹³ Se on hyvä paikka koiranomistajille sekä ihmisille, jotka haluavat vapaa-ajallaan lähteä metsäkävelylle.

H: No me kierrellään oikeestaan koko Halinen. Mää ja mun veljien vaimot hengailaan ja kesäsin me ollaan joka päivä ulkona lasten kans ja kävellään koko matkat.

U: Joo joo. Elikkä sä niinku tavallaan tykkäät, et se joki on tos lähellä?

H: Se on mun mielest, mä just sanoinkin... et sen takia mä just asun täällä. Et jos mä löytäisin tän joen, saman homman jostain muualta, niin mä muuttaisin pois täältä Halisista, ei täällä oo mitään muuta... (nainen 23)

H: Aurajoki hyvä paikka ja kun sä menet, katsot toi vesi, tulee rauhampi. Stressi menee pois. -- (nainen 44.)

Rauhallisuus oli osalle naisista Halisten yksi hyvistä puolista, mutta toisissa haastatteluissa nimenomaan rauhattomuus nousi esiin alueen huonona puolena. Tulkitsen rauhallisuuden viittaavaan tässä yhteydessä nimenomaan metsäympäristöön ja luonnon rauhoittavaan luonteeseen. Itse arkielämä ei sen sijaan ole alueella rauhallista tai hiljaista ainakaan kahden seuraavan sitaatin perusteella:

H: -- kovin äänekäs ympäristö.

U: Äänekäs?

H: Jooo. Ja paljon, mikä se on, moottorin äänet tai kun...

U: Elikkä siis tämmöset, jotka ajaa mopolla? Pitää liian kovaa ääntä?

H: Joo meillä oli ollut, onneksi he muuttaneet, mikä se on.. aina hän tuli huurrrrr (haastateltava matkii moottoriajoneuvon ääntä) ja on tehdä tie ja lapset ovat aina, joo...

U: Elikkä, äänekäs on Halinen kotiympäristönä.

H: Joo.

H: Meillä yksi naapuri, arabialainen -- hänellä yksi tyttö, tyttö mikä se on seitsemäntoista vuotias, hän puhuu paljon puhelimessa, tulee hänen kotiin vieraat ja hän ei mieti, että meillä on naapuri, heillä monta lasta, lapset pitää esimerkiksi mennä nukkumaan. Hän puhuu... mun mies monta kertaa sanoo: ”Mä meen sanoo hänelle!” Mä sanon: ”Ei ei, heillä on oma kulttuuri, parempi kulttuuri on sellainen, normaalisti he puhuvat...” Sä ajattelet kun sä kuulet, että heillä on sota. Ja toinen

naapuri. Heillä on monta lasta, pieni pieni viisi lasta he laitta ulkona ja he juoksevat ja huutavat. (nainen 44)

Tästä kommentista on havaittavissa tyytymättömyys nimenomaan naapureiden käyttäytymiseen, sillä haastateltavani on kokenut heidät liian kovaäänisiksi. Hänen mielestään Halisten alue on kotiympäristönä siis äänekäs.

Useassa haastattelussa negatiiviseksi asiaksi nousi myös alkoholistien suuri määrä alueella.

H: -- naapurit on, minä asun siellä on paljon juotavaa.

U: Ai niinku alkoholisteja?

H: Alkoholisteja, ei oo hyvä. On joka päivä on. (nainen 30)

Eräs haastateltava arvotti asuinaluettaan seuraavasti:

There is nothing to do in Halinen, so you can just do those things at home.¹⁴ (nainen 39)

Haastateltavan mielipiteessä on havaittavissa vahva keskustapainotteinen ajattelutapa sillä hän vertaa Halisten aluetta Turun keskusta, jossa vapaa-ajan aktiviteetteja on enemmän tarjolla. Hän koki Halisin väkisin rakennetuksi sekä huonosti suunnitelluksi asuinalueeksi. Henry Lefebvre (1991, 38–39) määrittelee kolmen tilan dimensiossaan yhtenä osana käsitteellistettyä tilaa. Se konkretisoituu rakennussuunnittelussa, jolloin huomio kiinnitetään tilan käyttäjien kannalta funktionaalisuuteen. Kirsi Saarikankaan (2002, 69) mukaan sotien jälkeisessä modernissa kaupunkisuunnittelussa lähiöiden ensisijaiseksi ominaisuudeksi asetettiin asuminen. Halisten näen myös edustavan tätä rakennussuunnittelun ideologiaa, joka, Lefebvreä mukailleen, on suunniteltu nimenomaan asumiseen tarkoitetuksi, käytännölliseksi alueeksi, jossa ihmisten toiminta painottuu kodinalueeseen. Seuraava mielipide havainnollistaa käsitteellistetyn tilan käsitettä konkreettisesti:

¹⁴ Halisissa ei ole mitään tekemistä, joten voit tehdä ainoastaan kotiaskareita.

It (Halinen) is planned without having in mind the needs of young families (no, twenty times the same playground is not enough) – stay-at home mothers (no coffeeerias, no nice places where to meet others, where to take their visitors, no indoor playgrounds, no supermarket close by, one has to take the bus (four stops) to the supermarket).¹⁵ (nainen 39)

Käsitteellistetyn tilan ulottuvuuden lisäksi edellisen sitaatin voidaan ajatella sisältävän ajatuksen myös Lefebvren havaitun tilan ulottuvuudesta, joka kuvastaa ensisijaisesti arkista ja visuaalista havaitun tasoa. Siihen kuuluvat arkiset rutiinit mutta myös paikkojen laadulliset merkitykset, mielikuvat sekä myytit. Tilaa ei kuitenkaan havaita ainoastaan visuaalisesti vaan kokemukseen vaikuttavat myös tilaratkaisut. Halisissa ihminen kulkee tilallisessa ja rajatussa kokonaisuudessa, joka odottaa toimijaltaan tietynlaista käyttäytymistä. (Shields, 1999. 160, 162–163.) Ihmisen arkinen havaitseminen kietoutuu siis näin ollen visuaalisen lisäksi myös fyysiseen tilaan, jossa kokeminen tapahtuu tilan kokonaisvaltaisen, ruumiillisen käytön avulla (Semi 2010, 63). Kuten lainauksesta voidaan huomata, ei haastateltavan havaitun tilan kokemus ollut suinkaan positiivinen, sillä nainen koki Halisten alueen rakenteeltaan hänen arkista toimijuuttaan rajoittavana tai muuttavana ympäristönä.

¹⁵ Halinen on suunniteltu siten, että nuorten perheiden tarpeita ei ole otettu huomioon (samanlainen leikkikenttä kaksikymmentä kertaa ei ilmeisesti ole tarpeeksi.) Kotiäitien tarpeita ei myöskään olla muistettu (ei kahviloita, ei mukavia paikkoja, jossa tavata muita tai jonne voisi viedä vieraat, ei sisäleikkipaikkoja, ei supermarketteja lähetyvillä, sillä lähimpäänkin on matkaa neljän bussipysäkin verran).

6. KOTIKOKEMUKSET

6.1 Johdanto lukuun

Koti on paikka, johon kiinnittyy muistin kartta, josta ”olemme kotoisin” (Huttunen 2002, 98.)

Koti on siis paikka, josta olemme suhteessa muuhun maailmaan. Tämän paikan yli tai ohi tarkasteltuna koti viittaa laaja-alaiseen merkitysten kenttään, jolla ihmiset operoivat. (Huttunen 2002, 328.) Koti voidaan ymmärtää niin fyysiseksi asuinpaikaksi kuin idealistiseksi ja kuvitelluksi mielenpaikaksi (Tuomi-Nikula ym. 2004, 7–8). Ihmisen elämän historia vaikuttaa hänen tapaansa jäsentää ja kokea paikkaa, sillä muistot sekä eletty elämä ovat läsnä tämän hetken koetun arjen taustalla. Menneisyyden tapahtumat eivät siis yhtäkkiä muistu mieleen vaan ne kulkevat ihmisen elämän mukana ja välittyvät nykyhetken ja vallitsevien olosuhteiden kautta. (Semi 2010, 13.) Kun ihmisen elämän historiaan liittyy paljon muuttamista, on vaarana, että yhteenkään väliaikaiseen kotiin ei liity rikkaita muistoja (Tuan 2006, 27). Mahdollista on myös, että kaikilla ei ole tarvetta kiinnittyä johonkin kotipaikkaan (Siim 2006, 95). Tämän lisäksi paikantunnetta voi olla jopa mahdoton, yksilöstä riippuen, ilmaista tai artikuloida kielellisesti (Lappi 2007, 37).

Ylirajaisuus ilmiönä osoittaa globalisaation mukanaan tuoman tilan ja paikan määritelmien laajentumista. Maahanmuuttajan koti on fyysisen sijaintinsa lisäksi myös verkostoja, jotka ulottuvat tästä konkreettisesta paikasta yli rajojen (Siim 2006, 93–109), ehkä jopa maapallon toiselle puolelle. Lefebvren (1991, 41–42) mukaan tämä transnationaalinen toimintaympäristö tuottaa maahanmuuttajan arkeen uuden tilaulottuvuuden, joka huokuu lapsuuden muistoista, mielikuvista ja symboleista ihmisen omina määritelmänä.

Seuraavissa kappaleissa tulen tarkastelemaan maahanmuuttajan subjektiivista kodin ja paikan kokemusta paikallisesti sekä ylirajaisesti. Selvitän, miten kokemus määrittyy

menneen, nykyisen ja tulevan ajan synteisissä sekä millainen se on fyysisenä ja henkisenä tilana tai paikkana.

6.2 Maahanmuuttajanaisten sosiaaliset verkostot Internetissä

Maahanmuuttajan sosiaaliset suhteet eivät useinkaan rajoitu pelkästään lokaalisti Suomeen, vaan yhteyttä entisen kotimaan sukulaisiin ja ystäviin pidetään tietyin väliajoin. Haastateltavistani jokainen myönsi pitävänsä enemmän tai vähemmän säännöllisesti yhteyttä johonkin sukulaiseen tai tuttavaan entisessä kotimaassaan. Yhteydenpidon aikaväli vaihteli viikosta muutamaan kuukauteen.

H: Kolme kuukautta ja kaksi kuukautta kerran...

U: Muutaman kuukauden välein?

H: Joo (nainen 44)

H: Joka viikko niin. Toisen päivän mä pitää soittaa missä minun perhe, minun äiti, hän on siellä.

U: Joo.

H: Koska hän on niin tärkeä.

U: Okei, siis sinun äiti asuu siellä (entisessä kotimaassa) ja sä pidät äitiin yhteyttä. Entäs muita sukulaisia tai ystäviä?

H: Joo, vain minun äiti. Minun äiti on ok, koska kun mä puhun minun äitille, hän kertoo minulle sukulaiset, kuka on ok ja kuka ei. (nainen 31)

Tietoliikenneyhteyksien kehittyminen on vaikuttanut yhteydenpidon nopeuteen ja helppouteen vaikka yksi haastateltavani myönsi lähettävänsä sukulaisilleen kirjeitä joskus myös postitse (nainen 35A). Pääasiallisena yhteydenpitovälineenä mainittiin kuitenkin Internet, joka on helppo ja ilmainen yhteydenpitoväylä. Naiset keskustelivat ja soittelivat Skypellä¹⁶, messengerillä¹⁷ tai muilla nettipuhelimilla sekä kirjoittelivat toisilleen

¹⁶ Skype on internetpuhelupalvelu, joka mahdollistaa puhelujen välittämisen internetissä VoIP-tekniikan avulla. Tietokoneesta toiseen soitetut puhelut ovat maksuttomia ja tietokoneesta yleiseen puhelinverkkoon

sähköpostia tai kommentoivat toistensa statuspäivityksiä Facebookissa¹⁸ (esim. nainen 35B; nainen 35A; nainen 44; nainen 31; nainen 39.) Puhelimella kotimaahan soittaminen oli haastateltavien mielestä erittäin kallista. Muutama kuitenkin kertoi Internetin ohella pitävänsä yhteyttä joskus myös puhelimitse vanhempiin sukulaisiinsa, joilla ei ollut tietokonetta tai joiden tietotekniset taidot olivat heikot. (nainen 35B; nainen 43; nainen 35C.) Naisten lisäksi myös muut perheenjäsenet saattoivat pitää yhteyttä kaukaisiin sukulaisiinsa (nainen 35A; nainen 43).

Internet korostui haastatteluissa yhteydenpitovälineenä mutta myös aivan erityisenä väylänä oman maan kulttuuriin. Internetistä seurattiin esimerkiksi entisen kotimaan tapahtumia sekä luettiin runoja ja katseltiin elokuvia omalla äidinkielellä (esim. nainen 35B; nainen 43).

Sitten joskus kun viikonloppuna olen yksin, katson iltaisin joku saksalainen sarja netin kautta, eli sekin on mun vapaa-aika, tai chattailen mun (entisen kotimaan) kavereiden kanssa tai puhun mun vanhempien kanssa Skypen kautta. -- hyvin paljon koneella istun ja se on aina päällä. Koska se on mulle myös se väline millä saa yhteyttä maailmaan. (nainen 35B)

Samankaltaisista tutkimustuloksista on väitöskirjassaan kirjoittanut myös Hille Janhonen-Abruquah (2010, 100), jonka tutkimus keskittyy maahanmuuttajanaisten transnationaaliseen arkeen. Hän havaitsi, että Internet toimi naisille vahvana sosiaalisena funktiona, mitä tulee perheenjäseniin ja sukulaisiin. Internet mahdollisti myös oman maan uutisten lukemisen, mutta sillä oli myös viihteellinen merkitys esimerkiksi pelien pelaamisen kautta.

Internet edustaa naisille laajentuneen kodin käsitettä. Koti ei siis rajaudu seinien sisälle vaan uusi, laajempi ulottuvuus on löydettävissä tietokoneen kautta. (Jokinen 2005, 100–

soitetut puhelut ovat yleensä halvempia kuin kokonaan ilman internetiä välitetyt puhelut. (TSK Sanastokeskus ry. Tietotekniikan termitalkoot/ Skype.)

¹⁷ Messengerillä viitataan yleensä johonkin pikaviestiohjelmaan. Ohjelma mahdollistaa reaaliaikaisen keskusteluyhteyden keskusteluun pyydettyjen henkilöiden kesken. (TSK Sanastokeskus ry. Tietotekniikan termitalkoot/ Messenger.)

¹⁸ Facebook on verkkoyhteisöpalvelu, joka tarjoaa käyttäjilleen mahdollisuuden yhteydenpitoon ja henkilökohtaisten tietojen jakamiseen muiden käyttäjien kanssa. (Sosiaalisen median sanasto 2010, 43.)

101.) Rita Felskin (2000, 26–31) mukaan nykypäivänä teknologian ja tietoliikenneyhteyksien kehittyessä rajat kodin ja ulkomaailman välillä hälvenevät, sillä tietokoneella pääsee lukemaan sähköpostit kotona ja työpaikalla hoidetaan yksityisasiota Näen, että internet ja ennen kaikkea tietokone työkaluna kuuluvat olennaisena osana naisten vapaa-aikaan.

6.3 Vierailu entiseen kotimaahan

Suhteita entisen kotimaan tuttaviiin ja sukulaisiin ylläpidettiin myös vierailemalla. Matka entiseen kotimaahan pyrittiin järjestämään vähintään muutaman vuoden välein ja matkalle lähdettiin yleensä koko perheen voimin useamman viikon ajaksi. (nainen 30; nainen 35C; nainen 43; nainen 31; nainen 35A; nainen 35B.) Suuri osa haastateltavistani myönsi, että matkaa entiseen kotimaahan ei kuitenkaan pystytä toteuttamaan kovin usein kalliiden lentolippujen takia (esim. nainen 30; nainen 43). Tämän vuoksi yksi haastattelemistani naisista ei ollut päässyt käymään kotimaassaan seitsemään vuoteen. (nainen 44.) Eräs nainen kuvailee kotimaassaan vierailuaikaa seuraavasti:

-- ain päivä menee merillä, koska lapsi aina haluaa uida, tiedätkö? Ja siellä on suhdet perheeni ja mieheni suhdet hyvin. Joskus me menee, matkustaa kaksi kuukautta... menee sama kuin yksi ilta! Minä menee nukkumaan, minä herätä täältä [Suomesta] -- aika menee nopeasti, sama kuin yksi ilta. (nainen 43)

Sitaatista on huomattavissa haastateltavan vahva kiintymys entiseen kotimaahan. Nainen vertaa kahden kuukauden pituista vierailua yhteen iltaan, koska kokee, että vierailuaika entisessä kotimaassa kuluu aina liian nopeasti.

Haastatteluista havaitsin, että vierailu oli suurimmaksi osaksi yksipuolista. Naiset kävivät perheineen entisessä kotimaassaan, mutta sieltä ei tehty vastavierailuja Suomeen. (esim. nainen 30; nainen 31; nainen 44.) Mitä pidempi matka entiseen kotimaahan on, sitä harvemmin siellä vierailaan tai sieltä vastavuoroisesti tullaan Suomeen. Suurin osa

eurooppalaisista maahanmuuttajanaisista kertoi käyvänsä kotimaassaan huomattavasti useammin kuin esimerkiksi Afrikasta tai Lähi-idän alueelta kotoisin olevat naiset. (nainen 35B; nainen 35A). Tiedustelin syytä tähän eräältä afrikkalaistaustaiselta haastateltavaltani, jolloin hän kertoi sukulaistensa vierailun Suomeen käytännössä mahdottomaksi, sillä heidän tulisi ensin hakea viisumit tuhansien kilometrien päästä Nigeriasta, jossa lähin Suomen suurlähetystö sijaitsee. Viisumin myöntäminen oli haastateltavani mielestä myös epävarmaa ja hieman arveluttavaa:

-- joskus sä mene siellä, ehkä sinä saa viisumi ja kun sä ei saa viisumi, ei kukaan anna sinulle rahaa takaisin. Se on niin vaikeaa. -- joo, sen takia minä en voi kutsua heitä. (nainen 31)

Vierailun vastavuoroisuuden puuttuminen ei siis johdu aina taloudellisesta tilanteesta tai sukulaisten haluttomuudesta, vaan Suomeen pääsemistä saattavat vaikeuttaa byrokraattiset, hallinnolliset seikat.

U: Nii... mitenkäs nää sukulaiset sitten jos, teijän isän lisäksi..?

H: Niin.

U: Niin käykö ne täällä Suomessa tervehtimässä teitä?

H: Ei saa, laki kieltää sen.

U: Häh?

H: Niin, teijän laki ei päästä [meidän maalaisia] tänne vierailulle, koska ku [meidän maalaiset] lähtee tänne vierailulle, ne ei lähde pois, ne jää tänne. Sen takia ne ei päästä ketään tänne tulemaan, aattele syyrialaiset pääsee tänne vierailulle. Niinku mun mies pyysi hänen äitiään kaheks viikoks vierailulle tänne, mut ei ne suostu siihen. Se hylätään tiiäks heti. (nainen 23)

Euroopan sisältä Suomeen muuttanut nainen puolestaan kertoi, että hänen ja hänen miehensä häät oli pidetty Turun tuomikirkossa.

U: No entäs sitten, onks teijän vanhemmat käyny täälläpäin? Tai entäs ystävät onko käyny?

H: Kyllä on. Myös. [ystävät]

U: Okei, joo.

H: Me menimme myös naimisiin täällä Turussa ja kaikki ystävät tulivat.

U: Niin joo.

H: Se oli parasta, että he lähtivät, että kaikki tulivat. (nainen 35A)

Yksi haastateltavani kertoi, että hän ei edes haluaisi matkustaa kotimaahansa juuri tällä hetkellä. Viime vierailulla entinen kotimaa ei antanut naiselle hyvää kuvaa itsestään. Eläminen maassa vaikutti haastateltavan mielestä taloudellisesti mahdottomalta. Hän oli havainnut myös eron itsensä ja entisen kotimaan ihmisten ajatusmaailmojen välillä (nainen 55.) Tämän voidaan ajatella vieraantumisenä entisestä kotipaikasta. Toisaalta vieraantumisen tunne saattaa liittyä myös emotionaaliseen irrottautumiseen entisestä kotipaikkakunnasta ja -maasta. (Siim 2006, 101.)

6.4 Kulttuuriset tavat ja niiden ylläpitäminen

Liisa Malkki (2012, 44), esittää että ajatus ihmisten ja paikkojen välisen kytkösten luonnollisena pitäminen johtaa näkemykseen, jonka mukaan paikasta toiseen siirtyminen olisi patologista. Liikkuminen voidaan nähdä negatiivisena, juuriltaan kiskoutumisena, joka paikattoman luonteensa uhkaa pilata ihmisten kulttuuriset ja kansalliset identiteetit. Toisin kuin Malkki havainnollistaa, tutkimukseni puhuu juuriltaankiskoutumista ja sen lieveilmiöitä vastaan. Maahanmuuttaja näyttää kulttuurisella käyttäytymisellään, kuten esimerkiksi pukeutumisen, kielen tai ruokakulttuurin avulla tiedon, joka hänellä on ollut jo ennen Suomeen muuttamistaan (Matyska 2009, 139). Nämä maahanmuuttajan entiseen kotimaahan symbolisesti ja sosiaalisesti linkittyvät kulttuuriset tavat toimivat maahanmuuttajan paikan määrittämisen ja paikkaidentiteetti-prosessien työkaluina (Laitinen 2002, 195–196).

Stuart Hallin (2003, 88–90) mukaan kieli, uskonto ja traditiot ovat muokattavissa ja muunneltavissa olevia kulttuuria tuottavia merkitysjärjestelmiä, joiden avulla

merkityksellistämme ja tolkullistamme maailmaa. Uskontoa voidaan siis pitää yhtenä kulttuuria tuottava järjestelmä, jolla on tärkeä symbolinen asema monissa kulttuureissa. Koska uskonto on perinteisesti liittänyt ihmisiä vahvasti yhteen, on se toiminut myös vahvana toiseuden ilmentäjänä. Janhonen-Abruquahin (2010, 101) mukaan uskonnolliset käytännöt saattavat joskus vahvistua maahanmuuttajan elämässä uuden kulttuurin keskellä. Tutkimuksessaan hän havaitsi, että naisten uskonnollisuus ja uskonnonharjoittaminen oli usein sidoksissa sosiaalisiin yhteyksiin. Eräs nainen ei ollut omassa kotimaassaan uskonnollinen, mutta Suomeen muuttonsa jälkeen hän oli löytänyt katolisen kappelin, jossa käy paljon muitakin ulkomaalaisia perheitä. Toinen nainen oli ulkomaalaisen ystävänsä kautta tutustunut helluntailaiseen seurakuntaan, vaikka hän oli ennen Suomeen muuttamistaan käynyt katolisessa kirkossa. Toisaalta Janhonen-Abruquahin haastatteluaineistossa oli mukana myös yksi nainen, jolle uskonnolla ei ollut Suomeen muuttamisen jälkeen enää mitään merkitystä.

Haastateltavistani islaminuskoisten naisten uskonnollisuus oli arjessa näkyvämpää kuin kristinuskoisten naisten. Neljä seitsemästä islaminuskoisesta piti huivia päässään haastattelumme aikana. Yksi heistä tosin myönsi laittaneensa huivin päähänsä, koska haastattelu tehtiin tiloissa, jossa oli myös muita islaminuskoisia maahanmuuttajanaaisia. Hän myönsi olevansa uskonnollinen mutta myös suomalaistuneensa elämänsä varrella, minkä vuoksi uskonnollisen yhteisön vanhemmat naiset paheksuivat häntä ”vapaamman” elämäntavan takia. Hän vertasi islaminuskoisten pukeutumiskulttuuria Suomessa entisen kotimaansa pukeutumiskulttuuriin ja ajattelumaailmaan:

H: Sit taas mejän maassa niinku, ihan omat hommat. Kaikki tekee mitä haluaa.

U: Niinkö?

H: Joo! Mä menin mejän maahan niin jokainen elää niinku elää, varsinkin niinko et siel on nyt ihmiset jotka halua elää vielä niinku modernia enemmän, et ne pukee ja tekee ja menee ja kaikkee et...

U: Mut tarkotatsä, et ne on ihan niinku islaminuskoisia?

H: On on, mejän maassa kaikki on islaminuskoisia. Mut sit taas sitä ku siel on semmonen juttu et niinku, vaik sä puet huonosti tai teet huonosti, kaikki tietää mitä sä oot niinku sisältä. Täällä ihmiset kattoo sua niinku, et jos sä puet huonosti, sä oot

sisältäkin huono ihminen, sä oot tosi huono. Mut jos sä puet niinku, pistät kaikki päälles, niin sit sä oot niinku se oikea, hyvä ihminen ja sit sä teet vaikka mitä, ei ne välitä mitä sä teet, se on tärkeintä, et sä puet niin hyvin. (nainen 23)

Edellisestä sitaatista huolimatta huomasi, että pukeutuminen ei ensisijaisesti määrittänyt maahanmuuttajanaisten uskonnollisuutta kulttuurisena tapana. Tärkeämmäksi muodostui päivittäinen rukoilu. Islaminuskoiiset haasteltavani rukoilivat yleensä viidesti päivässä. Tämän lisäksi naiset pyrkivät lukemaan Koraania vapaa-ajallaan. (nainen 31;nainen 35C; nainen 44; nainen 43, nainen 55.) Yksi islaminuskoinen nainen kertoi myös almujen antamisen kuuluvan hänen uskonnollisiin tapoihin.

Sillain niinku tilisiirtona, et se menee niinku ilman mun tietojani ja niinku koska mejän uskonnossa sanotaan, että jos antaa almuja, niin sit ei saa, mitä vasen käsi antaa, niin oikea käsi ei saa tietää siitä. Meil on sillain, et se pitää olla salassa, et kuin paljon anto tai minne anto. Mut yleensä niinku, mä kerroin et täällä mä olen just Unicef:in kanssa ja sit mejän maassa taas moskeijaan annetaan rahaa ja sit köyhät menee sinne moskeijaan pyytämään sitä rahaa. (nainen 23)

Uskonnollisten tapojen lisäksi kielen merkitys korostui maahanmuuttajien arjessa olennaisella tavalla. Haastateltavien naisten perheissä oli pieniä eroja kielenkäytön suhteen mutta pääasiallisesti kodeissa puhuttiin entisen kotimaan kieltä. (esim. nainen 35B; nainen 44; nainen 43; nainen 35C.) Kaikki naiset olivat opiskelleet suomenkieltä ja koen, että heidän päivittäinen asiointinsa onnistuu hieman puutteellisimmillakin kielitaidoilla. Suomenkielen oppimiseen oli myös kova halu.

Ja aina mä yritän oppia uuden sanan suomenkieli joo aina yritän. Kun sä tulit nyt meidän koti ruokapöytä, aina on suomenkieli kirja, sanakirja on aina. (nainen 44)

Osa naisista myönsi, että heidän lapsena osasivat suomea paremmin kuin he. Erään haastateltavani lapset olivat jopa kehottaneet äitiään lopettamaan suomenkielen puhumisen, koska hän ei sitä heidän mielestään kunnolla osannut (nainen 35C). Tapasin myös itse

haastateltavieni lapsia, jotka puhuivat täydellisesti suomea, ilmeisesti juuri siitä syystä, että he olivat syntyneet ja kasvaneet Suomessa.

Kaikki haastateltavani kertoivat halustaan kasvattaa Suomessa syntyneistä lapsistaan kaksikielisiä. Kaksikielisyys koettiin lasten tulevaisuuden kannalta lähes elinehdoksi. Jos lapsi haluaisi jatkaa opintojaan Suomessa, tulisi hänen osata suomenkieli kunnolla. (esim. nainen 44.) Arabiaa puhuvat haastateltavani korostivat myös Koraanin lukemisen tärkeyttä lastensa kasvatuksessa. Uskontoa opetellessaan lapset oppivat myös käytännössä lukemaan arabialaisia aakkosia. Tämä olisi tärkeä taito, jos lapsi myöhemmällä iällään haluaisi muuttaa entiseen kotimaahansa. (esim. nainen 43.)

Hallin (2003, 90) mukaan kieli on kulttuurin keskeisiä käytäntöjä, koska sillä annamme maailmallemme merkityksen. Samaa kieltä puhuvat ihmiset voivat kommunikoida toistensa kanssa ja näin merkityksellistää maailmaa toisilleen. Yhteinen kieli auttaa meitä muodostamaan kulttuurista identiteettiämme. Näen, että haastateltavieni vanhempien tai toisen vanhemman kielen opettaminen lapsille linkittyy suoraan omien kulttuuristen tapojen ylläpitämiseen.

Selkeä ero perheiden kielenkäytössä oli nähtävissä haastattelussa, jossa maahanmuuttajanainen oli avioliitossa suomalaisen miehen kanssa. Tämänkaltaisessa tilanteessa on mielestäni suhteellisen luonnollista, että kumpikin vanhempi haluaa opettaa omaa äidinkieltään lapsilleen. Mielenkiintoista oli huomata, että pariskunta käytti keskenään suomenkieltä vaikka lapsille he puhuivat kumpikin omaa äidinkieltään. (nainen 35B.) Tämä totaalinen poikkeus haastattelumateriaalissani osoittaa todeksi sen seikan, että maahanmuuttajia ei tule tutkia kollektiivisista näkökulmista käsin.

H: -- minä ja hän keskenään puhutaan suomea, koska minä olen tottunut siihen, minä en voi hänen kanssaan puhua [entisen kotimaan kieltä.]

U: Miks et?

H: Se on eri ihminen kun hän puhuu [entisen kotimaan kieltä.]

U: Aijaa!

H: Noh, ääni on erilainen ja äänensävy on erilainen. (nainen 35B)

Kielen ja uskonnon lisäksi vahvoja kulttuuristen merkitysten luoja ja traditiot, joihin liittyvät arkipäivää merkityksellistävät rituaalit ja rutiinit. (Hall 2003, 90.) Janhonen-Abruquahin (2010, 135) tutkimuksen mukaan traditioita pidettiin yllä esimerkiksi valmistamalla aterioita oman kotimaan ruoka-aineista perinteisten ruuanlaittovälineiden avulla.

Omissa haastatteluissani entisen kotimaan ruokakulttuuri nousi selkeästi esiin erityisesti Lähi-idän ja Afrikan alueelta tulevien naisten arjessa. Näillä alueilla vahvoilla mausteilla on ilmeisesti suurempi merkitys ruuanlaitossa kuin esimerkiksi Euroopassa. Asia tuli ilmi muutamasta haastattelusta, kun naiset kertoivat tuovansa entisestä kotimaastaan mausteita mukanaan Suomeen. Joskus jopa matkalaukuittain. Entisen kotimaan ruokaan verrattuna suomalainen ruoka saattaa siis olla heidän mielestään mautonta.

U: Mikä on semmonen mauste mitä Suomesta ei saa?

H: Paljon, paljon eri... On täällä, mutta minä joskus...

U: Jotain semmosia varmaan josta mä en oo koskaan ees kuullu?

H: Joo, minä en tiedä kaikki nimi... mutta esimerkiksi inkivääri ja chilipaprika ei ole täällä. Minä hakea, [entisen kotimaan] ruoka aina tulista.

U: Tulista?

H: Joo, jos ei tulista, ei syö hyvin. (nainen 43)

Leena Hietala (1995, 92) kuvaa 1990-luvun puolivälissä haastattelemiensa pakolaisten samantyyppisestä suhtautumisesta suomalaiseen ruokaan, artikkelissaan *Nakit riisillä. Indokiinalaisen ruokakulttuurin sopeutuminen Suomeen*, seuraavasti:

Ensimmäistä kokemusta suomalaisesta ruuasta kuvattiin myös melko epämiellyttäväksi. Sitä oli ollut vaikea syödä, koska se ei tuntunut maistuvan miltään, toisaalta siinä oli mukana vieraita elementtejä, kuten maitoa, jota he itse eivät käytä ruuanvalmistuksessa. Ruokaan oli totuteltu varovasti maistellen suomalaisten ystävien luona ja monet vakuuttivat jo syövänsä ”mitä vain”. Usein oli käynyt myös niin, että perheen lapset olivat tottuneet päiväkodissa suomalaiseen ruokaan ja pitivät siitä enemmän kuin etnisestä ruuasta.

Eräät eurooppalaiset haastateltavani eivät tehneet suurta eroa suomalaisen ja oman maansa ruokakulttuurien välillä. Yksi naisista kertoi tosin kaipaavansa pieniä asioita, kuten esimerkiksi leipomon tuoretta leipää ja kakkuja. Haastateltavani, joka oli toiminut myös opettajana, kertoi että hänen mielestään suomalainen kouluruoka oli mautonta ja rasvaton maito lähinnä vain värjättyä vettä. (nainen 35B.)

Haastateltavieni kodeissa laitettiin vähintään kerran viikossa suomalaista ruokaa (esim. (nainen 44; nainen 43; nainen 23; nainen 31). Syynä tähän olivat lapset, jotka joko halusivat syödä suomalaista perusruokaa, tai joiden haluttiin oppivan syömään paikallista ruokaa.

H: Joo mä yritän laita koulun (ruokaa) joskus kotonakin, koska jos eri... joskus kato mä olen ollu päiväkodissa, mä katson joku mikä se on ulkomaalaiset, eivät syö hyvin, tiedätkö miksi?

U: No?

H: Koska kotona on eri (ruoka) ja päiväkotiki on eri (ruoka). Pitäisi vanhemman joskus laittaa koulun, päiväkodin ja suomalaisenkin ruoka, koska lapset miettivät miksi kotona on eriä vaikka me asumme Suomessa. Miksi emmä maista? (nainen 44)

Edellisen sitaatin haastateltavani oli tullut siihen tulokseen, että lapsille on tärkeää laittaa kotona oman etnisen ruuan lisäksi suomalaista ruokaa sillä näin he oppivat kotikasvatuksensa kautta syömään myös päiväkodissa tai koulussa tarjottua ruokaa. Janhonen-Abruquahin (2010, 124) tutkimuksesta on havaittavissa samankaltaisuuksia. Hänen haastateltavat halusivat laittaa suomalaista ruokaa vaikka oman maan ruokakulttuurin ylläpitämistä pidettiin erittäin tärkeänä.

Islaminuskoiset haastateltavani söivät uskonnon normien mukaisesti yleensä vain halal-lihaa¹⁹. (esim. nainen 23; nainen 55; nainen 43; nainen 35C.) Turussa halal-lihaa saa

¹⁹ Halal-liha tarkoittaa eläimen oikeaoppista teurastusta. Islamin oppien mukaan eläimen pää käännetään kohti Mekkaa ja kaulavaltimo leikataan auki veitsellä. Kaiken veren annetaan valua kuiviin, jonka jälkeen lihasta tulee halal, eli sallittua. (Al- Amal Halal-liha.)

haastateltavieni mukaan esimerkiksi kurdilaisista ja arabialaisista kaupoista (nainen 43; nainen 23), joissa osa naisista teki ruokaostoksia.

U: Entäs sitten tota... syöttekste pelkästään halal-lihaa? Vai syöttekste kaikenlaista lihaa?

H: Ei. Vain halal-lihaa.

U: Vain halal-lihaa. No tota mistä sitä saa Suomessa?

H: [On] joku muslimi-, tai iran-, kurdilainen halal-liha...

U: Onks se jossain keskustassa se kauppa?

H: Ei hänellä oma (kauppa) Hirvensalossa...

U: Hirvensalossa?

H: Hirvensalossa joo, paikka siellä hänellä.

U: Aa, okei.

H: Hän myy halal-lihaa.

U: Mutta te käytte siis ostaa sieltä?

H: Joo minä meen. Ostin yks lammas ja hän leikkaa ja sit minä laittaa [pakkaseen.]

U: Joo.

H: Ja sitten tänään kanan minä ostin [irakilaisilta], [heillä on kauppa keskustassa]...

(nainen 35C)

Koska suomalaisissa kouluruokaloissa ei tarjota halal-lihaa, syövät joidenkin haastateltavani lapset vain kasvis- tai kalaruokaa koululounaallaan (esim. nainen 43). Toisten lapset välttävät ainoastaan sianlihaa (esim. nainen 31). Eräs haastateltavani oli joutanut uskonnollisista normeista ja tehnyt päätöksen lastensa päiväkotiruokailusta nimenomaan suomalaisen ruokakulttuurin perusteella:

H: Päiväkodissa... kun mä laitan minun lapset päiväkotii, ensimmäinen mitä mä sanon siellä, lapset, he on muslimi, he syödä kaikki liha mutta ei syö sianliha.

U: Sianlihaa joo ei...

H: Koska kun mä sanon siellä, he syö vain halal-lihaa, se tulee vaikeampi heille (keittiötyöntekijöille)... mutta tämä täällä (Suomi), ei ole minun kotimaa... kun on kotimaassa he (haastateltavan lapset) syö mitä on halal. (nainen 31)

Yksi haastateltavani kertoi, että hän ei aluksi halunnut rajoittaa lastensa kouluruokailua. Lapset halusivat kuitenkin itse kunnioittaa islaminuskon ruokanormeja ja jättää sianlihan pois ruokavaliostaan. Kun äiti oli tiedustellut päätökseen johtanutta syytä, oli selvinnyt, että muut islaminuskoiset oppilaat olivat kiusanneet haastateltavani lapsia heidän ruokailukäyttäytymisen takia. (nainen 44.)

Joo, sitten he itse valitsi, että me emme syö sianlihaa, koska kaikki häiritsee meitä.
(nainen 44)

Marja Tiilikainen (2003, 146–151) havaitsi islamilaisia somalinalaisia tutkiessaan, että eräs nainen oli joutunut tekemään radikaalin päätöksen lastensa päiväkotiruokailun vuoksi. Nainen oli nähnyt lastensa syövän kinkkuvoileipää päivähoitossa. Kauhistuneelle äidille selitettiin, että henkilökunnalla oli ollut kiire. Äiti oli niin järkyttynyt, että lopetti opiskelunsa ja jäi kotiäidiksi, koska ei voinut luottaa lastensa päivähoiton ruokapalveluihin. Kuten edellisistä sitaateista käy ilmi, omat haastateltavani eivät olleet joutuneet näin rajuihin muutoksiin ruokakulttuurinsa takia.

Edellä mainittujen arjen kulttuuristen toimintojen lisäksi haastatteluista nousivat esiin myös juhlat. Kodin tuottamisen kontekstissa puhuessani en siis tee eroa arjen ja juhlan välillä, vaan käsittän juhlat osaksi maahanmuuttajan arkielämää, jotka kuuluivat olennaisesti naisten kulttuuriseen käyttäytymiseen ja kertovat siten myös heidän entisestä kotimaastaan.

Islaminuskoiset haastateltavat pitivät ramadan-paastoa, johon liittyy kaksi juhlaa, pieni ja iso Eid-juhla (esim. nainen 23). Ramadan-kuukauden aikana miljoonat muslimit toteuttavat uskonnon asettaman ihanteen, jonka mukaan kunnan muslimi käy vähintään kerran elämässään pyhiinvaelluksella Mekassa. Pieni Eid-juhla liittyy tähän pyhiinvaelluksen aikaan. (Islamopas. Islamin harjoittaminen ja elämäntavat; Islamilaiset juhlat ja pyhäpäivät.) Ison Eidin aikaan juhlietaan ramadanin päättymistä traditionaalisin menoin. Haastateltavani kertoivat, että tällöin mentiin ensin rukoilemaan moskeijaan, jonka jälkeen koko perhe ja ystävät kokoontuivat yhteen syömään (esim. nainen 23; nainen 35C; nainen 55.) Ramadanin päätösjuhla muistuttaa tavoiltaan suomalaista joulunviettoa. Silloin

annetaan lahjoja, syödään hyvin ja juhlitaan. Lapset saavat uusia vaatteita ja leluja, ja muslimi voi aloittaa uuden vuoden henkisesti puhdistuneena. (Islamopas. Islamin harjoittaminen ja elämäntavat; Islamilaiset juhlat ja pyhäpäivät.)

Keski-Euroopasta kotoisin olleet haastateltavani mainitsivat tärkeinä kulttuurisina juhlinaan esimerkiksi Pyhän Nikolauksen päivän, joulun ja pääsiäisen. Nämä muutamat kristinuskoa edustavat haastattelemani naiset myönsivät käyvänsä myös kirkossa juhlapyhien aikaan (nainen 35B; nainen 35A). Yksi haastateltavista pyrki elämään juhlapyhät kuten oli kokenut ne lapsuudessaan entisessä kotimaassaan. Hän oli kuitenkin joutunut huomaamaan, että Suomessa näiden juhlien viettäminen oli sekä tunnelmaltaan että käytännössä aivan erilaista.

No jos on juhla päivä esimerkiks joulu, mä yritän aina elää se miten minä olen sen itse kokenut lapsena. -- adventtiaikaa elän sillä tavalla, et meillä on noi adventtikranssit ja sit siihen kuuluu neljä kynttilää ja jokaisena adventtisunnuntaina mä sytytän yks kynttilää eli [minä teen sen käsin itse enkä osta]. Ja pistän just ne kynttilät miten olen oppinut, eli ensimmäisenä adventtina yks ja sit seuraavalla enemmän. (nainen 35B)

H: -- eli joulu ja pääsiäinen on sen takii tärkeä se, et mäkin haluaisin myös vietää ne mahdollisimman usein [entisessä kotimaassa], koska musta tuntuu et minä en saa se sama tunne täällä.. -- oltiin aina pääsiäisenä täällä paitsi viime vuonna ja se oli hyvä. Mä taas huomasin et se puuttui mulle, mä en päässyt pääsiäisenä [entiseen kotimaahan]. Et meillä on varmasti, no perhe se on erilainen perhe, se on niin, että mun isä tulee eri alueelta ja siellä tehdään erilaisia temppuja pääsiäisenä eli meillä on se pääsiäiskokko, sitten me haetaan pääsiäisvettä. Se tarkoittaa, pääsiäissunnuntaina nousee silloin kun aurinko nousee ja mennään hakemaan vettä [sellaiselta] lähteeltä ja matkalla ei saa puhua. Ja vasta sitten kun sä juot, sä saat sen jälkeen puhua, koska se tarkoittaa sitä, että kun juot se [kaunistaa], ja se on semmonen tapa, et pojat niinku yrittää tytöt saada puhumaan.

U: Joo, okei.

H: Joo, mut semmoset tavat meillä on. Ja mä oon yrittäny löytää täällä lähde. No ei täällä semmosta oo, joten menimme Aurajokeen, mut se oli kyl vaikeeta kun se jää

on niin paksua, ei saanu mitään vettä sieltä. Et mä yritän niinku kopioida ne asiat vähän tähän, mut ei ne aina niinku toimi. (nainen 35B)

Kolme edellistä kappaletta osoittavat konkreettisesti transnationaalisen arjen ilmenemistä maahanmuuttajanaisten arkielämässä. Yhteydenpito entisen kotimaan sukulaisiin tai tuttaviiin sekä näissä maissa vierailu olivat selkeä osa naisten elämää. Oman entisen kotimaan, kieli, uskonto ja tapakulttuuri vaikuttivat suuresti jokapäiväisen arjen taustalla, mutta haastateltavani näyttivät kuitenkin omaksuneensa tapoja ja käytänteitä myös suomalaisesta kulttuurista. Ylirajaisuuden lisäksi ilmiö kertoo myös kulttuurisesta kohtaamisesta uuden asuinmaan kontekstissa.

6.5 Menneen ja tulevan ajan merkitys kodin kokemisessa

Laura Huttusen (2002, 101) mukaan kodintuottamista on ajateltava ikään kuin prosessina. Se ilmenee ajan, paikan, ruumiillisuuden ja kertomuksellisuuden risteyskohdassa mutta tämän lisäksi sillä on selkeästi myös menneisyyteen, nykyisyyteen sekä tulevaan liittyvät aspektinsa. Tätä väitettä tukien Seppo Knuutila (1998, 30) kirjoittaa nykyisen menneisyyden sekä nykyisen tulevaisuuden aspekteista, jotka nousevat selkeästi esiin myös haastateltavien naisten kertomuksista. Ensimmäinen sanapari viittaa erityisesti tilanteeseen, jossa ihminen muuttaa paikkakunnalta toiselle. Tällöin suhde paikkaan nousee esiin, jolloin sille aletaan antaa uusia tulkintoja ja sävyjä. Tämän hetkinen kertomuksemme paikasta ja menneisyyden tapahtumista on aina nykyhetken sisältävää. Se heijastaa tämänhetkisiä ajatuksiamme, joten menneisyys on siis tavalla tai toisella aina nykyisyydessä läsnä. Nykyinen tulevaisuus viittaa puolestaan tulevaisuuden (odotuksen) läsnäoloon nykyisyydessä.

6.5.1 Mennyt koti

U: -- tai yleensäkin ottaen, minkä kokosia ne talot siellä on? Onks ne ykskerroksisia vai onks niissä useempia kerroksia, kellareita, vinttejä?

H: No, se on oikeestaan ykskerroksinen mut nyt ne rakens kaks huonetta sinne ylös, niin sit siitä tuli kakskerroksinen. Jaa... se on kakskerroksinen semmonen talo, siel meil ei oo kellareita, et meil on yleensä huoneita tavaroille, sillai. Ja maatila, siellä on keinuja, mun setä on ostanu...

U: Entäs sitten se ympäristö noin muuten? Mitä siellä kasvaa ja...?

H: No, palmuja, tosi paljon, ja niinku mun sedälläkin on niin mont mont sataa palmua siellä -- (nainen 23)

Muutamalla naisella oli useampia koteja entisessä kotimaassaan, eräällä naisella jopa kahdessa eri valtiossa. Naiset saivat itse määritellä kodin, josta halusivat minulle haastattelujen aikana kertoa. Uskon, että nämä kertomusten kodit todellakin edustavat enemmän tai vähemmän oikeita koteja heille. Kokemus ja tunnesiteet kyseiseen fyysiseen rakennukseen ovat kuitenkin erittäin subjektiivisia ja siksi haastatteluista nousi esiin eroavaisuuksia. Yksi nainen kertoi kummastakin kerrostaloasunnostaan, jossa hän oli asunut miehensä kanssa, mutta ei maininnut esimerkiksi lapsuuden kotiaan (nainen 35A). Toinen nainen kertoi puolestaan lapsuudenkodistaan mutta sivuutti pikaisesti opiskeluaikaisen asuntonsa (nainen 35B). Kolmas haastateltava piti entisenä kotinaan miehensä vanhempien kotia (nainen 23).

Haastatteluja tehdessäni huomasin, että entisessä kotimaassa eletty aika vaikutti tämän hetkiseen elämään selkeästi, sillä sitä vasten nykyistä kotia ja yleistä elämänlaatua peilailtiin. Kun pyysin haastateltaviani kertomaan ja kuvailemaan entisen kotimaan kotia, sain muutamalta naiselta vastauksen, että heillä ei ollut entisessä kotimaassaan lainkaan kotia (esim. nainen 30; nainen 31; nainen 35C).

H: Joo, minä [asuin entisessä kotimaassa], mutta on minä ei oo mun koti [entisessä kotimaassa], vain iskä ja äiti on oma koti. Minä vain. Ei oo oma [kotia entisessä kotimaassa]

U: Nii, niin okei. Joo. Niin mut sä oot asunu vanhempiesi kanssa yhdessä silloin?

H: Jo jo joo. (nainen 30)

Näissä kulttuureissa omakotitalon omistussuhteilla oli suuri merkitys. Kuten Taina Rönkkökin (2010, 64) oli omassa tutkimuksessaan havainnut, oli omakotitaloihanne selkeästi kulttuurisidonnainen. Hänen haastateltaviensa vastausten taustalla vaikutti integraation taso, paluuhaluus entiseen kotimaahan sekä taloudellinen tilanne, joiden perusteella nykyistä asumistilannetta arvioitiin. Näiden seikkojen perusteella suurin osa hänen haastateltavistaan halusi kuitenkin jatkaa kerrostaloasumista.

Oman tutkimukseni omakotitaloa arvostavat haastateltavat eivät olleet ehtineet rakentaa omaa kotia ennen Suomeen muuttamistaan vaan he olivat asuneet joko vanhempiensa, miehensä vanhempien tai sukulaistensa luona. Avioliitto korostui näissä haastatteluissa olennaisesti kodin kannalta. Vihitty pariskunta joko rakentaa talon yhdessä tai vaimo muuttaa miehensä katon alle. (esim. nainen 35C; nainen 43; nainen 31; nainen 23.) Jos nainen ei koskaan pääse naimisiin, tulee hän luultavasti asumaan edelleen vanhempiensa luona (nainen 31).

Seuraava sitaatti havainnollistaa omakotitalon arvostettua merkitystä:

H: -- no oikeestaan... mejän maalaiset yleensä asuu oma, omaisuudessaan. Me ei asuta vuokrataloissa niinku mejän maissa.

U: Eli tarkoitatko siis omakotitaloa?

H: Niin. Jos mulla ois omakotitalo, niin se merkitsis mulle kaikkea! Mut mä asun täällä vuokrassa. Eli se on niinku paikka, jossa mä olen pari vuotta ja vaihdan sen muuhun. Ja sen takii mä ehkä pidä siit paikasta niin paljon. Et niinku mä loukkaantuisin, jos mä jättäisin sen. (nainen 23)

Kodin rakennettu luonne osoittautui Suomen rakennuskulttuuriin verrattuna näissä entisissä kotimaissa usein myös hyvin toisenlaiseksi. Afrikassa tai Lähi-idän alueilta tulevat perheet asuivat ennen omakotitaloissa. Joissain taloissa ei tukalan ilmaston takia ole kattoa lainkaan, vaan avointa ylintä kerrosta käytetään pyykkien pesemiseen ja kuivaamiseen.

H: -- meillä omakoti ei oo kerrostalossa joo. Kaks kerros ja kolmas kerros on vapaa, samat piha...

U: Miks se kolmas kerros on vapaa?

H: Koska siellä me pannaan vaatteet kuivat kun pesee ja laitat.. koska aurinko meillä on, oma maassa ainakin oli -- joko laittaa siellä pesukone pesee siellä, sama pesula. Ja meillä myös mitä mä sanon, kun oli kuumaa kesällä voi mennä istuu siellä tämä kolmas kerros.

U: Siis ottaa aurinkoo... Onko siellä kattoo ollenkaan?

H: Ei ole. (nainen 35C)

Erään haastattelemani naisen määrittelemässä entisessä kodissa asui hänen miehensä perhe (nainen 23). Nainen oli asunut maassa 3-vuotiaaksi asti ennen Suomeen tuloaan. On mahdollista, että hänellä ei nuoren ikänsä takia ole tähän fyysiseen rakennukseen paikantuvia kodintunteita ja sen vuoksi hän tuntee kodikseen miehensä perheen talon, jossa asuu aina maassa vieraillessaan.

H: Oikeestaan jos sanotaa, mulla ei ole kotia [entisessä kotimaassa], koska se on mun sedän ja niitten koti. Mut se on niinku mun oma koti on täällä ja pidän tästä kodistani ja kun mä menin sinne [entiseen kotimaahan] mä odotin päivä päivältä, et mä pääsisin takas mun kotiin, missä mun ei tarvi pitää huivii kokoajan, mis mä saan pitää ihan shortsit jalassa kotona. Niin kyl tääl on mun koti. (nainen 23)

Naisen kodintunne on suuntautunut selkeästi nykyisyyteen, sillä hän kokee kodikseen paikan, jossa hän saa olla rennosti. Kodilla hän viittaa Halisten kotiinsa.

6.5.2 Nykyinen koti

Tiettävästi kaksi naista asuu tai on aikaisemmin asunut asumisoikeusasunnoissa. Suurin osa haastattelemistani naisista asui nykyisin Halisissa vuokralla joko kerrostalossa tai rivitalossa.

H: -- sit siellä on mun oma lapsenhuone, pojan. Sit on taas mejän huone, mun ja mun miehen, mis nukkuu mun pikkutyttö. Ja sit keittiö ja olohuone ja...

U: Hetkonen, siis onks se kolmio?

H: Kolmio joo, kolmio. Ja sit meillä on etupiha, takapiha. (nainen 23)

Moni koki Halisissa vuokralla asumisen ainoaksi vaihtoehdoksi, sillä varaa oman talon rakentamiseen ei ollut (esim. nainen 39; nainen 43; nainen 31). Tältä kantilta katsottuna haastattelemani joukko on koherentti. Naisten asuminen on samanarvoista, standardoitua, tilan ja värien määrittämää sekä rajoittavaa toimintaa. Omakotitalon suuren arvostuksen takia koen, että omakotitalossa asuva informantti olisi saattanut vaikuttaa haastattelumateriaalini ja tutkimustulosten balanssiin. Toisaalta, se olisi voinut tuoda aineistoon mielenkiintoisia nyansseja.

H: For me my ideal home is more Ok than apartment. Like if I was having my own home, then I would have my big yard, then I can do many things I want to do. But like this ”kerrostalo” like this apartment I can’t move. The thing I really want to do for example if I had a garden, it is very difficult for me to have a nice garden here.²⁰
(Nainen 30)

Tärkeimmiksi kotiin liittyvistä huonekaluista haastatteluissa mainittiin arkiset kulutustarvikkeet kuten jääkaappi, pakastin, televisio ja tietokone. Esineet yhdistävät meidät yhteiskuntaan, sillä ne kertovat mihin yhteisöön kuulumme ja minkä jäseniä olemme. Vaikka esineet ovatkin olemassa ja havaittavissa, ei niillä kuitenkaan ole merkitystä ilman niihin liittyvää ihmistoimijuutta. (Venbork Pedersenin 2003, 92–94.) Koska esineillä on käyttötarkoituksena lisäksi myös symbolisia merkityksiä, (Lehtinen 2005, 196) yritin saada haastatteluissa esiin naisten nykyisen kodin esineellisiä merkityksiä. Halusin tutkailla esimerkiksi koriste-esineiden tai huonekalujen linkittymistä entiseen kotimaahan sillä esineiden sanoma, ei välttämättä avaudu samalla tavalla yhteisön ulkopuoliselle jäsenelle, kuin miten kulttuurin jäsenet sen ymmärtävät (Geertz 1973, 7–14).

²⁰ Minun ideaalikotini on paljon enemmän kuin ihan hyvä asunto. Jos minulla olisi oma koti, haluaisin ison pihan, jossa pystyisin tekemään mitä haluan. Tällaisessa kerrostaloasunnossa en pysty liikkumaan kunnolla. Haluaisin todella kovasti oman puutarhan. Täällä on hankalaa pitää kaunista puutarhaa.

Suurin osa naisista kertoi ostaneensa huonekalut Suomesta, joten ne eivät edustaneet niinkään heidän kulttuurilleen ominaista sisustustyyliä vaan pikemminkin suomalaisuutta. Kaksi naisista kertoi tuoneensa joitain huonekaluja entisestä kotimaastaan mukanaan. Lisää oli ostettu Ikeasta Suomeen muuttamisen jälkeen. (nainen 35B; nainen 35A.) Seuraavassa sitaatissa eräs nainen kertoo yksityiskohtia myöten kotinsa sisutuksesta.

U: -- entäs sit hetkonen, sanoitko sä et se sohvakin oli samanlainen kuin [entisessä kotimaassa]?

H: Joo.

U: Onks se sama?

H: Ei oo, samanlainen.

U: Samantyyppinen.

H: Joo, samantyyppinen.

U: Mut sä oot varmaan ostanu sen Suomesta?

H: Ei, joku [omanmaalainen] mies, täällä (Suomessa) [puutyö] hän teki ja sit hän yritti laittaa meille sama... mutta ei oo sama. [Entisessä kotimaassa] oli parempi kuin täällä meillä, koska meillä on paljon koristeita, käsin koriste tämä puu. Oli siellä parempi, kauniit sohvut.

U: Entäs sitten matot?

H: Juu, mattoja mä ostan tästä Sotkasta. Ja verhot mulla, ostin [entisestä kotimaasta] ja täältä Suomesta Anttilasta. Ja kirjahylly... (nainen 35C)

Haastateltava kertoi Halisten kotinsa sohvasta, jonka sikäläinen puuseppä oli tehnyt entisen kotimaan tyyliä mukaillen. Naisen mielestä aidot entisen kotimaan kalusteet, olivat kuitenkin hienommat ja koristeellisemmat. Verhokankaita nainen oli ostanut entisen kotimaan lisäksi Suomesta. Kodinsisustuksen linkittyminen entiseen kotimaahan ja kotiin on mielestäni nähtävissä esineellisen kulttuurin symboliseksi viestiksi. Sisustus toimii tässä tapauksessa merkinä muille saman kulttuurin jäsenille. Tämä on symbolien välityksellä kommunikointia. (Geertz 1973, 7–14.) Tämän lisäksi materiaalisesta kulttuurista syntyy merkitysten kautta uudelleen järjestäytyneitä kuvia menneisyydestä, entisestä kodista (Huokuna 2010, 105).

Toinen nainen innostui kertomaan kulttuuriinsa sidoksissa olevasta kodinsisustuksesta vasta sen jälkeen kun kyselin tarkemmin, mitä huonekaluja ja tavaroita hänellä kodissaan on.

U: Entäs nää muut huonekalut? Onks ne siis ihan niinku täältä Suomesta ostettu?

H: Ihan täältä joo.

U: Onks teidän koti... näyttääkö se teidän koti niinku [teidän maalaiselta] kodilta?

H: Ahaa... no joo, kyl se näyttää.

U: Tai jos miettii vaikka verhoja, niin onks teillä joku tietty kuosi tai onks teillä niinku..? Onks teillä persialaismattoja vai mitä te käytätte?

H: Joo, persialaismattoja on kotona ja on suomalaisia mattoja.

U: Elikkä vähän sekalaista?

H: Mun oma koti on vähän semmonen sekava. Jos menee mun veljen kotiin, niin se on ihan suomalainen, Jyskistä ostettu kaikki huonekalut ja plasmateeveet ja kaikki nää. Hän on kans kasvanu täällä niin sen takii hänen kotinsa on ihan suomalainen.

Mut sit taas ne matot. Me ei rakasteta kuin persialaisia mattoja! (nainen 23)

Tässäkin sitaatissa on nähtävissä esineen merkitys kulttuurin jäsenten symbolisessa kommunikoinnissa. Persialaismatto korostuu haastattelussa, sillä se naisen mukaan yhdistää kulttuurin jäsenet toisiinsa. Esimerkkinä hän mainitsee veljensä kodin, jossa sisustus jäljittelee suomalaista tyyliä kaikessa muussa paitsi matoissa.

Kotiin hankittujen esineiden yksi merkitys on muistojen välittäminen ja kertominen (Ruotsala 2011, 259). Kysyin naisilta kodin esineistä, jotka muistuttavat heitä entisestä kotimaastaan.

U: -- elikkä tota niin onko sulla esineitä tai tavaroita, jotka muistuttaa sua [entisestä kotimaasta]?

H: Joo, mulla joko koristeet ja taulut. (nainen 35C)

H: Mun kulta, mulla on kultaa, jota mä oon ostanu sieltä. Niin se jotenkin tuntuu, et se on [entisestä kotimaasta] tärkein asia. -- se on ehkä se tärkein, jos mä matkustan, niin mä otan ne mukaan. (nainen 23)

Minulle näytettiin myös valokuvia joulukoristeista, jotka olivat perua entisen kotimaan ajoilta (nainen 35A). Yksi haastateltavista toi nähtäväkseni myös pienen puisen eläinhahmon, joka toi hänen mieleensä muistoja entisestä kotimaasta (nainen 31).

Ruotsalaisen etnologi Maja Povrzanovic Frykmanin (2008a, 17; 2008b, 149–151) mukaan etnologisessa tutkimuksessa tulisi ottaa uudenlainen näkökulma siirtolaisten esinekulttuuriin. Tutkimuskohteena tulisi hänen mielestään olla se, mitä siirtolaiset kuljettavat mukanaan – joko muuttaessaan, matkustaessaan tai paketteja vastaanottaessaan tai niitä lähettäessään sekä miten he näiden esineiden avulla toteuttavat yllirajaista identiteettiään. Mitä esineitä he muun muassa pitävät esillä ”kuuluakseen joukkoon”? Minkälaiset esineet he kokevat tarpeellisiksi jokapäiväisessä elämässään? Mitä he tekevät, lähettävät, kantavat tai jopa raahaavat mukanaan pysyäkseen yhteydessä, hyväksytyinä, muistettuina, tarpeellisina ja arvostettuina?

Tätä asiaa tulisi pohtia myös maahanmuuttajia tutkittaessa. Lähes kaikki haastateltavani mainitsivatkin tuovansa esineitä, ruokaa ja tavaroita Suomeen entisessä kotimaassaan vieraillessaan. Tärkein tuontitavara oli eksoottiset mausteet. Rajojen yli tuotiin myös vaatteita ja astioita (esim. nainen 31; nainen 43; nainen 23) sekä esimerkiksi kultakoruja (nainen 23). Näen, että rajojen yli tapahtuvan esineellisen vaihdon kautta maahanmuuttaja vahvistaa omaa identiteettiään valtakulttuurin paineen alla. Esimerkiksi oman maan mausteita käyttämällä maahanmuuttaja pystyy pitämään ruokakulttuuriaan yllä Suomessa asuessaan. Suomalaista ruokaa oman maansa mausteilla ”parannellessaan” maahanmuuttaja luo samankaltaisuutta ja eroa niin transnationaalisesti kuin paikallisesti (Matyska 2009, 147).

H: Mäkin laitan niinku tähän, tiiäksä ku tekee lasagnee, niin mä tungen siihen mejän maalaisia mausteita, et se siin olis vähän makua, niinku et jotain maistaa niinku...ettei vaan maidon makua... (nainen 23)

Paikkoihin, tiloihin ja tilanteisiin eri aikoina liitetyt muistit perustuvat erilaisiin aistikokemuksiin, joissa näkö- ja kuuloaistin lisäksi myös hajuaistilla on tärkeä rooli muistojen rakentajana. Aistikokemukset tehoavat meihin tunnetasolla, sillä ne vaikuttavat

yleensä tiedostamatta. J. Douglas Porteus (2006, 91–92) puhuu Smellcapesta, tuoksumaailmasta, jolla hän tarkoittaa sitä, että tuoksut ja hajut ovat spatiaalisia eli paikkaan sidottuja (Korkiakangas 2006, 134; Ruotsala 2007, 12–13). Tämä tulee esille haastattelussa, jossa tiedustelen haastateltavan ja muiden halislaisten kotien eroja. Selkein ero seuraavan sitaatin haastateltavan mielestä oli tuoksu, koska hänen kotimaansa ruokakulttuurissa käytetään erilaisia mausteita.

H: Heti ku me mennään iranilaisen koti, niin me ollaan heti suu kiinni, et me ei [tykätä] yhtään niitten ruuan hajuista -- sit taas jos meet somalilaisten kotiin, niin siel on kans tosi eri hajut. Et tiiäks ku sä teet niin paljon ruokaa täs talossa, niin se haju ottaa jotenkin... (nainen 23)

6.5.3 Tulevaisuuden koti

Tulevaisuuden ulottuvuus nousi haastatteluista esiin palumuuton muodossa. Suurin osa naisista toivoi pääsevänsä asumaan kotimaahansa takaisin elinaikanaan. Aikataulua palumuutolle ei kuitenkaan osattu asettaa, vaan se sijoitettiin kaukaiseen tulevaisuuteen. Ensimmäisenä konkreettisena esteenä muutolle mainittiin Suomessa syntyneet kouluikäiset tai nuoremmat lapset, joiden toivottiin käyvän koulunsa loppuun Suomessa. (esim. nainen 35B; nainen 35A; nainen 43; nainen 35C.) Lasten kautta maahanmuuttajat luovat nykypäivänä suhdettaan Suomeen ja ottavat erilaisia diasporisia asentoja sitä kohden. (Huttunen 1999, 4.)

Se on aina vähän vaikea sanoa, sitä ei voi tietää mitä tapahtuu ja ennen kun meillä oli lapsia, se oli paljon helpompaa, koska se oli vain meidän oma päätös. Me sanoimme että me viihdymme Suomessa ja kyllä me jäämme tänne, jos vain on mahdollista, jos on työssä ja... mutta nyt kun on lapsia, se tuntuu joskus vähän outo, että me asumme täällä ja me olemme kaikki (koko perhe) saksalaisia ja joskus vanhin tyttö kysyy: ”Miksi me asumme täällä kun kaikki puhuvat suomea täällä ja miksi me emme asu Saksassa, jossa kaikki puhuvat saksaa?” Se tuntuu vähän oudolta. (nainen 35A)

Yksi naisista oli myös sitä mieltä, että hänen lapsensa eivät osaisi puhua riittävän hyvin entisen kotimaan kieltä. Lapset olivat opetelleet kieltä ainoastaan Suomessa, eivät maassa, jossa sitä puhutaan äidinkielenä. (nainen 35B; nainen 35C.) Suurin osa haastateltavieni miehistä oli myös työelämässä, joten naisten mielestä miehen hyvän työtilanteen takia Suomesta ei voisi lähteä. Yhtenä syynä esiin nousi myös taloudellinen tilanne. Entisessä kotimaassa käynti pystyttiin rahoittamaan mutta sinne lopullisesti jäämistä ei. (esim. nainen 35C; nainen 44.)

Naiset, jotka olivat kotoisin Lähi-idän alueelta, Afrikasta ja Kaakkois-Euroopasta haaveilivat omakotitalon rakentamisesta kotimaahan palattuaan. Haaveet talon suhteen saattaisivat toteutua kuitenkin vasta eläkeiällä, jolloin lapset ja työt eivät olisi enää esteenä muutolle. Yksi haastatteleistani naisista suunnitteli muuttoa takaisin entiseen, lapsuudenaikaiseen kotitaloonsa. Hänen ajatustaan paluumuutosta kehysti myös velvollisuuden tunto kotitalon huolehtimisesta.

Tai haluan mennä, mä en tänne haluais jäädä asumaan. Mutta silloin kun tulimme tänne, sanoin, et lapsen pitäis mennä Suomessa koulun. -- alust lähtien minä olen sanonu mun miehelle, et mä tulen asumaan siin talossa, mistä minä olen niinku aina asunut. Mä sanoin sen mun vanhemmille, et teijän täytyy jaksaa kyllä viel muutama vuosi, et en mä noin nopeasti tule mut kyl mä sit tulen. Se on mun halu. Mä tiedän, että miehellä on suuret ongelmat sen kanssa, hän ei halua missään nimessä sinne mennä. -- ja jopa niin olen sitä miettinyt, että jos kuolisin, tässä nyt jostain syystä mä haluis, että mut haudataan mun kotiin. (nainen 35B)

Liisa Malkin (2012, 30) mukaan maaperään kohdistuvien tunteiden selkeä osoittaminen kertoo lojaalisuudesta kansaa kohtaan. Esimerkiksi vieraalla maaperällä kuolleiden ihmisten tuhkat tai ruumiit kuljetetaan takaisin heidän kotimaihinsa. Alkuperäinen tai kansallinen maaperä on tärkeä myös kuoleman hetkellä.

Eräs toinenkin nainen kertoi toiveestaan tulla haudatuksi entisen kotimaansa multiin:

-- mut ajattelin sitä, että mä kuolisin mejän maassa paremmin, jos mä oisin tosi vanha niin tiiäksä, mut haudattais sinne mieluummin ku tänne. Vaiks täällä on jo nyt muslimihauta, mut ei, mä haluun sinne mun mummojen ja vaarien viereen... (nainen 23)

Naisen mukaan eläminen hänen entisessä kotimaassaan olisi tosin taloudellisesti ja ilmastollisesti hyvin haastavaa. Myös uskonnolliset sodat aiheuttavat osaltaan jatkuvaa pelkoa ja epävakautta. Vaikka kaipuu omaan kotimaahan on suuri, kokee hän, että Suomessa eläminen on positiivinen mahdollisuus. (nainen 23.)

U: Tavallaan toi kuulostaa siltä, että sä haluaisit asua siellä ja siellä on kaikkii kivoja virikkeitä ja on sukulaisia, mut sit taas toisaalta...

H: Niin.

U: Onks se vähän niinku tämmönen kaksjakonen asia?

H: On joo, et se on niin hankala päättää. Ja sit taas ku meillä on tilaisuus olla jossain muualla... Jos ei ois tilaisuutta olla jossain muualla niin kyllä jäis sinne.

U: niin niin...

H: Se tekee tän et... ja sit se ei oo mun oma juttu, vaan ku mä meen sinne, mä olin siel yksin neljä vuotta niinku, mut nyt ku on lapset... se on niin hankalaa ku ne lapset... se poikakin kun se ei saa nukuttua ku siellä on niin kuuma ja hän itkee koko ajan sitä, et hän halua pois sielt, niin en mä voi jäädä sinne. (nainen 23)

6.6 Maahanmuuttajan kuuluminen

Eero Sappisen (2000, 31) mukaan arkielämän ymmärtämisessä identiteetin käsite on ensiarvoisen tärkeä. Identiteetti voidaan tulkita käsityksiksi itsestä, yhteenkuuluvuudesta tai esimerkiksi ajatelluista luonteenomaisista ominaisuuksista, jotka kaikki voidaan suhteuttaa niin kaupunkielämään kuin makrotason muutoksiinkin. Identiteetti on tärkeä tekijä yksilöiden ja yhteiskuntien suhdetta määrittäessä sekä pohdittaessa niitä tekijöitä, jotka saavat yksilön tuntemaan kuuluvansa johonkin. (Hall 1999, 21–23.) Usein kansallinen identiteetti korostuu kaikkia muita ja moninaisia identifikaatioita voimakkaimmin

(Lehtonen 2004a, 197). Globalisaation seurauksena kansallisuutta tulee kuitenkin tarkastella vain yhtenä useista kuulumisen muodoista (Lehtonen 2004b, 270). Kansojen oletetaan usein kiinnittyvän tiettyyn tilaan ja kartalle määritettävään paikkaan. Ihmiset usein myös itse ajattelevat olevansa juurtuneita paikkaan. Samoin puhe sukulaisuudesta ja kotimetäforista assosioituu johonkin sellaiseen, johon ihminen on luonnollisesti sidottuna. Kun asioiden ajatellaan pysyvän paikoillaan, syntyy niin sanottu kansallinen maantiede, jossa maailma jakaantuu toisensa poissulkeviin maailmanjärjestyksen yksiköihin. Maahanmuuttajat kuitenkin rikkovat liikkuvuudellaan käsitystä paikkaan juurtuneisuudesta. (Malkki, 2012, 31, 37–38.)

Monipaikkaisuus viittaa ihmisten arkisia elinympäristöjä leimaavaan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuuteen, joka on toistuvaa siirtymistä paikasta toiseen. Monipaikkaisuutta voidaan katsoa strategiana ja elämän kontekstualisoinnin käytäntönä, jonka avulla liikkuva toimija ennemminkin liittyy johonkin kuin etäänny jostakin. Maahanmuuttajan arki on suurimmalla osalla muuttunut monipaikkaiseksi tai kansainväliseksi juuri lisääntyneen liikkuvuuden takia. (Rolshoven 2007, 22–25; Rolshoven 2008, 12, 22–23.)

Laura Huttusen (2006, 77–78) mukaan maahanmuuttajien transnationaali eletty tila muodostuu useamman konkreettisen paikan synteessä ja näiden paikkojen välisessä tilassa. Tällä hän tarkoittaa sitä, että toisella maantieteellisellä sijainnilla ei ole arvoa ilman toista. Suhde entiseen kotimaahan määrittää maahanmuuttajan kokemusta tämän hetkisestä kotimaasta, Suomesta. Näiden paikkojen välisyydelle on merkitystä juuri silloin kun maahanmuuttaja miettii esimerkiksi mahdollisuutta palata asumaan entiseen kotimaahansa tai kun hän vaihtoehtoisesti pohtii syitä jäädä Suomeen. Toisaalta paikkojen välisyys ilmenee esimerkiksi kotimaan tapojen ja käytänteiden tuomisena Suomeen. Kolmanneksi välisyyden voidaan ajatella merkitsevän maahanmuuttajien paikallisen rajojen yli ulottuvia kumpaankin suuntaan kurottuvia sosiaalisia suhteita. Neljänneksi välisyys tarkoittaa matkustamista entiseen kotimaahan vierailukäynneille. Näitä diasporisia paikkojen välisiä suhteita olen käsitellyt tutkimukseni edellisessä luvussa.

Diasporisen identiteetin sisällä on nähtävissä erilaisia suuntautumisen versioita. Maahanmuuttajan suuntautuminen entiseen kotimaahan saattaa olla aktiivista, erilaista epärointiä tai varmuutta, riippuen siitä, millaiseksi maahanmuuttaja kuvittelee tulevaisuuden elämänsä maassa. (Huttunen 2002, 333–335.) Se millaiseksi maahanmuuttajan elämä Suomessa muodostuu vaikuttaa myös omalta osaltaan siihen, onko heillä tarvetta suunnitella tai toivoa kotiaan jonnekin muualle. Toisaalta maahanmuuttajien lähtömaiden tapahtumat vaikuttavat väistämättä siihen, onko näitä maita mahdollista edes ajatella kotimaina. Jos maahanmuuttaja puolestaan ei haaveile kotimaahan paluusta on hänen diasporinen asentonsa erilainen kuin henkilöllä, joka toivoo paluuta. (Huttunen 2002, 2010.)

Huttunen (2002, 333–335), mainitsee, että varsinkin pakolaisina maasta lähteneet voivat liittää entiseen kotimaahan niin voimakkaita pahan kokemuksia, että paikka menettää kodinomaiset piirteensä. Tällaisissa kokemuksissa entinen kotimaa ei houkuttele takaisin. Pakolaisina Suomeen tulevien suhdetta menneeseen värittää väistämättä se, että he ovat joutuneet lähtemään pakon sanelemina. Toiset saattavat muistaa entisen kotimaan nostalgisena hyvänä kotimaana tai kuvitella sen poikkeustilan (pakolaisuuden) jälkeiseen aikaan hyvänä kotina. Oman tutkimukseni pakolaistaustaistaiset naiset toivoivat ikävistä henkilökohtaisista kokemuksistaan huolimatta takaisin entiseen kotimaahansa. Näen siis, että nämä naiset ajattelivat entisen kotimaansa pakolaisuuden ajanjakson jälkeisenä hyvänä kotimaana. (nainen 30; nainen 44.)

U: -- niin, onks sulla koskaan semmosta olo, et sä halusisit sinne takas, muuttaa?

H: Kotimaa[ha]n?

U: Niin. Haluaisitko?

H: Nyt?

U: Esimerkiksi nyt tai tulevaisuudessa?

H: Tottakai! Kato, koska sukulaiset ovat siellä -- (nainen 44)

Edellisen sitaatin naisen diasporinen asento oli siis suuntautunut omaan entiseen kotimaahan.

H: Täällä on mun koti ja täällä on mun paikka. Et mä aion täällä elää ja pitää mun lapsetkin täällä. Koska ei siellä (entisessä kotimaassa) voi elää, ei. Siellä on viel sota ja... ei tiedä mitä tapahtuu, tiiäksä. Menee kauppaan ja tulee kuolleena takas. -- pitää pelätä koko ajan. (nainen 23)

H: Haluan elää siel ja haluan olla siel, mut siel on vaikeet elää ja asua.

U: Entäs jos nyt tällä hetkellä mietitään, on vaikeeta kun on nää sodan jälkiseuraukset ja epävarmuutta.

H: Ei oo sota. Kuumuus tekee tätä kans.

U: Kuumuus, aaa...

H: Siel on niin kuuma, et sä et kestä sitä ja sitte ku siel katkee se sähkö kokoajan, ja vaik sä laittaisit niin paljon rahaa, et sä pysty tekemään ittelles sähköä. Se maksaa niin paljon se sähkö et... ne antaa sulle, ajattele, kaks tuntii sähköö ja sit kaheksan tuntii se on poissa ja siel on joskus kuuskymmentä kuumuutta. Miten sä kestät sitä ilman, siel on nää... kylmälaitteet, jotka.

U: Joo joo, siis ilmastointilaitteet?

H: Ilmastointilaitteet, niin miten sä kestät ilman niitä?

U: Joo, no en kyllä ymmärrä...

H: Niin sen takii. Aattele, me ollaan koko ajan suihkus, ihan koko ajan suihkus -- (nainen 23)

Ensimmäisessä sitaatissa haastateltavani viittaa šia- ja sunnamuslimien väliseen uskonkiistaan. Kun haastateltava oli viimeksi käynyt entisessä kotimaassaan, oli hän nähnyt räjähdysten, joka oli esimerkki maassa meneillään olevista uskonnollisista konflikteista. Vaikka nainen haluaisi elää entisessä kotimaassaan, näyttää hänen diasporinen asentonsa suuntautuvan Suomeen. Nainen on kääntänyt puoliksi selkensä entiselle kotimaalleen, koska kokee, että joutuisi elämään siellä ainaisessa pelossa sekä epämiellyttävän kuumassa ilmastossa. (nainen 23.)

Yksi naisista selitti monisyistä kuulumistaan seuraavasti:

H: -- joo olen halislainen turkulainen --

U: No koetko sä olevas suomalainen?

H: En usko, koska minä en ole suomalainen. Miksi minä olen suomalainen? Koska kun minä sanon itse suomalaiselle, kun joku suomalainen näkee minut, hän sanoo ”Hei sanoitko sinä suomalainen?” Esimerkki, kun sinulla on suomalainen passi, sä ajattelet itse, et en minä ole suomalainen, minä olen niin ulkomaalainen. -- mä tunnen itteni ulkomaalaiseksi.

U: Elikkä susta tuntuu, että sä oot [omanmaalainen?]

H: Mä olen [omanmaalainen]. -- minun koti on [entinen kotimaa] (nainen 31)

Haastateltava koki itsensä ulkomaalaiseksi, koska oli kohdannut ihmettelyä esitellessään itsensä suomalaiseksi. Vaikka hänellä oli Suomen kansalaisuus, ei hänen identiteettinsä taipunut siihen. Toisaalta hän koki itsenä ylpeäksi turkulaiseksi muissa kaupungeissa vieraillessaan.

-- esimerkki kun minä menen Tampere, siellä mä sanon (demonstroin omaa puhettaan) ”Joo mä on niin turkulainen. Mä tykkään, Turku on parempi kun tää, mä haluan mennä pois täältä!” (nainen 31)

Naisen diasporinen asento on suuntautunut vaillinaisesti entiseen kotimaahan. Hän tuntee kuuluvansa edelleen entiseen kotimaahansa mutta ei aktiivisesti suunnittele takaisinmuuttoa.

U: Joo okei. No mut haluaisitko sä palata takasin [entiseen kotimaahan], muuttaa sinne kokonaan takaisin?

H: Joo, joskus niin mä ajattelen noin.

U: Joskus ois kivaa... mut et yhtään osaa sanoa, et millon?

H: Niin en osaa sanoa, mutta joskus mä ajattelen noin koska...

U: Millon se vois tapahtua?

H: Se minä en osaa sanoa.

U: Niin.

H: Niin mutta minä ajattelen. (nainen 31)

Tarmion pro gradussa (2013, 70) koti linkittyi usein vahvasti ajatukseen suomalaisesta fyysisestä kodista, mutta kotimaa saattoi silti olla entisessä kotimaassa. Toisaalta, vaikka

kodin määrittely tuntui usein selkeältä, oli vastausta kysymykseen kotimaasta vaikeampi löytää. Kotimaa olikin Tarmion mukaan haastatteluissa usein puheessa ”ehkä molempia”, ”puolet ja puolet” ja ”sekä siellä että täällä”. Samankaltaisia kokemuksia kuulin myös omilta haastateltaviltani:

U: Missä sun mielestä tuntuu, et niinku sun, mihin sä koet kuuluvasi? Tuntuuko susta siis siltä, että sä kuulut nimenomaan suomeen, vai jonnekin muualle?

H: On puolet.

U: Puolet..?

H: Suomen tai [entisen kotimaan] (nainen 30)

Myös kiintyminen kotialueeseen vaikuttaa paikantunteen syntymiseen. (Saarikangas 2007, 124). Jos Halinen miellettiin kotiympäristöksi, saatettiin oma identiteettikin kokea helpommin halislaiseksi (esim. nainen 35B). Eräs haastateltavani ihanoi Halisten aluetta niin paljon, että hän ei halunnut muuttaa alueelta pois vaikka hänen nykyinen asuntonsa ei kodilta tuntunutkaan.

U: Halisissa, eli se olis tavallaan se toive, et se sais olla omakotitalo ja Halisissa?

H: Tai katsotaan nyt, kyl myös läheltä. Minä katson Kaarina ja Lieto, koska ne tulee aika lähelle sinne Halisiin ja katson myös välillä Röntämäen tai jotain muuta... jos tuntuu, et olis oikee talo, niin se olis siitä kiinni loppujen lopuks, mut meidän molempien (haastateltavan ja hänen miehensä) toivealue on Halinen, me ei haluta sieltä pois mut... (nainen 35B)

H: Mä en kaipaa sitä niinku Turkuu. Mulla ei oo pakko mennä keskusta... koska mä en oo mikään iso kaupunki-ihminen. Mä en tykkää siitä, et sen takia ehkä ja mä tykkään asua siin alueella, mä tykkään et siinä on just ne ulkomaalaiset ja kansainvälinen fiilis just mikä se on, ne nuoret kans ja se muinaisalue ja se historia, mikä sillä on. Niin on se just mikä mulle merkitsee enemmän kuin joku kauppakeskus tai joku uusi leffateatterihommeli, tässä keskustassa. (nainen 35B)

Tässä sitaatissa on nähtävissä Lefebvren havaitun tilan ulottuvuus sillä haastateltavani kiintyminen alueeseen oli tapahtunut luonnon eli häntä ympäröivän tilan kautta, ei niinkään

rakennetun ympäristön myötävaikutuksesta. Nainen koki olevansa enemmän halislainen kuin turkulainen, koska vietti enemmän aikaa kotialueellaan kuin keskustassa tai muissa kaupunginosissa. Toisaalta samaan aikaan hän ei tuntenut oloaan lainakaan suomalaiseksi vaan edelleenkin entisen kotimaansa kansalaiseksi.

U: -- no entäs sitten tota, tuntuuks susta et sä oot suomalainen jo?

H: Ei.

U: Ei tunnu yhtään.. Eli jos sä mietit.. elikkä onks se niin et susta tuntuu et sä oot [omanmaalainen?]

H: Kyllä.

U: -- et missä koet sun kotisi olevan?

H: [Entisessä kotimaassa.] (nainen 35B.)

H: Tai haluan mennä, mä en tänne haluais jäädä asumaan. -- alust lähtien olen sanonut mun miehelle, et mä tulen asumaan siin talossa, missä minä olen niinku aina asunut. -- Se on semmonen asia, joka seisoo meidän välissä. Me ei olla sitä loppuun asti keskusteltu ja se voi aina olla huomenna jo, jos joku on kuolemassa, minä tai mun vanhemmat tapahtuu jotain, koska hekin ovat aika vanhoja jo. Et se on semmosta, en tiedä, mutta minulla on oikeesti se halu ja mä olen sanonut, et jos lapset on niin isot, että he pärjää. (nainen 35B)

Haastateltava oli ilmoittanut miehelleen jo parisuhteen alussa halustaan muuttaa takaisin kotimaahansa, omaan lapsuudenaikaiseen kotiinsa. Muihin naisiin verrattuna kyseisellä haastateltavallani oli päämäärätietoisin halu palata entiseen kotimaahansa. Näen, että naisen diasporinen asento on selkeästi suuntautunut entistä kotimaata kohti.

Yksi haastateltavista naisista kertoi, että hän ei tuntenut oloaan kotoisaksi Halisissa vaikka hän oli mieltynyt Halisten alueeseen, siellä monia vuosia asuneena. Syy tähän negatiiviseen kokemukseen oli sosiaalinen.

U: Ja on ollu niinku ihan rauhallista..?

H: Ei oo...

U: Ei oo ollu??

H: Et mä huomasin nyt ku mä menin naimisiin, ja mullon lapset ja mä asun kotona mun miehen kanssa, ja meen ulos ja tuun ja... niin ihmiset rupes vihaamaan mua. Et niitten mielestä mä käyttäydyn huonosti ku mä puen kireitä vaatteita.

U: Mut oletsä käyttäytynyt tällä tavalla niinku ennen ku sä menit naimisiin?

H: Ne ei kattonu mua ennen, koska mä olin silloin mun äidin luona ja mä olin lapsi ja mä lähdin, neljä vuotta pois ja tulin takas. Ja mä tulin nyt naisena takaisin ja lapset ja kaikki, niin sit naisilla rupes tulee jotain niinku mua vastaan... (nainen 23.)

Nainen tunsi olonsa ahdistuneeksi Halisissa asuvan islaminuskaisen naapuruston kriittisen silmän alla. Hän haluaa kuitenkin ehdottomasti jäädä Suomeen, koska kokee kuuluvansa maahan.

Haluan löytää uuden paikan, jossa vois alottaa kaiken niinku puhtaalta pöydältä. Ilman mitään ikäviä ihmisiä. Jossain semmosessa paikassa, missä meidän perhe sais olla ihan rauhassa. (nainen 23.)

Useampi naisista piti Halista nimenomaan mukavana asuinalueenaan, mutta koti, jossa he asuivat, ei ollut ”se oikea”. Se ei tuntunut kodilta, vaan koti oli jossain muualla. Yksi haastateltavistani ei kokenut Halisten alueen edustavan itselleen erityistä kotiympäristöä. Nainen oli muuttanut perheineen Halisiin ainoastaan alueen sijainnin ja alhaisten asumiskustannusten takia.

Halinen is (hopefully) only a station on my way to finding a good house for all of us. It is just affordable right now. I do feel at home here at all.²¹ (nainen 39)

²¹ Halinen on toivottavasti vain yksi pysäkki matkallani, ennen kuin löydän hyvän talon meidän perheelle. Se on juuri nyt vain sellainen, mihin meillä on varaa. En tunne oloani ollenkaan kotoisaksi täällä.

7. GLOBALISOITUVA KOTI MAAHANMUUTTAJAN PAIKKANA

Kodilla on sosiaalisen elämän keskuksena kaksi luonnetta, joista toinen on subjektiivinen turvallisuuden alue ja toinen objektiivinen tila. Nämä yhdessä mahdollistavat kodin toimintaympäristön laajentumisen esimerkiksi kotitalosta kotimaahan. Näin rakentuvilla paikan ulottuvuuksilla on moninaisia vaikutuksia paikkoja koskeviin käsityksiin, paikkojen tuntemiseen, esittämiseen ja representaatioihin. (Jürgenson 2004, 11.) Ihmisten lisääntynyt, maailmanlaajuinen liikkuvuus on vaikuttanut olennaisesti kodin perinteiseen paikkastatukseen (Tuan 2006, 27). Sen seurauksena myös ajallisten ja paikallisten välimatkojen on todettu pienentyneen (Siim 2006, 104). Kansallisvaltioiden poliittiset ratkaisut luovat jatkuvan ”liikekoneen”, jossa muuttajat, turistit ja pakolaiset ylittävät rajoja ja rakentavat translokaalisia paikkoja, joissa eri aluetasoilla paikalliselta ja globaalille tapahtuvat prosessit kohtaavat (Appadurai 2006).

Koti on kerrostunutta muistia, sillä se on aina jossain suhteessa niihin koteihin, joita olemme eläneet, elämme tai kuvittelemme joskus elävämme. Mielikuva jostain aiemmin koetusta, toisenlaisesta tavasta määrittellä kotia ja sen käytäntöjä viittaa monikotisuuteen. (Vilkkö 2007, 19.) Näitä eri aikatasoilla sijaitsevia maahanmuuttajan kodinkokemuksia olen pyrkinyt tuomaan tutkimuksessani esille.

Haastatteluissa minulle annettiin kuva entisestä kodista, tyyneyden ja hyvänolon tyyssijana. Vaikka entisen kotimaan olosuhteet saattoivat haastateltavien mielestä olla huonommin kuin Suomessa, oli sen merkitys näissä kertomuksissa ensiarvoisen merkittävä. Entinen kotimaa muistutti olemassaolostaan päivittäin ja näkyi maahanmuuttajien elämässä esimerkiksi erilaisten yllärajaisten käytänteiden avulla. Tuttaviin ja sukulaisiin pidettiin säännöllisesti yhteyttä Internetin välityksellä mutta näissä maissa myös vierailtiin. Omien kulttuuristen tapojen ylläpitäminen kuten etnisen ruuan laittaminen ja äidinkielen puhuminen perheen kesken viittaavat maahanmuuttajan yllärajaiseen arkeen ja kytkevät entisen kotimaan siten osaksi Suomessa elettyään arkeen.

Halisissa sijaitseva nykyinen rakennettu koti ei näyttäytynyt haastatteluissa merkittävänä paikkana. Näen, että se ei edustanut kenellekään tulevaisuuden kotia, vaan se oli pikemminkin pysäkki matkan varrella siihen ”oikeaan kotiin”. Vaikka osalla naisista asui ystäviä Halisissa, sain käsityksen, että haastateltavien sosiaaliset kontaktit lähiön alueella olivat suhteellisen löyhät. Syyksi tähän näen alueen monikulttuurisen asukaspuhjan. Muutamassa haastattelussa monikulttuurisuus koettiin enemmän negatiiviseksi kuin positiiviseksi seikaksi esimerkiksi sosiaalisen kontrolloinnin sekä äänekkäiden naapureiden takia. Alueen maineeseen naiset suhtautuivat neutraalisti, vaikka suurin osa heistä epäilikin Halisilla olevan huono imago. Negatiivista mainetta tärkeämpänä seikkana haastatteluista nousi esiin Halisten luonto, joka vaikutti olevan jokaisen haastateltavan mielestä alueen vetovoimainen tekijä. Luonnon sekä Aurajoen perusteella aluetta arvotettiin ja arvostettiin, sillä vapaa-ajan toiminnot sijoittuvat pääasiallisesti Halisten ympäristöön, kaduille, lasten leikkipaikoille, metsään ja luontopoluille. Alueen palveluihin oltiin myös suhteellisen tyytyväisiä vaikka juuri palveluiden puutteen takia, naiset joutuivat hoitamaan asioitaan lähiön ulkopuolella.

Vaikka omat kulttuuriset tavat näyttäytyivätkin tärkeinä kodin määrittäjinä, pystyi haastatteluista havaitsemaan myös paikallisuuden merkityksen arjen toiminnoissa. Esimerkiksi ruoka- ja juhlatraditioiden sekoittaminen ja yhdistäminen suomalaisten vastaavien kanssa edustaa selkeästi kulttuurien kohtaamista ja täten maahanmuuttajien omaa, alituisen uusiutuvaa kulttuuria (Nikunen 2012, 169, 172). Yksi haastateltava kertoi, että jääkiekon maailmanmestaruuskisojen aikaan, koko perheen jännittäessä, hän oli tokaissut menevänsä rukoilemaan Suomen joukkueen puolesta. Nainen oli jo lähdössä, kun hänen miehensä huusi: ”Ei tarvitse, Suomi teki maalin!” (nainen 44.) Tapojen ja käytäntöjen välillä luoviminen sekä erilaisten kulttuuristen tapojen pohtiminen ja yhdisteleminen on neuvottelua omien ja suomalaisten kulttuurien välillä. (Nikunen 2012, 169, 172).

Naisten diasporiset asennot erosivat toisistaan jonkin verran. Asentojen variaatio kertoo kodin etsimisestä tilassa mahdollisuuksien ja rajoitusten välillä. Diasporinen asento suuntautuu eri tavoin sinne, missä hyvä koti on mahdollinen ja pois sieltä, missä elämä käy

vaikeaksi. Esimerkiksi vahva kiinnittyminen entisen kotimaahan kotiin saa toivomaan paluuta sinne tulevaisuudessa. Nykyisessä kodissa viihtyminen puolestaan saa toivomaan juurtumista ja tulevaisuutta siihen tulevaisuudessakin. (Huttunen 2002, 329.) Paluumuuton ajatus kehysti haastatteluissani kuviteltua tulevaisuuden kotia, sillä haastatteluaineistossani yhtä naista lukuun ottamatta kaikki halusivat palata elämään takaisin kotimaahansa. Paluumuuton esteenä saattoivat kuitenkin olla erinäiset Suomeen kiinnittävät syyt, kuten Suomessa syntyneet lapset, suomenkielen oppiminen ja avioliitto suomalaisen miehen kanssa. (Huttunen 1999, 4.) Ratkaisuja Suomeen jäämisestä tai poislähtemisestä tehtiin ja suunniteltiin nimenomaan perheen ehdoilla. (Huttunen 2002, 337.) Näen, että kotiin palaamisen toiveesta huolimatta naiset ovat useita vuosia Suomessa asuneina enää vain vaillinaisessa diasporisessa asennossa kotimaahansa. Aktiivinen paluun suunnittelu on siis muuttunut naisesta riippuen joko epäroinniksi tai varmuudeksi kahden kodin välillä tapahtuvaksi transnationaaliseksi toimijuudeksi. (Huttunen 1999, 4.) Suurin osa naisista koki myös jo indentifioituvansa oman kotimaansa lisäksi Suomeen, Turkuun tai Halisiin.

Anni Vilkkonen (2010b, 37) kirjoittaa, että omaelämäkerrallisissa kotikertomuksissa kodin ja kuulumisen tärkeimmäksi tekijäksi nousee usein läheisten ihmisten keskinäissuhteet, jolloin tilan ja paikan teemat jäävät näin ollen toissijaisiksi. Kertojille koti on ennen muuta perheessä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Haastattelumateriaaliani vasten tarkasteltuna voin väittää, että Halisissa asuvan maahanmuuttajanaisen kodin kokemus määrittyi ensisijaisesti siis sosiaalisen elämän sekä entiseen kotimaahan liittyvien kulttuuristen ja symbolisten suhteiden sekä kautta. Kaiken kaikkiaan koti ei merkityksellistynyt naisille ainoastaan tietyn maantieteellisen pisteen kautta, vaan se oli pikemminkin mentaalinen, tunnetila ja ajatus.

U: -- kerro mulle, mitä koti merkitsee sinulle?

H: Hmm, oikeestaan kaikki..koska mä olen kotona rauhassa.

U: Sä oot kotona rauhassa..

H: Joo. Tärkein asia, mun lapset ja mies.

U: Se, et he on siel kotona, et ne kuuluu siihen..?

H: Joo, niin ei se paikka oikeestaan oo mut se mun koti on mies ja lapset

(nainen 23)

LÄHDELUETTELO

Painamattomat lähteet

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkistot, TYKL-kokoelma, Turun yliopisto.

Aho, Jassi 2009. *Moisio - etnologinen tulkinta turkulaisen kaupunginosan alueidentiteetistä*. Pro gradu-tutkielma. Kulttuurien tutkimuksen laitos/ Humanistinen tiedekunta. Turku: Turun yliopisto. TYKL/kk/2722.

Ikonen, Ulpu-Maria 2015. Pro gradun haastattelut. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, kansatiede. Turku: Turun yliopisto. TYKL/aud/ 1060–1069.

Nainen 23. TYKL/aud/1060

Nainen 30. TYKL/aud/1061

Nainen 31. TYKL/aud/1062

Nainen 35A. TYKL/aud/1063

Nainen 35B. TYKL/aud/1064

Nainen 35C. TYKL/aud/1065

Nainen 39. TYKL/aud/1066

Nainen 43. TYKL/aud/1067

Nainen 44. TYKL/aud/1068

Nainen 55. TYKL/aud/1069

Tarmio, Nora 2013. ”Suomessa mä olen bosnialainen ja Bosniassa mä olen Bosnian suomalainen” Bosnialaistaustaisten nuorten aikuisten etninen ja paikallinen identiteetti uudessa ympäristössä. Pro gradu -tutkielma. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, kansatiede. Turku: Turun yliopisto. TYKL/kk/2739.

Tiilikkala, Maria 2010. ”Tieto on aina omaa” Maahanmuuttajataustaisten nuorten

koulutusvalinnat monikulttuurisessa Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, kansatiede. Turku: Turun yliopisto. TYKL/kk/2724.

Virtanen, Timo 1995. *Läheinen kaukainen toiseus. Kaupunkikansatieteellisen tutkimustavan tarkastelua*. Lisensiaattityö. Suomalainen ja vertaileva kansatiede. Turku: Turun yliopisto. TYKL/kk/1949.

Muut painamattomat lähteet

Rönkkö, Taina 2010. *Maahanmuuttajanaisten asumiskokemukset Turussa – Haastattelututkimus sosiaalisten suhteiden merkityksestä asumisessa*. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos, sosiologia. Turku: Turun yliopisto.

Kirjallisuus

Al- Amal Halal-liha.

Miksi Halal? [online]

<http://www.halalliha.fi/index.html>

[5/2014].

Apo, Satu & Kinnunen Eeva-Liisa (toim.) *Perinteentutkimuksen terminologia 1998–2001*. 3. korjattu painos. Folkloristiikan oppiaine. Helsinki: Helsingin yliopisto. [online]

<http://www.helsinki.fi/folkloristiikka/opiskelu/terminologia.htm>

[10/2014].

Aro, Laura 2001. Kerrottu ja laulettu koti. – Ilmari, Vesterinen & Bo, Lönnqvist (toim.) *Pandoran lipas. Virvatulia esineiden maailmasta*. Tietolipas 179. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 165–192.

Barth, Fredrik 1969. *Ethnic groups and boundaries. The social organization of culture*

difference. Bergen: Universitetsförlaget.

Ehn, Billy & Klein, Barbaro 1994. *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskapliga reflektivitet*. Stockholm: Carlssons.

Felski, Rita 2000. *Doing time*. New York: New York University Press.

Forsander, Annika 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. – Annika, Forsander, Elina, Ekholm, Petri, Hautaniemi, Ali, Abdullahi, Anne, Alitolppa-Niitamo, Eve, Kyntäjä & Nguyen, QuncCuong, 2001. *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: WSOY. 31–56.

Franzén, Mats 2004. Rummets tvära dialektik – Notater till Henry Lefebvre. – Thomas, Johansson & Ove, Sernhede (toim.) *Urbanitetens omvandlingar*. Göteborg: Daidalos. 49–63.

Geertz, Clifford 1973. *The interpretation of cultures. Selected essays*. New York: Basic Books.

Gehl, Jan 1987. *Life Between Buildings: Using Public Space*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Haarla, Risto, Lehtinen, Marja, Grönros, Eija-Riitta, Kolehmainen, Taru, Nissinen, Irma & Kantokoski, Sinikka 1996. *Suomenkielen perussanakirja. Ensimmäinen osa A-K*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki: Oy Edita ab.

Haikkola, Lotta 2010. Etnisyys, suomalaisuus ja ulkomaalaisuus toisen sukupolven luokittelussa. – Tuomas, Martikainen & Lotta, Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Tietolipas 233. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 219–238.

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. – Mikko, Lehtonen & Olli, Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino. 85–128.

Hall, Stuart 2003. Monikulttuurisuus. – Mikko, Lehtonen, & Olli, Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino. 233–280.

Hannerz, Ulf 1992. *Cultural Complexity: Studies in the Social Organization of Meaning*. New York: Columbia University Press.

Hannerz, Ulf 1998. Transnational research. – H. Russell Bernard (toim.) *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. London: Altamira Press. 235–255.

Hietala, Leena 1995. Nakit riisillä. Indokiinalaisen ruokakulttuurin sopeutuminen Suomeen. – Åström, Anna-Maria (toim.) *Meikäläisiä muukalaisia. Kulttuurien kohtaaminen käytännössä*. Ethnos- toimitte 9. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry. 91–98.

Horelli, Liisa 1982. *Ympäristöpsykologia*. Espoo: Weilin+Göös.

Huokuna, Tiina 2010. Ensimmäinen oma koti 1960-luvulla. Esineitä, muistoja ja merkityksiä. – Anni, Vilkkonen, Asko, Suikkanen & Johanna, Järvinen-Tassopoulos (toim.) *Kotia paikantamassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 105–125.

Huttunen, Laura. 1999. *Koti, paikka ja identiteetti maahanmuuttajien omaelämäkerroissa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Huttunen, Laura 2002. *Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 861. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Huttunen, Laura, Löytty, Olli & Rastas, Laura 2005. Suomalainen monikulttuurisuus.

Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. – Anna, Rastas, Laura, Huttunen & Olli, Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino. 16–37.

Huttunen, Laura 2006. Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila. – Tuomas, Martikainen (toim.) *Ylijäinen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura ry:n julkaisuja. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 55–82.

Huttunen, Laura 2012. Historialliset kontekstit ja asioiden järjestys. Johdatusta Liisa Malkin teksteihin. – Liisa, Malkki. *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike*. Tampere: Vastapaino. 7–23.

Hylland Eriksen, Thomas 2007. *Globalization: the key concepts*. Oxford, New York: Berg.

Islamopas.

Islamilaiset juhlat ja pyhäpäivät [online]

<http://www.islamopas.com/index.html>

[5/2014].

Islamopas.

Islamin harjoittaminen ja elämäntavat. [online]

<http://www.islamopas.com/index.html>

[5/2014].

Jokinen, Eeva 2005. *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Noora, Lahtinen, Susanna & Aho, Jassi 2007. Halinen arkistojen valossa. – Hanneleena, Hieta (toim.) *Ihminen ympäristössään – Elämää Halistenkosken pohjoispuolisella Aurajokirannalla*. Kenttätutkimuskurssin raportit. Turun yliopisto, kansatiede. 3–10.

Jürgensson, Aivar 2004. Kotipaikka ja kotimaa. Esimerkkejä Virosta. – Seppo, Knuuttila

(toim.) *ITE paikalla*. Nykykansantaiteen vuosikirja 3. Helsinki: Maahenki oy. 10–14.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2005. *Näköaloja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1038. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Keskinen, Suvi & Vuori, Jaana 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. – Suvi, Keskinen, Anu, Hirsiaho & Jaana, Vuori (toim.) *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa*. Tampere: Tampere University. 7–35.

Knuuttila, Seppo 1998. Menneisyys identiteetin paikkana. – Sakari, Hänninen (toim.) *Missä on tässä?* SoPhi. Jyväskylä: Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18. 17–41.

Kortteinen, Matti 1982. *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.

Kuusela, Anna 2006. *Alueen maine heijastuu asuntojen hintoihin Turussa. Huono-osaisuus keskittyy vahvasti tiettyihin lähiöihin*. Turun Sanomat. Kotimaa. 31.10.2006.

Laitinen, Riitta 2002. Koti, paikkaidentiteetti ja muutokset Navajoen yhteiskunnassa 1800-luvulla. – Taina, Syrjämaa & Janne, Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Historiallinen arkisto 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 195–210.

Lappi, Tiina-Riitta 1997. *Mielikuvia kaupungista. Ympäristösuhteen etnologista tarkastelua Jyväskylän Kuokkalassa*. Etnologian laitos. Tutkimuksia 32. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Lappi, Tiina-Riitta 1999. Katse kaupunkiin. – Bo, Lönnqvist, Elina, Kiuru & Eeva, Uusitalo (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 238–246.

Lappi, Tiina-Riitta 2007. *Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa*. Jyväskylä: University printin House.

Lappi, Tiina-Riitta 2013. Kuinka mennyt merkityksellistyy kaupunkipuhunnoissa? – Katri, Lento & Pia, Olsson (toim.) *Muistin kaupunki. Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 324–37.

Lefebvre, Henry 1974. *La production de l'espace*. Paris: Éditions Anthropos.

Lefebvre, Henry 1991. *The production of space*. Oxford: Blackwell Publishing.

Lehtinen, Ildiko 2005. Seikkailua esinetutkimuksessa. – Pirjo, Korhokangas, Pia, Olsson & Helena, Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry. 184–205.

Lehtonen, Mikko 2004a. Suomi rajamaana. – Mikko, Lehtonen, Olli, Löytty & Petri, Ruuska (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino. 173–201.

Lehtonen, Mikko 2004b. Vieraus ja viisaus. – Mikko, Lehtonen, Olli, Löytty & Petri, Ruuska (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino. 247–270.

Lento, Katri & Olsson, Pia 2013. Kaupunki, muistot ja muistaminen. – Katri, Lento & Pia, Olsson (toim.) *Muistin kaupunki. Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7–27.

Lohijoki, Hanna & Tiilikkala, Maria 2007. Kylästä lähiöksi – Muuttuva Halinen omakoti- ja rivitaloasujien silmin. – Hanneleena Hieta (toim.) *Ihminen ympäristössään – Elämää Halistenkosken pohjoispuolisella Aurajokirannalla*. Kenttätutkimuskurssin raportit. Turku: Turun yliopisto, kansatiede. 42–47.

Lönnqvist, Bo 1986. Kodin ihanne. – Marja-Liisa, Rönkkö, Marja-Liisa, Lehto & Bo,

Lönnqvist (toim.) *Koti kaupungissa. 100 vuotta asumista Helsingissä.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 7–90.

Malkki, Liisa 2012. *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike.* Laura, Huttunen (toim.) Tampere: Vastapaino.

Martikainen, Tuomas, Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. – Tuomas, Martikainen (toim.) *Ylirajainen Kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla.* Tietolipas 2012. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–41.

Massey, Doreen 2003. Paikan käsitteellistäminen. – Mikko, lehtonen & Olli, Löytty (toim.) *Erilaisuus.* Tampere: Vastapaino. 51–83.

Massey, Doreen 2008. *Samanaikainen tila.* Tampere: Vastapaino.

Matyska, Anna 2009. Transnational practises and intergration materialized: Polish transnational migration and the world of goods. – *Dve domovidi/ Two homelands.* Ljubljana: Slovenian Migration Institute at the SRC SASA. 135–150.

Morley, David 2003. Kuulumisia. Aika, tila ja identiteetti medioituneessa maailmassa. – Mikko, Lehtonen & Olli, Löytty (toim.) *Erilaisuus.* Tampere: Vastapaino. 155–186.

Museovirasto.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY- inventointi.

Halisten kylämäki. [online]

<http://www.nba.fi/fi/index>

[10/2014].

Nikunen, Kaarina. 2012. Sukupuolittuneet mediakuvastot ja ylirajainen kokemus maahanmuuttajanuorten arjessa. – Suvi, Keskinen, Anu, Hirsiaho & Jaana, Vuori (toim.) *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa.* Tampere:

Tampere University Press. 155–231.

Pallasmaa, Juhani 1994. *Identiteetti, intimateetti ja kotipaikka. Huomioita kodin fenomenologiasta*. Arkkitehti 1/1994. [online]

http://whparchitect.awardspace.com/architect/html/courses/a52house/a_52_2310/article_juhani/author.html

[2/2015].

Povrzanovic Frykman, Maja 2008a. Beyond Culture and Identity. Places, Practises, Experiences. – *Ethnologia Europaea* 38 (I). 13–22.

Povrzanovic Frykman, Maja 2008b. ”Southeast European Connections Towards an Ethnography of immigrants Transnational Practices.” – Jaka, Repic & Katarina, Sajovec Altshul (toim.) *MESS and RAMSES II. Mediterranean Ethnological Summer School. Vol. 7*. Zupanic’s collection nr. 28. Faculty of Arts. Ljubljana: University of Ljubljana. 147–167.

Porteus, J. Douglas 2006. Smellscape. – Jim, Drobnick 2006 (toim.) *The Smell Culture Reader*. Oxford: Berg. 89–106.

Putnam, R. D. 2007. E Pluribus Unum. Diversity and Community in the Twenty-First Century. *The Johan Skytte Prize Lecture 2006*. Scandinavian Political Studies 30:2. 137–174.

Rasinkangas, Jarkko 1998. *Yksi lähiö – Monta puolta. Nousukierre-projektin raportti Varissuon lähiöstä*. Turku: Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisuja nro 8/1998.

Rasinkangas, Jarkko 2010. Turkulaisten maahanmuuttajien asuminen – Näkökulmia etniseen segregatioon. – Heikki, Ervasti, Susan, Kuivalainen & Leo, Nyqvist (toim.) *Köyhyys, tulonjako ja eriarvoisuus*. Juhlakirja Veli-Matti Ritakallion täyttäessä 50 vuotta 21.10.2010. Turku: Turun yliopisto. 105–135.

Rolshoven, Johanna 2007. The Temptations of the Provisional. Multilockality as a Way of Life. *Ethnologia Europaea* 37: 1-2. 17–25.

Rolshoven, Johanna 2008. Kultur- Bewegungen: Multilokalität als Lebensweise in der Spätmoderne. *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* LXIII: 112. Wien: Österreichisches Museum für Volkskunde 285–303.

Ruotsala, Helena 2002. *Muuttuvat Palkiset. Elo, työ ja ympäristö Kittilän Kyrön paliskunnassa ja Kuolan Luujärven poronhoitokollektiiveissa vuosina 1930–1995*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Ruotsala, Helena 2005. Matkoja, muistoja, mielikuvia – Kansatieteilijä kentällä. – Pirjo, Korkiakangas, Pia, Olsson & Helena, Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry. 46–76.

Ruotsala, Helena 2007. Muistojen maisemia Baselista. – Maarit, Knuuttila ym. (toim.) *Hei muistatkos...? Pirjo Korkiakankaalle omistettu 60-vuotis juhlakirja 10.7.2001*. Helsinki: Ethnos ry. 12–13.

Ruotsala, Helena 2011. Kaksi kukkaroa ja kaksi kelloa. Ylirajaisuutta ja monipaikkaisuutta Tornion-Haaparannan kaksoiskaupungissa. *Sananjalka*. Suomen kielen seuran vuosikirja 53. 196–217.

Saarikangas, Kirsi 2002a. *Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa*. Helsinki: Suomalainen Kirjallisuuden Seura.

Saarikangas, Kirsi 2002b. Merkityksellinen tila: lähiöasuminen arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. – Taina, Syrjämaa & Janne, Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Historiallinen arkisto 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 48–75.

Saarikangas, Kirsi 2006. *Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia*

kohtaamisia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Saarikangas, Kirsi 2007. Asuinpaikoista kotiseuduiksi. Pääkaupunkiseudun eletyt lähiötilat 1950-luvulta 1970-luvulle. – Seppo, Knuuttila, & Ulla, Piela (toim.) *Menneisyys on toista maata*. Kalevalaseuran vuosikirja 86. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 101–126.

Salminen, Kimmo 2012. *Turun maahanmuuton kuva*. Tutkimuskatsauksia 5/2012. Turun kaupunki. Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. 1–19. [online]
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=335600&nodeid=18632>
 [2/2015].

Sosiaalisen median sanasto 2010. Sanastokeskuksen verkkojulkaisu 2010. TSK 40. Helsinki: TSK Sanastokeskus ry. [online]
www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_medan_sanasto
 [3/2015].

SOU 2006:79. *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*. Integrations- och jämställdhetsdepartementet. Tukholma: Edita Sverige AB. [online]
<http://www.regeringen.se/>
 [2/2014]

Sappinen, Eero 2000. Arkielämän murros 1960- ja 1970- luvuilla. *Tutkimus suomalaisen työväestön elämäntavoista ja niiden paikallisista raumalaisista piirteistä*. Kansatieteellinen arkisto 46. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Sateenkaarikoto.fi.
 Opetuskoti Mustikka. [online]
<http://www.sateenkaarikoto.fi/>
 [2/2014].

Semi, Jussi 2010. *Sisäiset sijainnit. Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista*. Dissertations

in social sciences and business studies No 2. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Shields, Rob 1999. *Lefebvre, love, and struggle : spatial dialectics*. London : Routledge.

Siim Pihla 2006. Paikkasuhteet maahanmuuttajien kertomuksissa. – Seppo, Knuuttila, Pekka, Laaksonen & Piela, Ulla (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 93–102.

Suojanen, Päivikki 1995. Tutkijan kuva kohteesta. Metodologisia näkökohtia. *Sananjalka* 37. Suomen Kielen Seuran vuosikirja. Turku: Suomen Kielen seura. 147–165.

Talve, Ilmar 1963. *Suomalainen kansatiede*. Scripta ethnologica 0852-320X: 14. Turku: Turun yliopiston kansatieteen laitos.

Tiilikainen, Marja 2003. *Arjen islam: Somalinaisten elämää Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

TSK Sanastokeskus ry.

Tietotekniikan termitalkoot/ Messenger. [online]

<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/fi>

[4/2015].

TSK Sanastokeskus ry.

Tietotekniikan termitalkoot/ Skype. [online]

<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/fi>

[4/2015].

Tuan, Yi-Fu 1974. *Topophilia: a study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hal.

Tuan, Yi-Fu 2006. Paikan taju: aika, paikka ja minuus. – Seppo, Knuuttila, Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden

Seura. 15–30.

Tuomi-Nikula, Outi, Granö, Päivi & Suominen, Jaakko 2004. ”Oma koti kultan kallis” – Johdannoksi. – Outi, Tuomi-Nikula, Päivi, Granö, & Jaakko, Suominen. *Koti. Kaiho, paikka, muutos*. Turku: Turun yliopisto. 7–12.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2011. Tilastovuodet 2009–2012. 60.vuosikerta. Turku: Turun kaupungin keskushallinto/ Strategia ja viestintä/kaupunkitutkimus ja tieto.

Turun yliopisto, historian kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkisto.

Sopimus haastattelun käytöstä arkistossa. [online]

<http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/hktl/palvelut/arkistot/kultut-arkisto/kaytto/Sivut/home.aspx>

[4/2015].

Venborg Pedersen, Mikkel 2003. Material Culture. A Source Material to Everyday Life in Early Modern Eiderstedt, Schleswig. *Kieler Blätter zur Volkskunde 35/2003*. Seminar für Europäische Ethnologie/ Volkskunde: Universität zu Kiel. 89–104.

Vilkko Anni, 2007. Kodin kaipuu – tuntuma ajassa muuttuvaan tilaan. – Seppo, Knuuttila & Ulla, Piela (toim.) *Menneisyys on toista maata*. Kalevalaseuran vuosikirja 86. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 13–26.

Vilkko, Anni 2010a. Kohteena koti. – Anni, Vilkko, Asko, Suikkanen & Johanna, Järvinen-Tassopoulos (toim.) *Kotia paikantamassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 11–31.

Vilkko, Anni 2010b. Eletyn tilan kertominen. – Anni, Vilkko, Asko, Suikkanen & Johanna, Järvinen-Tassopoulos (toim.) *Kotia paikantamassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 35–58.

Åström, Anna-Maria & Korkiakangas, Pirjo 2005. Introduction. – Anna-Maria, Åström,

Pirjo, Korhokangas & Pia, Olsson (toim.) *Memories of my town. The identities of Town Dwellers and Their Places in Three Finnish Towns*. Studia Fennica Ethnologica 8. Helsinki: Finnish Literature Society. 7–16.

Åström, Anna-Maria 2012. Standens hjärta – en introduktion. – Anna-Maria, Åström & Jonas, Lillqvist (toim.) *Stadens hjärta. Tåta ytor och symboliska element i nutida nordiska städer*. Helsingfors: Svenska literatursällskapet i Finland. 9–29.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

Pro gradu -haastattelulomake:

Nämä haastattelut tulevat minun opinnäytetyöni materiaaliksi. Haastatteluiden perusteella kirjoitan tutkimukseni, joten on tärkeää, että luet seuraavat kysymykset huolella. Kaikki kysymykset ovat helppoja, mihinkään ei ole oikeaa vastausta. Haastattelussa kerrot rohkeasti oman mielipiteesi asioista. Pohdi kysymyksiä ja aihealueita kuitenkin etukäteen ja mieti niitä myös syvällisesti ja symbolisella tasolla. Mieti erityisesti seuraavia asioita: KOTI, HALINEN, LÄHIÖ, LUONTO, SUKULAISET, ARKI, KULTTUURI.

1. Perustiedot haastateltavasta

- Nimi, ikä?
- Missä olet töissä?
- Mikä olet koulutukseltasi?
- Onko puolisesi töissä?
- Onko sinulla lapsia? Asuvatko he kanssasi?
- Minkä uskontokunnan edustaja olet?
- Mistä maasta olet kotoisin?
- Miksi olet muuttanut Suomeen?
- Miksi olet muuttanut juuri Halisiin?
- Kuinka kauan olet asunut Halisissa?
- Oletko asunut lähiössä aikaisemmin?
- Oletko asunut ennen Halisiin muuttoa Suomessa?

2. Arkielämä ja vapaa-aika

- Mitä/millaisia asioita kuuluu arkeesi? (työt, harrastukset, kaupassakäynti jne.)
- Missä vietät vapaa-aikasi?

- Kenen kanssa vietät vapaa-aikasi?
- Miten usein pidät yhteyttä entisen kotimaan sukulaisiin tai vanhoihin tuttaviiin?
- Miten uskontosi näkyy jokapäiväisessä elämässäsi?
- Mitä omia kulttuurisia tapoja pidät yllä edelleen?

3. Koti

- Mitä koti merkitsee sinulle?
- Mitkä asiat tekevät asunnosta (= rakennuksesta tai talosta) kodin?
- Kuvaile minulle, millainen entinen kotisi oli? (entisessä kotimaassa)
- Kuvaile minulle, millainen nykyinen kotisi on Halisissa?
- Mitä eroja entisen ja nykyisen kotisi välillä on?
- Onko sinulla esineitä/tavaroita kodissasi, jotka muistuttavat sinua entisestä kodistasi tai kotimaastasi?
- Ajatteletko/ mietitkö paljon entistä kotiasi?
- Haluaisitko palata entiseen kotiisi?/ kotimaahasi?
- Oletko käynyt entisessä kodissasi Suomeen muuton jälkeen?
- Kerro minulle perheesi arjesta kotona Halisissa?
- Miten kotityöt on jaettu perheessäsi?

4. Halinen

- Mitä Halisin palveluja sinä tai perheesi käyttää?
- Miten Halinen eroaa mielestäsi muista Turun lähiöistä?
- Kuvaile minulle, millainen Halinen on mielestäsi?
- Millainen Halisin maine on sinun mielestäsi?
- Mitä Halisin luonto ja kulttuuri merkitsevät sinulle?
- Mistä Halisin alue alkaa ja mihin se loppuu?

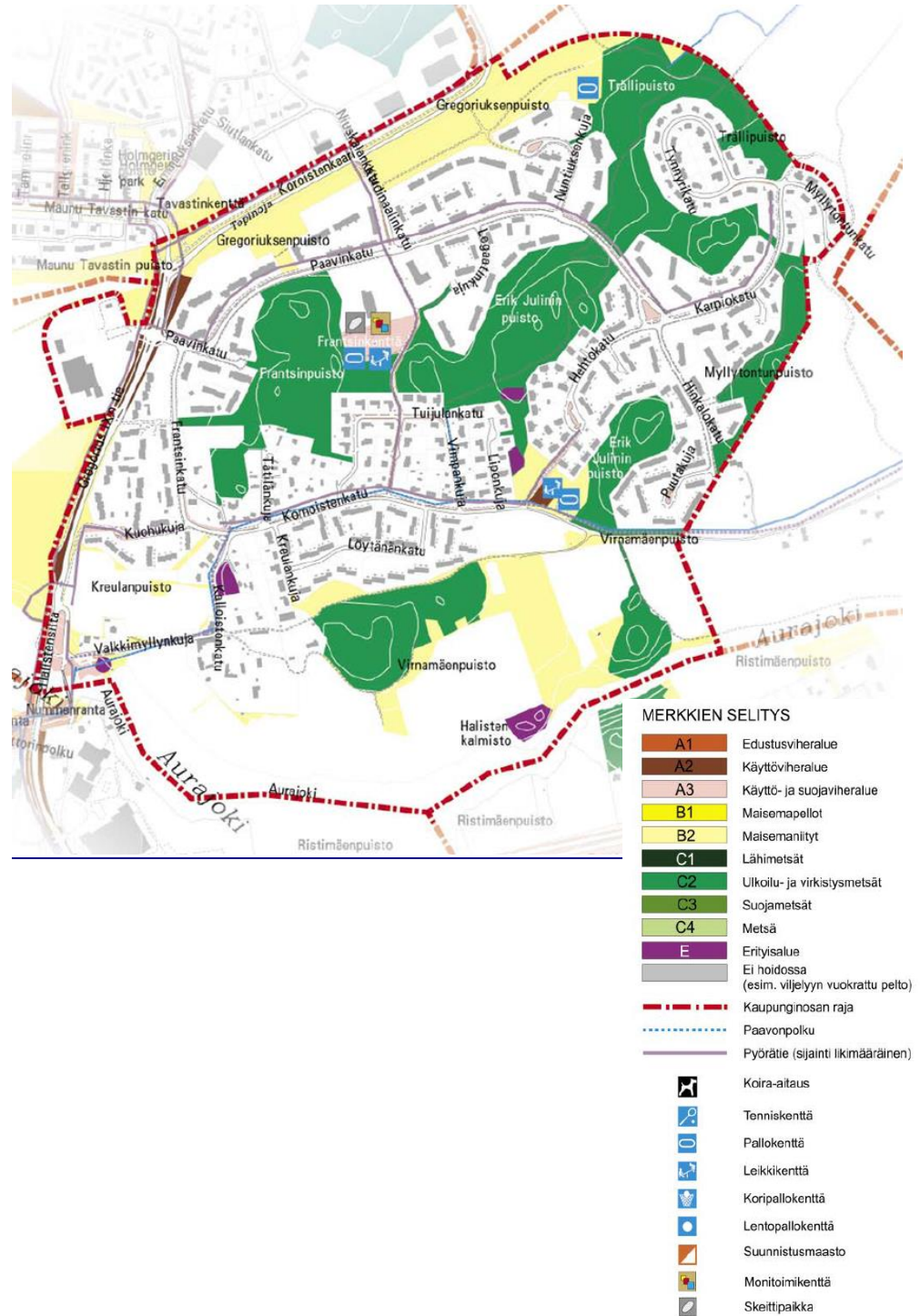
5. Ihmiset lähiössä

- Millaisia ihmisiä Halisissa asuu?
- Millaisia naapureita sinulla on? Minkä maalaisia he ovat?
- Millaisia ovat naapureittesi kodit? Miten ne eroavat sinun kodistasi?

- Asuuko sinulla ystäviä/sukulaisia Halisissa?
- Oletko yleensä tekemisissä suomalaisten kanssa?
- Koetko olevasi halislainen? Koetko olevasi turkulainen?
- Missä koet sinun kotisi olevan?

- Onko sinulla jotain lisättävää?
- Ketä voisit suositella minulle haastateltavaksi?

LIITE 2: Kartta Halisten alueesta

(Lähde: <https://www.turku.fi/public/download.aspx?ID=35477&GUID=%7B0B999CDA-473C-4001-9451-F8D5851E892C%7D>)

